

ကကြို (၁၁) အဘွန် (၄) လါဒ်ဝဲဘာ် ၂၀၂၁ နံဉ်

မ သလုကီုပု HULEI KAWWEI

ကညီဖိနုဆာ်ခိဉ်ယာ်ဖျါ

Karen Environmental Forum

ကတီုက့ခိဉ်ယာ်နုဆာ်လၢတၢ်ဆိဉ်တံၢ်မၤနာ်ဖိလၢ် ကီုထဲလဲဉ်ဘဉ်ဆဉ်ကွၢ်ဆာ်မဲၢ်လၢတၢ်သးဖူ

တၢ်ရဲဉ်သဲကတီုခိဉ်ယာ်နုဆာ်ဒီးထုလံၤတၢ်သ့ဉ်ညါ - ၂
ပတၢ်အဲဉ်ဒီးပယီၤသးအိဉ်လၢပဟီဉ်ကတီုပုဘဉ် - ၄
တၢ်မုာ်တၢ်ခုဉ်သဝီကဲထီဉ်က့တၢ်ဖးဖျါ - ၅
ခုဲမဲာ် ၂၀ နံဉ်တၢ်လဲၤခိဉ်ဖျါ - ၂၃
သးစၢ်တၢ်ဂုဉ်ကျဲးစးအတၢ်ဟ့ဉ်ကနၤ - ၃၇

KESAN

**သူလှူကော်ဝုဒု ဘဉ်တၢ်ရၢလီၤအီၤလၢ
ကညီဖိခိၣ်ယၢအိၣ်ပျၢဂ့ၢ်ဝိတၢ်မၤပုၣ်ဘျးစဲကရၢ**

Karen Environmental and Social Action Network

တၢ်ကွဲးလၢလံာ်တဘျီအံၤအပူၤန့ၣ် တမ့ၢ်တၢ်လၢအဟံၣ်ဖျါ
ထီၣ် သူလှူကော်ဝုဒု မ့တမ့ၢ် အဲးဒီးထၢၣ်အတၢ်ထံၣ်
တၢ်ဆိကမိၣ်ဘဉ်. မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ပျၢလီၤကဝီၤဖိဒီး ပျၢလၢအကွဲး
တၢ်အနီၣ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်န့ၣ်လီၤ.

သူလှူကော်ဝုဒုအတၢ်ပညိၣ်

- ဒ်သိးကရၢလီၤန့ၣ်ခိၣ်ယၢတၢ်ကစီၣ်လၢဘဉ်ထွဲဒီးပျၢ
- ဒ်သိးကဆိးကါဒီးဒုးဒိၣ်ထီၣ်ဘဉ်ကညီဝီၤသြဲလၢခိၣ်
ယၢန့ၣ်ဆၢၣ်တကဟ
- ဒ်သိးကဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါလီၤကဝီၤဖိတဖၣ်အတၢ်ထံၣ်
တၢ်ဟံးသးဘဉ်ထွဲန့ၣ်ခိၣ်ယၢဒီးတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီ
- ဒ်သိးကမၤထီထီၣ်လီၤကဝီၤဖိအတၢ်သ့ကွဲးသ့ဖး, ယံ
ထံသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ
- ဒ်သိးကဟ့ၣ်ခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်ကျိၣ်ဘဉ်ကျိၣ်သ့လၢဖိးမံ
ဒီးကညီဖိလုၢ်လၢထုသန့

**လံာ်ကုခိၣ်ဒီးအချၢတၢ်ဂီၤ - လီၤကဝီၤထုလံာ်အလီၤအကျဲလၢ
သးမိၤစီၣ်ရီၤကဘီယုၤဟဲခးဒီးကွံာ်လီၤမ့ၣ်
ပီၤတၢ်ဟးဂူၢ်ဟးဂီၤ, မ့ၢ်တြီၤကီၢ်ရၣ်**

လံာ်ကုခိၣ်ဒီးလံာ်ကုချၢပုၤဒိတၢ်ဂီၤ - ခုစဲဒီးKPSN

တၢ်ပရၢလၢအဲးဒီးထၢၣ်

ဆူဒီပုၢ်ဝဲၣ်ပျၢဖးလံာ်ဖိခဲလၢာ်,

ပသးခုလၢပထူးထီၣ်ဘဉ်ကဒီးသူလှူကော်ဝုဒုအသိတဘျီလၢပပုၤတ
တၢ်အဂီၢ်ဒီးတဘျီယီသးအိၣ်စံးဘျးဘဉ်ဒီပုၢ်ဝဲၣ်လၢအဟ့ၣ်ထီၣ်အတၢ်ကွဲး
လုၢ်ဒိၣ်ပျၢဒိၣ်တဖၣ်လၢလံာ်ရၢလီၤတဘျီအံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သူလှူကော်ဝုဒုလၢအဟးထီၣ်တဘျီအံၤအခိၣ်တီၢ်မ့ၢ်ဝဲ “ကတီၤက့ၢ်ခိၣ်
ယၢန့ၣ်ဆၢၣ်လၢတၢ်ဆိၣ်တံၢ်မၤန့ၣ်ဖိလၢ, ကီၤခဲထဲလဲၣ်ဘဉ်ဆၢၣ်ကွဲးဆၢၣ်မဲာ်
လၢတၢ်သးန့ၣ်” လံာ်တဘျီအံၤအပူၤ တၢ်ဂ့ၢ်ပုၢ်ယုၣ်ဝဲဒၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဟံးထံ
နီၤဖးပယီၤသးမိၤစီၣ်ရီၤထီၣ်ဟံးန့ၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤထီၣ်ဒုးကလုာ်န့ၣ်ဟီၣ်က
ဝီၤဒီးခးလီၤကွံာ်လီၤကျိၣ်မ့ၢ်ပီၤတၢ်ဘဉ်ဒိဘဉ်ထံးဒီးတၢ်ဟးဂူၢ်ဟးဂီၤ,
လီၤကဝီၤဖိတဖၣ်ဒီးပယီၤသး, လုက့ၣ်ကိာ်တၢ်ဒုး, သးစၢ်မံၤဟ့ၣ်သ့ၣ်ဖျါ
လၢအဟ့ၢ်ဂဲၤလၢခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၢၣ်, ပျၢထုလံာ်ဖိအခွဲးအယာ်လၢဘီမ့ၢ်စၢ်ဖျါ
ရၢဘိးဘဉ်သါလီၤ, တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်တီတၢ်တြၢၢ်, ခုစဲၣ်ၣ်ၣ်ၣ်ၣ်
လဲၤခိၣ်ဖျါ, တၢ်ယုၣ်ညါတၢ်ဟံးဖျါ, လုၢ်ဖိထီၣ်ဖိဒီးအဂၢၤတဖၣ်အိၣ်ဒီးအါ
မးလီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်မ့ၢ်တလၢတပျဲဘဉ်ဆၢၣ် ပဆၢမ့ၢ်လၢလၢပျၢဖးတၢ်ဖိကမၤ
အါထီၣ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိမိၣ်လၢပကညီတဖၣ်တဖၣ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

လၢခဲကတၢ်ယသးအိၣ်ကွဲးမ့ၢ်ဘဉ်ဒီပုၢ်ဝဲၣ်ပျၢဖးတၢ်ဖိလၢကကွဲး
လံာ်ဆူအဲးဒီးထၢၣ်အအိၣ်, ကဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ဟံးသးလၢသူလှူကော်
ဝုဒုအလံာ်ရၢလီၤတဘျီအံၤအဖိခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်, ကရၢပျၢမၤတၢ်ဖိအဖိခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်
န့ၣ်လီၤ. ဒီပုၢ်ဝဲၣ်အတၢ်ဟ့ၣ်ကျိၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဖၣ် မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်လၢဆူ
ညါသူလှူကော်ဝုဒုအတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဲးဒီးထၢၣ်

တၢ်န့ၣ်ကျဲလၢတၢ်ကွဲးအဂီၢ်

ပကွဲးမ့ၢ်ဘဉ်န့ၣ်လၢ နကကွဲးတၢ်ဆူသူလှူကော်ဝုဒုအအိၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲး
ဟံးန့ၣ်တယုၢ်အလံာ်ဖျါကဘဉ်မ့ၢ်ဝဲ ၂၀၀၀ - ၃၀၀၀ အဘျီစၢၤန့ၣ်လီၤ.
တၢ်ကစီၣ်တၢ်ကွဲးအကွဲးအဂီၢ်လၢသူလှူကော်ဝုဒုအပူၤတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်က
စီၣ်ကီၢ်ကီၢ်လၢလၢ, တၢ်သံကွဲးစံးဆၢ, တၢ်တၢ်ပိာ်အဘျီ, တၢ်ယုၣ်သ့ၣ်
ညါတၢ်ဂ့ၢ်အတၢ်ဟံးဖျါ, ပျၢတကတၢ်စ့ၢ်သန့ၣ်, ဟံးန့ၣ်ထီၣ်ရီၤ, တၢ်ယဲပုၣ်ဘဉ်
ထွဲ, လုၢ်ဖိထီၣ်ဖိဘဉ်ထွဲ, တၢ်ဂီၤမ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးလၢဘဉ်တၢ်စဲကျဲး
အီၤလၢသူလှူကော်ဝုဒုအပူၤန့ၣ်, တၢ်ကဟ့ၣ်ခိၣ်ဖးလီၤလၢစ့ၢ်ယီၤ ၅၀၀ဘး
လီၤ. တၢ်ဂီၤအဂ့ၢ်မ့ၢ်ပုၢ်ထွဲဒီးတၢ်ကွဲးန့ၣ် တဘျီကမ့ၢ်စ့ၢ်ယီၤ ၁၀၀ ဘးလီၤ.
ပျၢကွဲးတၢ်ဖိတဖၣ် ကဟံးဖျါထီၣ်ယုၣ်အမံၤဒီးအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤလၢ
လၢပျဲပျဲဒ်သိးအဲးဒီးထၢၣ်ဆဲးကျိးအီၤကသ့အဂီၢ်လီၤ.

သူလှူကော်ဝုဒုအိၣ်ဒီးအခွဲးအယာ်လၢကဒိၣ်တၢ်ကွဲးဒ်အကြးဝဲအသိး
မ့ၢ်ဂ့ၢ်, ဟံးကွံာ်တၢ်ကွဲးမ့ၢ်ဂ့ၢ်သ့ဝဲန့ၣ် မ့ၢ်ပတၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါဆိစ့ၢ်ကိးပျၢကွဲး
လံာ်ဖိလီၤ. ပျၢကွဲးလံာ်ဖိကိးဂၢၤကဝဲသးစုၤဆူယုၣ်အမံၤဒီးအလီၤဆိးထံး
ဒ်သိးအလီၤမ့ၢ်အိၣ် “သူလှူကော်ဝုဒု” ကဆဲးကျဲဘဉ်အီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤခိၣ်ယာန့ၣ်ဆၢၣ်ဒီးထူလံၤတၢ်သ့ၣ်ညါ

အေးဒီးထာ်နိးယာ

U ထံၣ်ပျဲၣ်ဒီးပသ့ၣ်ညါဘၣ်လၢ ကီၢ်ပယီၤပူၤ တၢ်ဒုးတၢ်ယၤ ဒီးတၢ်ဆူးတၢ်ဆါအယံၤ ပှၤထူ လံၤဖိထံၣ်ဘၣ်တၢ်ကိတၢ်ခဲအကလုာ်ကလုာ် ဒီးလၢတၢ် ကရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤအခိၣ်ယာန့ၣ်ဆၢၣ်အဂီၢ် ကဲထီၣ်တၢ် နိးတၢ်ဘျးလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

ထံဖိကီၢ်ဖိလၢကီၢ်ပယီၤပူၤတဖၣ် ဘၣ်လဲၤခိ ဖျိဝဲဒၣ် တၢ်မၤအာမၤသိးနးနးကလဲၣ်လၢ ကီၢ်ပယီၤသုး မိဖိရိအတၢ်ပတၢ်ပြးအအာအသိတခါအံၤအဖိလၢလၢ ကီၢ်ပယီၤပူၤတၢ်လီၤသက့ၤဆးဒးတဖၣ် ဘၣ်တၢ်မၤသံ မၤဝိအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ထံဖိကီၢ်ဖိလၢ ကညိ, ကရၣ်နံၣ်, ခွီ, ဒီးကခွၢ်ကီၢ်ဝဲၣ်အပူၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိး ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်ခဲၣ် ဒီးကီၢ်ပယီၤသုးမ့ၢ်ဒိၣ်အတၢ်ထီၣ်ဒုး လၢအပၣ်ယုာ် ဒီးတၢ်တုၢ်လီၤမ့ၢ်ပိၢ် ဒီးခးလီၤတၢ်လၢကဘီယုာ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. ခိဖျိ ပယီၤသုးအတၢ်ထီၣ်ဒုးခးလီၤတၢ်ဒ်အံၤ အယံၤ ကမ့ၢ်နီၣ်ဂံၢ်လၢ အကလးကလးတဖၣ်န့ၣ်ဘၣ် ပၣ်တုၢ်ဟံၣ်ယီၤဒီး ကဲထီၣ်ပှၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. လီၤ ဆိဒ်တၢ်လၢကညိကီၢ်ဝဲၣ်အပူၤန့ၣ် ခိဖျိပယီၤသုးအ တၢ်ထီၣ်ဒုးဒီးအံၤအယံၤ ပှၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိနီၣ်ဂံၢ်အိၣ် တုၤဝဲဒၣ်လၢ ၁၀၀,၀၀၀ ကပိၣ်ကပၤန့ၣ်လီၤ.

စီၤသုကဘံ, ခုစဲၢ်ပုၤန့ၣ်တၢ်အစၢၤစံးဝဲ, “ပယီၤ သုးအတၢ်မၤအာမၤနးထံဖိကီၢ်ဖိကမ့ၢ်အံၤ တမ့ၢ်လၢအ ကပတုၢ်ကွၢ်အသးဘၣ်, လၢတၢ်အံၤအယံၤ ပှၤလီၤအိၣ် ကမ့ၢ်အနီၣ်ဂံၢ်ကအါထီၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်လိာ်ဘၣ် အဒိၣ်ကတၢ်လၢပှၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ် အိၣ်တၢ်အိ, ကသံၣ်ကသီ, ဒီး ပှၤဂ့ၢ်ဝိတၢ်တိစၢၤမၤ စၢၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ယယုကညးဘၣ် ထံဂုၤကီၢ်ဂၤတတၢ် တဖၣ် ဒ်သိးအကမၤသကိးအါထီၣ်တၢ်ဒီး ထံကီၢ်လၢ အအိၣ်ဘျးလိာ်သးဒီးကီၢ်ပယီၤတဖၣ်, ဒီး မၤအါထီၣ်

ပှၤဂ့ၢ်ဝိတၢ်တိစၢၤမၤစၢၤလၢအကျိအကျဲလၢ တၢ်ဆုၢ်စိၣ်ခိ အီၤလိၤလိၤလၢ ကီၢ်ဆၢတကပၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.”

ကတီၢ်အံၤ ကီၢ်ပယီၤဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်ခဲၣ်ဒီး တၢ် နးတၢ်ယံးအကပၤကပၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်အိၣ် သးနီၢ်နီၢ်လီၤ. ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ ပဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်ခဲၣ်ဒီး ပှၤကူပှၤကညိတၢ်ဂ့ၢ်ကိအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. လၢ တၢ်အံၤအဖိခိၣ် န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးလၢဟဲကဲထီၣ် အသးခိဖျိတၢ်ထုးထီၣ်မၤကသုၣ်, တၢ်ခူၣ်စၢ်ထးဒီး တၢ်ထုးထီၣ်ဟီၣ်လၢတၢ်အိၣ်ယၢတၢ်မၤအကလုာ်က လုာ်လၢအမၤပးဂီၤကွၢ်သ့ၣ်ပှၤ, ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ဒီးမၤ ဆံးလီၤစုၤလီၤခိၣ်ယာန့ၣ်ဆၢၣ်အံၤန့ၣ် ကဟဲနးထီၣ်ဝဲဒၣ် လၢပယီၤသုးမိဖိရိတဖၣ်အံၤအတၢ်ပအဖိလၢန့ၣ်လီၤ.

ပဝဲကိးဂၤဒီးပသ့ၣ်ညါဝဲဒၣ်လၢ ပယီၤသုးမိဖိ ရိပဒိၣ်တဖၣ်အံၤ တအိၣ်ဒီးတၢ်တုၢ်ခိၣ်ပၣ်သးလၢ တၢ် ကရဲၣ်သဲကတီၤခိၣ်ယာန့ၣ်ဆၢၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်ကထဲးဂံၢ် ထဲးဘါလၢ တၢ်မၤစုၤလီၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတ ဖၣ်အဂီၢ်ဘၣ်. ပမ့ၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤ ပယီၤသုးမိဖိရိအ တၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤဒီးတခါန့ၣ် ပထံၣ်ဘၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ် အဖိတၢ်ခိၣ်သ့ၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဒၣ် တၢ်ကန့ၢ်ပဘၣ် ဟီၣ်ခိၣ် ကပံၣ်ဒီး န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢခဲလၢလၢထံကီၢ်တဘျီ အံၤအပူၤအဂီၢ်, ဒီး ကအိၣ်တုၢ်အိၣ်ကလိၤကွၢ်အိၤ လၢ အနီၢ်ကစၢ်တၢ်ဘၣ်ဘျးဘၣ်ဖျိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. နီၢ် နီၢ်တခိၣ်န့ၣ် ပယီၤသုးဒီး အပူၤကွၢ်ကမ့ၢ်ပဒိၣ်လၢအပၤ တုၢ်တၢ်ခဲဖုလၢန့ၣ် သူအိၣ်ဝဲဒၣ် တၢ်ကတီၤအခိၣ်တီ လၢအမ့ၢ် “တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤခိၣ်ယာန့ၣ်ဆၢၣ်” ဒ်သိးက န့ၢ်ပဘၣ်ဝဲဒၣ် ပှၤထူလံၤဖိအဟီၣ်ကဝိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. ဒီးတၢ်မၤလၢအစံးဝဲလၢ “တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤခိၣ် ယာန့ၣ်ဆၢၣ်” တၢ်မၤတဖၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲအီၤလၢ ထံဂုၤကီၢ်ဂၤတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ်ဆၢၣ်ကရၢအါဖုန့ၣ်လီၤ.

ပယီသုးပဒိန်အံ၊ လိပ်ဘဉ်ဝဲဒုန် ကျိန်စုအါ အါဂီဂီ င်သိးကဆိန်ထွဲဝဲဒုန်အသုးလာအထိန်ဒုးက မျှါအဂီနီနီလီ။ ပယီသုးပဒိန်အံ၊ လိပ်ဘဉ်ဝဲကျိန် စုဒိန်ဒိန်အါအါအယိ င်သိးကဒီးန့ဘဉ်ဝဲကျိန်စုအဂီ န့နီ ကမတင်ခဲလက်န့နီလီ။

ပယီသုးဟံးန့ဆူင်ကွံင်တင်စိတင်ကမီလံအ လီခံ ခိဖျိတင်ဒုးတင်ယုအိန်ထိန်လဲထံကီဒီတဘဉ် အယိ တင်ထုးထိန်ဟံးန့သ့ပျှ၊ ဟိန်ခိန်ကပံင်ဒီး န့ဆဉ်တင်အိန်ယုကပိင်ထွဲထိန်အခံန့ ပသမအလီ တအိန်ဘဉ်။ င်သိးကမယုတင်စိတင်ကမီလဲအစုပူ အဂီ၊ င်သိးကမလီပျီကွံင်ကမျှါအတင်ဟံးဆါအဂီ ပယီသုးပဒိန်အံလိပ်ဘဉ်ဝဲဒုန်ကျိန်စုန့လီ။ တင်အံ အခိပညီမ့ မျှါကျိန်ဝဲကွံင်လာတဖိးသဲစးဒီး မျှါကျိန်ဝဲ ကွံင် မ့တမ့ ပျှဒိန်ကျိန်ဒိန်စုလဲ မသကိးတင်ဒီးပယီ သုးဘူးဘူးတင်တင် ဒီးဒီးန့ဘဉ်ခွဲယင်လီဆိ (cronies) တဖန်ကဟဲအါထိန်ကဒီးန့လီ။ သ့ပျှဒီး ခိန်ယုန့ ဆဉ်တင်ဟးဂီဒိန်ဒိန်မ့မ့လဲ ကဲထိန်အသးလဲကီ ပယီအပူ လဲအပူကွံင်အနီလံအံအတီပူန့ ခိဖျိ လဲပျတဖန်အံအယိန့လီ။

စီဖိလ်စုင်ထွါ၊ ယိပ်လိတ်တင်မုတ်တင်ခုန်ကရါ အပူပူလီဆုန်နီစံးဝဲလဲ၊ “ကတီအံလဲပဟိန်က ဝီပူ တင်ဒုးတင်ယု တင်ဆူးတင်ဆါမတင်ပုထဲလဲ ဘဉ်ဆဉ် ပုထုလံဖိတအိန်မံခဲမံသပုဒီးဟုန်အယု လဲကရဲသဲကတီကွဲအခိန်ယုန့ဆဉ်ဘဉ်။ ပမ့အိန် ခိးတုလဲတင်မုတ်တင်ခုန်န့နီ ပတင်အိန်ယုကလီမံ န့ကွံင်ပုခဲလက်န့ပသမအလီတအိန်ဘဉ်။ အယိ ပကဘဉ်ဆဲးဂဲလိတ်ဒီးတင်န့လီ။”

ပုထုလံဖိဒီး လီကဝီကမျှါတဖန် မ့ပျ တင်မံညါဖိလဲ အခိဆဲးဝဲဒုန် န့ဆဉ်တင်တတဉ်တ နါတဘိယုလီဒီး မ့ပျသ့ပျတဖန်လဲ အတီခိန်ရိန် ဝဲမတင်လာတင်ဒီးသဒါ ထံကီအဟိန်ခိန်ကပံင်၊ သ့ ပျှ၊ ဒီးထံကျိထံကွံင်တဖန်န့လီ။ စးထိန်လဲမိပံ ဖံဖုအစီဒီး တုလီလဲပစီ တစီဘဉ်တစီန့ အဲ

သုးမိဖိရဲကတီယုဟဲခဲလီတင် လီကဝီဖိတဘဉ်စုင်အိန်ကဒုလဲ လဲပုလဲပု၊ ပျါပုလဲလဲန့မ့ဆါ . တင်ဂီ-ခဲစါ

သ့ပျမဲတင်မအံတပယုန့လီ။ ကလုင်ပျှ ပျှါဆါတင်ကရဲအါဖု၊ င်အမ့ ခုန်အိန်ယုတဖန်၊ တိ စါမဲစါဟုန်ဂံဟုန်ဘါဝဲဒုန် တင်ပုဆုရဲကျဲဟိန် ခိန်ကပံင်စုလီဆိတင်မဲလဲ လီကဝီတီခိန်ရိန်မဲမဲ ဝဲတဖန်န့လီ။ အဲသ့ပျှ ဟံပနီနီ၊ ဟံကဲဒီး ဟံလု ဟံပျှဝဲဒုန် ပုထုလံဖိဒီးလီကဝီဖိအတင်ဖဲတင်မဲ လဲတင်ပုဆုရဲကျဲဟိန်ခိန်ကပံင်ဒီးတင်ရဲသဲကတီ ခိန်ယုန့ဆဉ်တင်မဲတဖန်လဲအမဲတင်ဝဲ င်အလုလဲ ထုသန့အိန်အသိးန့လီ။ တင်ပုဆုရဲကျဲသန့တ ဖန်အံ မ့နီနီဝံင်ခဲလဲ အဒုးအိန်မုအိန်ဂဲဝဲဒုန် ပန့ ဆဉ်တင်မုတတဒီး ပခိန်ယုန့ဆဉ်န့လီ။ မ့စုဂီး တင်မဲစါဖးဒိန်တမဲလဲ အမဲစုလီ ခုန်ဘိသဝံ (carbon emissions) ဒီး တင်ကခိဆဲးန့ဆဉ်တင်က သ့ပျကသံးအဂီန့လီ။

ဖဲပုထုလံဖိတဖန်ဂုင်ကျဲးစါလဲတင်ရဲသဲ ကတီကွဲခိန်ယုန့ဆဉ်အကတီန့၊ ပယီသုးမိဖိ ရဲဒီးပျဒိန်ကျိန်ဒိန်စုတဖန် ဂုင်ဆုန့ဖျိးဆုင်မဲဟးဂုင် ဟးဂီတင်လာကျဲအါဘိန့လီ။ တင်ရဲသဲကတီခိန် ယုန့ဆဉ်လဲလီကဝီဖိတီခိန်ရိန်မဲမဲအံတမ့ တင်လာအဘူးစဲ မ့တမ့ ဘဉ်ထွဲဒီး ပယီသုးပဒိန်အ တင်ပတင်ဆုလဲအိန်ဒီး လီခါသးတင်ဖိပျဲန့ဘဉ်။ ကီပယီအပူ တင်ကခိဆဲးဝဲဒုန် န့ဆဉ်တင်ကသ့ပျ က သံးအဂီန့ တင်မုလဲအိန်ဝဲဒီးအံလဲ။ အိန်ထဲဒုန် တမဲလဲ ထံဂုကီဂဲတတ ကဘဉ်ယုကျဲမဲသကိးတင် ဒီး လီကဝီပုတတ၊ င်သိးကမဘဉ်ဝဲဒုန် အတင်ရဲ သဲကတီတင်ဖဲတင်မဲလဲ ပုတတတီခိန်ရိန်မဲမဲဝဲတ ဖန်အံ လဲကီပယီပူအဂီန့လီ။ ■

ပတအဲၣ်ဒီးပယီၤသုးအိၣ်လၢပဟီၣ်ကဝီၤပူၤဘၣ်

စီၤလုလုၣ်-မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်

၉ လါယနူၤအါရံၤ ၂၉ သီ, ၂၀၂၂ နံၣ်န့ၣ် ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်-ကညီၤဒီကလုၣ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢ မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ် (သုးက့ၢ်နီၣ်ဂံၢ် ၅) ထုးထီၣ်အလံာ်ဘိး ဘၣ်ရၢလီၤဝဲလၢ ပယီၤသုးမိၤစိရိၤအတၢ်တီၣ်ခိၣ်ရိၣ်မဲအ ဖိလၢ် ဝဲကျိၤတဖၣ်န့ၣ်ကဟးထီၣ်ကွံာ်ဝဲ လၢအသီတ ဆံအတီၢ်ပူၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်သိးဒီးသုးမိၤစိရိၤအတၢ်ပတၢ်ပြးလဲၤတရံး သးသုတသုလၢတဂ့ၢ်အဂီၢ် ဖၣ်ပူၣ်ဝုၣ်ပူၣ်ဝဲကျိၤဘၣ်ထွဲ တခါစုၣ်စုၣ်လၢအဟံးမုၢ်ဒါ လၢသုးမိၤစိရိၤပတဲတဖၣ် ကဘၣ်ဟးထီၣ်ကွံာ်လၢကညီၤဟီၣ်ကဝီၤပူၤအဂ့ၢ်န့ၣ် ကညီၤတၢ်ထုၣ်ဖျိးသုးမ့ၢ်ဒိၣ် (သုးက့ၢ် ၅) သုးဝဲလီၢ် ခိၣ်သ့ၣ် ထုးထီၣ်လံာ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖၣ်ပူၣ်ဝုၣ်ပူၣ်ဝဲကျိၤခိၣ်ထံးဝဲကျိၤတဖၣ်လၢအလီၤ ဘၣ်မုၢ်ဒါ ဖံးမတၢ်လၢပယီၤသုးမိၤစိရိၤအစုတီၤအဖီ လၢခဲလၢ် တ်ကဟ့ၣ်ဒုးက့ၢ်, ဒုးဟးထီၣ်အဝဲသ့ၣ် လၢထံကျိၤတကပၤ လၢကက့ၢ်ဆူအတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲးစး ထီၣ်ဖဲလၢဖၣ်တြုၤအါရံၤ (၁) သီ တုၤလၢ (၁၀) သီ အနံၤတစုအဂ့ၢ်န့ၣ် လံာ်တၢ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢန့ၣ်အမဲာ်ညါ မ့ၢ်ဖၣ်ပူၣ်ဝုၣ်ပူၣ်ပုၤမတၢ် ဖိတဖၣ်န့ၣ် ကဘၣ်ဟးဆဲးမတၢ်လၢသုးမိၤစိရိၤစုဒုၣ် တီၤအဖိလၢ်အသိး ဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါတ

“ပယီၤသုးအတၢ်မၤအါမၤနးထံဖိကီၢ်ဖိကမ့ၢ်အံၤ တမ့ၢ်လၢအကပတုၣ်ကွံာ်အသးဘၣ်, လၢတၢ်အံၤ အယိ ပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်အနီၣ်ဂံၢ်ကအါထီၣ်စုၢ်ကီၢ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်လိၣ်ဘၣ်အိၣ်ကတၢ်လၢပုၤလီၢ်အိၣ် ကမ့ၢ်တဖၣ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်, ကသံၣ်က သီ, ဒီး ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်တိၤစၢၤမၤစၢၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.”

ဖၣ်အံၤ တၢ်မ့ၢ်တလုၤပိာ်မၤထွဲအါဒီး မ့ၢ်ဆဲးမၤဖံးဝဲဒၣ် န့ၣ် တ်ကဟံးန့ၢ်အရူတုၤလီၤတီၤလီၤအဂ့ၢ်န့ၣ် လံာ် တၢ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တကီၢ်ခါခဲအံၤကီၢ်ပယီၤအပူၤ ပယီၤသုးမိၤစိရိၤ အတၢ်ဖံးတၢ်မၤတဖၣ်အဖီခိၣ် ထံကီၢ်ဒီတဘျီအပူၤ ထံဖိကီၢ်ဖိကမ့ၢ်တဖၣ်ထီၣ်ဒါဒီးပၢ်ဆါဝဲအကျိၤအကျဲ အကလုၣ်ကလုၣ်အံၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီတဘျီသ့ၣ်ညါဝဲဒၣ် အသိး KNU/KNLA (သုးက့ၢ် ၅) ဟီၣ်ကဝီၤအပူၤပ ယီၤသုးမိၤစိရိၤအတၢ်ပတၢ်ပြးလဲၤတရံးသးသုတန့ၢ်တ ဂ့ၢ်အဂီၢ် ဘၣ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခိၣ်ပယီၤသုးကလၢလၢအအိၣ်ဖဲ ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ် မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်အပူၤတဖၣ် တၢ်လဲၤဆူန့ၢ်အဝဲသ့ၣ်တၢ် အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢသီလုၣ်ဒီးခိၣ်တန့ၢ်လၢဘၣ်အယိ ပ ယီၤသုးမိၤစိရိၤအံၤသ့ၣ်ဒၣ်ကဘီယုၤ ဒီးဟဲဆူဝဲတၢ်အိၣ် ၄ ဘျီ ဆူခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်အပူၤဖဲခိၣ်ပိၣ်ပ ယီၤသုးကလၢအဂ့ၢ်န့ၣ် ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်မ့ၢ်တြီၢ်တၢ်ကစီၣ် ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲအပူၤကွံာ်ယနူၤအါရံၤ ၂၇ သီ အနံၤစ့ၢ်ကီၢ် ခိၣ်ပယီၤသုးမိၤစိရိၤအပူၤလၢအအိၣ်ဖဲဖၣ်ပူၣ်ဝုၣ်သဝီမုၢ်န့ၣ်သီ ခါဖျိၣ်ကရၢၢ်ပူၤတဖၣ် ခးလီၤကျိၤဖးဒိၣ်ဆူသဝီပူၤအယိ, လီၢ်ကဝီၤသဝီဖိသံဝဲ (၃) ဂၤ, ဟံၣ်ဟးဂီၤဝဲ (၂) ဖျၢၣ် အဂ့ၢ်န့ၣ် မ့ၢ်တြီၢ်တၢ်ကစီၣ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်လၢပယီၤသုးမိၤစိရိၤဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ကွံာ်တၢ် စိတၢ်ကမိၤဖဲလၢဖၣ်တြုၤအါရံၤထီၣ် (၁) သီအနံၤလံာ် လံာ်န့ၣ် မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်အပူၤတၢ်ဒုးဆဲးကဲထီၣ်ဝဲကိး နံၤဖဲးယၣ်ယၣ် ဒီးကမ့ၢ်ဒုဖိသဝီဖိလၢအကလးတဖၣ် ဘၣ်ယုၣ်မ့ၢ်ဟးဖျိးဒီးဝဲအဖၢမ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ■

တၢ်မုၢ်တၢ်ခၢ်သဝီကထီၣ်က့ၤတၢ်ဒုးပျီ

သုလုၤကီၤတုၤ

ပျီ ဃုၢ်မုၢ်ဟးဖျိးလၢအနီၢ်ဂံၢ်ကအိၣ် (၃၀,၀၀၀) ဃုၢ်ဃုၢ် ဘၣ်ဟးအိၣ်ကဒုဝဲလၢထံကျိနံၤ ဒီးကီၢ်က့ၢ်တၢ်ကီၢ်ဆၢတဖၣ် ယံၣ်တ့ၢ်လံ တလၢဘျဲၣ်ဘၣ်ဆၣ် ဒီဖျိလၢတၢ်အိၣ်သးတဂၢ်တကျၢ ဖိးဘၣ်အယီၤ က့ၤအိၣ်ကဒါက့ၤဆူ အဟံၣ်တဘျီ ဖိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အပူၤကွံာ်လၢဒံၣ်စဲဘၣ် (၁၅) သီ, ၂၀၂၁ နံၣ်န့ၣ် တၢ်ခးကထီၣ်ဒီးပယီၤသုးမိၤစိရိကညီ ဒီကလုာ်တၢ်ထူၣ်ဖျိးသုးမုၢ်ဒိၣ် ဃုၢ်ဒီးကညီဖီၣ်စုက ဝဲအဂၤ, ကမုၢ်တၢ်တြီဆၢသုးမုၢ်ဒိၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢ လၢ ကညီကီၢ်စဲၣ်, ကီးတရံးကီၢ်ဆၣ်, ဇူပျၢ်ယၢ် ကီၢ်ရၣ်, လုက့ၣ်ကိာ်ဟီၣ်ကဝီပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တခီ ဖဲအမဲၣ်ညါတသီ လၢဒံၣ်စဲဘၣ် (၁၄) သီန့ၣ် ပယီၤ သုးမိၤစိရိန့ၣ်လီၤဃုသမံသမိးတၢ်လၢ လုက့ၣ်ကိာ်တၢ် လီၢ်ဒီး ဖိၣ်န့ၣ်ဝဲ ကီၢ်ပယီၤဘျီၣ်ဒိၣ်ကရၢဖိလီၢ်လံၤတနီၤ ဒီးထံဖိကီၢ်ဖိလၢအဟူးဂဲၤလၢ (Civil disobedience movement) (CDM) ဒ်သိးအထီၣ်ဒါဝဲပယီၤသုးမိၤစိရိ လၢအဟဲအိၣ်ခူသ့ၣ်ဖဲန့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပယီၤအတၢ် ဟဲန့ၣ်လီၤဖီၣ်န့ၣ်တၢ်လၢ လုက့ၣ်ကိာ် လၢအအိၣ်လၢက ညီဒီကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢ (KNU) အတၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအ ဖိလၢအံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအတၢ်ဘၣ်ယိၣ်,

အတၢ်ဟံၣ်ကဲတၢ်ဘျီတအိၣ်, ဒီးလုၢ်သ့ၣ်ခါပတၢ်ဝဲတၢ် ဃုၢ်တၢ်ဖိးအပနီၣ်အဖီခိၣ် ကညီသုးမုၢ်ဒိၣ်ခးဝဲပယီၤ သုးဖဲအဝဲသ့ၣ်အက့ၤလီၤကျဲၤဝဲ တၢ်ဒုးကထီၣ်ဝဲလၢ ပုၤခံဖုအဘၣ်စၢန့ၣ်လီၤ.

ပယီၤအတၢ်ဒုးထီၣ်ဒါတၢ်အံၤ နးထီၣ်ဆူၣ်ထီၣ် ဝဲကိးနံၤဒဲးန့ၣ်အယီၤ တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်ထီၣ်လၢ ပယီၤ သုးမိၤစိရိကသုဝဲကဘီယူၤလၢကဟဲခးလီၤတၢ်အယီၤ ဖဲလၢဒံၣ်စဲဘၣ် (၂၀) သီန့ၣ် (KNU) လီၢ်ခၢ်သးထုး ထီၣ်ရၢလီၤဝဲလံာ်ဘိးဘၣ်ရၢလီၤလၢ (ကဘီယူၤတဘၣ် ဟဲယူၤဘၣ်) No Fly Zone လၢလုက့ၣ်ကိာ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ပယီၤသုးမိၤစိရိတကပၤ အတၢ်လုၢ်ပိာ်ထွဲတအိၣ်ဘၣ် ဒီး တၢ်ဘိးဘၣ်ရၢလီၤလံာ်အံၤ (၃) သီဝဲအလီၢ်ခံလၢ ဒံၣ်စဲဘၣ် (၂၃) သီ, လၢမုၢ်န့ၣ်ယိၣ်ပုၤမံမုၢ်ဆၢကတီၢ် ပယီၤသုးဟဲခးလီၤကျိးဒိၣ်ဒီးကွံာ်လီၤမုၢ်ပိာ်သ့ၣ်တဖၣ် သကုၤဆးဒး လီၤဘၣ်ဝဲလၢပုၤလီၢ်ကဝီဖိအိၣ်တၢ်ဆိး တၢ်အလီၢ်ဒီးတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပယီၤသုးဟဲခးလီၤတၢ်ဒီးကဘီယူၤကိးသီဒဲးလၢ (၅) သီအတီၢ်ပူၤဝဲ, လီၤမၢ်ကွံာ်တတီၤဘၣ်ဆၣ် ကဘီယူၤ ဟဲဆူၣ်တၢ်ဒီးခးလီၤဒဲးတၢ်တဘျီတဘျီန့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်

ပယီၤသုးမိၤစိရိထီၣ်ဒုးလုက့ၣ်ကိာ်, လီၢ်ကဝီဖိဘၣ်ဃုၢ်မုၢ်ဟးဖျိး တၢ်ဂီၤ-ခဲစါ

ပယီၤသုးမိၤစိရိထီၣ်ဒုးလုက့ၣ်ကိာ်, လီၢ်ကဝီဖိဘၣ်ဃုၢ်မုၢ်ဟးဖျိး ဒီးဘၣ်ဟံၣ်ကဲကွံာ်အဟံၣ်အယီၤ, တၢ်ဂီၤ-ခဲစါ

ပယီသုးမိစီရီထီၣ်ဒုးလုက့ၣ်ကိၣ် လီၢ်ကဝီဖိဘၣ်ယုာ်မ့ၣ်ဟးဖျိး. တ်ဂီ-ခုစါ

အမဲၣ်ညါ တ်ဒုးအံၤအါထီၣ်ရုၢ်ရုၢ်ဒီးသလၣ်လီၤတုၤလၢ သုၣ်ဘီဘိကရုၢ်ဒီးမိခံကရုၢ် ဒုပျၢ်ယာ်ကီၢ်ရုၢ်ကီးတရံး ကီၢ်ဆၣ် ဒီးသဝီအိၣ်သုၣ်လီၤသးလၢသုၣ်မ့ၣ်ကျိအက ပၤ လၢအအိၣ်ဘူးဒီးပယီသုးကလၢ လၢလုက့ၣ်ကိၣ် ကလံထံးတခီန့ၣ်လီၤ.

ပယီသုးအတၢ်ဟဲးလီၤတၢ်လၢကဘီယုၤအ ယီပုၤကမုၢ်သံဒီးဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးအိၣ်ဝဲအမဲၣ်ညါကမုၢ် ဟံၣ်ယီ, က့ၢ်, တ်ဘျၢ်တၢ်ဘါအလီၢ်, တ်ဖံးအိၣ်မၤ အိၣ်အလီၢ်, ဒီးတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ် ထံးဝဲန့ၣ်လီၤ. ပုၤလီၢ်ကဝီဖိလၢသဝီအဖျၢ် (၁၀) ဘျၢ် ဘၣ်ယုာ်မ့ၣ်ဒီးစံၣ်အိၣ်ကဒုတၢ်လီၢ်လၢအယံးဒီးတၢ်ဒုး တၢ်ယၤအလီၢ်, ပုၤကညီအနီၢ်ဂံၢ် (၂,၅၀၀) ဘျၢ်လဲၤခီ တဲၣ်ဝဲထံကျိဒီးဟံးန့ၢ်တၢ်အိၣ်ကဒုလၢကီၢ်က့ၢ်တဲၣ်, မဲဆိးဟီၣ်ကဝီ, မဲကူက့ၢ်အကျိးကရုၢ်ဘၣ်ဆၣ်ပုၤက ညီအါတက့ၢ် ဟံးန့ၢ်ဝဲတၢ်အိၣ်ကဒုလီၢ်လၢ သုၣ်မ့ၣ်ကျိအ ကပၤန့ၣ်လီၤ.

သရၣ်ပွၤဒိၣ်လၢအအိၣ်ဘူးဒီးတၢ်ကဲထီၣ်အ လီၢ်စံးဝဲလၢ, “တၢ်လီၢ်လၢပုၤကမုၢ်ဟးစံၣ်အိၣ်ကဒုလီၢ် လီၤဆီဒုၣ်တၢ်လၢကီၢ်ပုၤ, ထံကျိနံၤအကပၤတဖၣ်အ

ဝဲသုၣ်အတၢ်အိၣ်ကဒုလီၢ်န့ၣ် အိၣ်ဘူးဒီးတၢ်သဘံၣ် သဘုၣ်လီၢ်အယံ တၢ်ခးလိာ်သးမ့ၢ်ကဲထီၣ်ဘူးထီၣ်ဒီး အဝဲသုၣ်အလီၢ်န့ၣ် အဝဲသုၣ်ဘၣ်သုးအသးအိၣ်ဝဲတ လီၢ်လီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤတနီၤကဘီယုၤကဟဲးတၢ်အယံ အဝဲသုၣ်လဲၤမဲဝဲလၢထံကျိအကပၤလၢကီၢ်က့ၢ်တဲၣ် ကီၢ်ဆၢတခီဒီး မုၢ်ဆုၣ်ဝါမး ဟဲက့ၢ်အိၣ်ကဒုက့ၢ်လၢ အတၢ်အိၣ်ကဒုလီၢ်လၢကီၢ်ပုၤတခီန့ၣ်လီၤ.”

“ပုၤယုာ်မ့ၣ်ဟးဖျိးသုၣ်တဖၣ်အံၤ ကလဲၤအိၣ်က ဒုလၢကီၢ်က့ၢ်တဲၣ်ကီၢ်ဆၢအထံကျိကပၤထီၣ်တခီတၢ် ဂ့ၢ်ကီၢ်အိၣ်လၢ ကီၢ်က့ၢ်တဲၣ်အပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါတပျဲ အိၣ်အဝဲသုၣ်အယံန့ၣ်လီၤ. ဟ့ၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိ (reasons) လၢ ခိဝံး-၁၉ တၢ်ဆါသံသတြိၣ်အိၣ်ဝဲ အယံ အဝဲသုၣ်ကဘၣ်ကွၢ်တၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘၢလၢအပုၤထံ ဖိကီၢ်ဖိအဂီၢ်ဒီး တၢ်ဒုးမုၢ်ဆုၣ်, ပုၤကမုၢ်အိၣ်လၢအ ကီၢ်ပုၤမ့ၢ်တသ့လၢဘၣ်မး အဝဲသုၣ်ကပျဲလဲၤခီယီလၢ တၢ်ဘးခီလီၤအဂ့ၢ်န့ၣ် ပုၤဘၣ်ယုာ်မ့ၣ်ဟးဖျိးဖိ အိၣ်လၢ သုၣ်ဘီဘိသဝီတကၤ စံးဘၣ်သုၣ်လုၤကီၢ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.”

ပုၤယုာ်မ့ၣ်ဖိတဖၣ် တမ့ၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ထဲလၢ တၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘၢ, တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးလီၢ်အတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲ

ဘၣ် မ့မ့ၣ်တခီ ပုဂ္ဂိုလ်အတၢ်လိၣ်ဘၣ်လၢတၢ်ဆီၣ်ထွဲ
မၤစၢၤစ့ၢ်ကိးလဲၤတုၤဝဲစဲၤခဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ကညီၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်
ကရၢကရိလၢအဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤတၢ်တဖုလၢတအဲၣ်ဒီးပၢ်
ဖျါအမံၤ စံးဘၣ်သူလုၤကီၤဝုၤလၢ, “ပကလဲၤဟ့ၣ်တၢ်
မၤစၢၤအဂီၢ် ယိၤသုးသ့ၣ်တဖၣ်တဖျဲပလဲၤခီထံၣ်ကျိလၢ
န့ၣ်တခီဘၣ်. မၤပပၢ်လီၤတဲာ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအအိၣ်
သ့ၣ်တဖၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်တဲာ်လၢ ကမၤဝဲပုၤယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးဖိ
လၢကဟဲးဟံးန့ၢ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအကစၢ်
လီၤ. IDPs အိၣ်တၢ်လၢကီၢ်ပုၤလၢယိၤသုးတထံၣ်ဘၣ်
န့ၣ်အိၣ်ဒီၣ်န့ၣ် တၢ်မၤစၢၤဖဲန့ၣ်တလဲၤတုၤအါအါဘၣ်မိၤ.
အယီၤန့ၣ်အဘၣ်ယုၤဝဲကျဲအဂၢၢ်ဒ်သိး တၢ်မၤစၢၤကလဲၤ
တုၤဝဲလၢ IDPs တဖၣ်အိၣ်မိၤ...န့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲာ်
ညါ လၢမ့ၢ်ဆါခိၣ်တၢ်ကိၢ်ဒိၣ်ဒီး လၢမ့ၢ်နၤခါတၢ်စူၤဟဲးအါ
ထီၣ်, တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်, ထံ, နိ, ပစိၤတၢ်ယၢ်အ့ၣ်, ဒီး
တၢ်ဟးလီၢ်တဖၣ်တဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးအယီၤ တၢ်ဆုးတၢ်
ဆါအိၣ်ထီၣ်ဒီးပုၤယုၢ်မ့ၢ်ဖိအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ.”

ပုၤယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးလၢလုၤက့ၣ်ကိာ်တၢ်ဒုးအံၤ ဘၣ်
ဟးအိၣ်ကဒုဝဲလၢပျီပူၤ ယံာ်တုၤလံ (၁) လါဘျဲၣ်ဘၣ်
ဆၣ် တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢအဘၣ်အဘၢ, တၢ်အိၣ်ကဒု
လီၢ်လၢအဆုၣ်အကျၢလၢကဒိၤသၤတၢ်ကိၢ်တၢ်စူၤဒီးတၢ်
မၤတံာ်တၢ်အဂၢၢ်တဖၣ် တဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
တၢ်ဖံးတၢ်မၤအိၣ်တုၤလၢခံ လၢကဘၣ်မၤဝဲဝဲတဖၣ်
က့ၤမၤဝဲတဘျဲဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်သးလၢလုၤက့ၣ်
ကိာ် တဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဒီးဆၢကတီၢ် ပုၤ IDPs လဲၤ
အိၣ်ကဒုလၢကျိကရၢ, မဲဆိးကိၢ်ဆၢတဖၣ် တၢ်ဆုၣ်က

တၢ်လီၢ်လၢပုၤကမ့ၢ်ဟးစံၣ်အိၣ်ကဒုလီၢ်
လီၤဆီၣ်တၢ်လၢကီၢ်ပုၤ, ထံကျိနံၤအကပၤတဖၣ်
အဝဲသ့ၣ်အတၢ်အိၣ်ကဒုလီၢ်အိၣ်ဘူးဒီးတၢ်သဘၣ်
သဘၣ်လီၢ်အယီၤ တၢ်ခးလိာ်သးမ့ၢ်ဘူးထီၣ်ဒီး
အဝဲသ့ၣ်အလီၢ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်သုးအသး
အိၣ်ဝဲတလီၢ်လီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒါက့ၤအဝဲသ့ၣ်လၢ ကီၢ်ပုၤ ဖဲလၢယန့ၤအါရံၤ (၂၇) သီ,
၂၀၂၂ နံၣ် န့ၣ်လီၤ. ခီဖျိလၢသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်က့ၤအိၣ်
ဆိးလၢအဟံၣ်အယီၤတဘျဲဒီးဘၣ်အယီၤ ဘၣ်အိၣ်က
ဒုဝဲလၢတၢ်လီၢ်လၢပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါပၢ်န့ၢ်အဝဲသ့ၣ်လၢ
အအိၣ်ဝးတရံးသးဒီးပယီၤသုးတဖၣ် တယံၤတဘူး
ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤက့ၤအိၣ်ဖဲန့ၣ်တဖၣ် တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်
ဝဲအါ ဘၣ်ဆၣ်သနၢ်က့ၤ အိၣ်လၢကီၢ်ကိၢ်တဲာ်တက
ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတအဲၣ်ဒီးကက့ၤအိၣ်လၢအသဝီက့ၤ
တဘျဲ အယီၤဆၢကတီၢ်ခဲအံၤဒုၣ်လဲာ်အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒုၣ်
ဖဲထံကျိအကပၤဖဲန့ၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ် ကညီၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်
ကရၢကရိလၢအမၤစၢၤ IDPs အကျါတဖု စံးဘၣ်သူ
လုၤကီၤဝုၤန့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်လၢ ပယီၤသုးမိၤစိရိၤဟံးန့ၢ်ဆုၣ်ထံလီၢ်
ကီၢ်ပုၤတၢ်စိတၢ်ကမိၤ ဖဲ လါဖုတြုၤအါရံၤထီၣ် (၁)
သီဝံၤအလီၢ်ခံ ပယီၤသုးမိၤစိရိၤ မၤသံမၤဝီဝဲအပုၤထံ
ဖိကီၢ်ဖိလၢအထီၣ်ဒါတၢ်တတီတတြုၤတဖၣ်အါအါဂီၢ်
ဂီၢ်အမဲာ်ညါ မၤအါထီၣ်သုးဂ့ၢ်ဝီဒီး တၢ်ဒုးထီၣ်ဒါတၢ်
လၢကလုာ်န့ၣ်တၢ်လီၢ် လီၤဆီၣ်တၢ် ပုၤကညီၣ်တၢ်လီၢ်
တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်သ့ဝဲတၢ်စုကဝဲလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီ
ဘျဲတြုၤဝဲဒ်အမ့ၢ် ခးလီၤတၢ်လၢကဘီယုၤ, မ့ၢ်ပိာ်, ကျိ
ဖးဒိၣ်ဒီး ခးလီၤတၢ်လၢပုၤကမ့ၢ်အိၣ်တၢ်အလီၢ်တဖၣ်
န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုးတၢ်ယၢ်အယီၤ ပုၤလၢဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်
တၢ်အိၣ်ကတၢ်မ့ၢ်ဝဲ ပုၤကမ့ၢ်ပုၤကညီၣ်ထူလံၤဖိတဖၣ်
န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ခွဲးယာ်လၢကဖံးအိၣ်မၤအိၣ်တၢ်မ့ၢ်
မ့ၢ်ခုၣ်ခုၣ်, ကဒိၤသၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ, န့ၣ်ဆၢၣ်
တၢ်အိၣ်ယၢ်လၢတၢ်သဘျဲ အပူၤန့ၣ် တအိၣ်လၢဘၣ်
န့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲာ်ညါ အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဒီးန့ၢ်ဘၣ်
ဝဲ ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤအဂီၢ်စ့ၢ်ကိး
အိၣ်ဒီးတၢ်မၤတံာ်တၢ်အကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ.

လုၤက့ၣ်ကိာ်ဝုၤအံၤ မ့ၢ်ဝဲဝုၤသီလၢဘၣ်တၢ်သ့ၣ်
ထီၣ်အီၤလၢကညီၣ်ကိာ်စဲၣ်ကိာ်ခိၣ်စိာ်မ့ၢ်ဒီး KNU ပုၤဟၤ
လီၢ်ဆုၣ်နီၤ သုးခိၣ်ကျၢ်ဒိၣ်စိစိမူတူစ့ဖိ ဖဲ၂၀၁၅ နံၣ်
ဒ်သိး ဝုၤအံၤကမ့ၢ်ဝဲတၢ်ယုၤတၢ်ဖိးအပနီၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

ကဘီယူဟဲခးလီတၢ်လၢယိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်

စိး-ကီၢ်ရၣ်မုာ်တြီၢ်

“တၢ်ကလုာ်သီၣ်အကလုာ်ကလုာ်ဖဲ ကဘီယူဟဲခးလီတၢ်ဖဲလါမးရှၢ် ၂၇ သီ ၂၀၂၁ နံၣ် မုာ်န့ၣ်အကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ယန့ၢ်ဟူဖိဖိသုၣ်တဖၣ်ဟီၣ်ကိး “မိၤပါၤစါ” တၢ်ကအုကစွါသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ကတိၤကသ့ၣ်လိာ်သးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.” အဝဲအံၤမုာ်စီၤထူအဲၣ်တဲဘၣ်က့ၤပုၤတၢ်လၢအနီၤဟူဝဲန့ၣ်လီၤ.

မၤကဒီးလဲၣ် ၂၀၂၂ နံၣ်အပူၤ ကမုာ်လၢယိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်တဖၣ် ဘၣ်ဖုးသံပျီၢ်သံကဒီးလၢကဘီယူဟဲခးလီတၢ်ဒီး ဘၣ်ဒိသံကမုာ်ပၣ်ဃုာ်ဒီးဖိသုၣ်, ကမုာ်ဘၣ်ဒိ, ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဘၣ်ဒိဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်, ဟံၣ်ယိတဖၣ်ဘၣ်ဟးဂီၤကွံာ်ဝဲအါမးန့ၣ်လီၤ.

ဖဲလါယနူအါရံၤ ၃၁ သီ, ၂၀၂၂ နံၣ်န့ၣ်မုာ်စွၢ်ကိးဝဲကညိတၢ်ပာ်ဆါမုာ်န့ၣ်န့ၣ် ကဘီယူဟဲခးလီတၢ်လၢသံးကီၢ်ထီၣ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဒ်လံာ်ရိၤဒီးဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်အဂၤတနီၤဟးဂီၤဝဲဘၣ်ဆၣ် ပုၤကမုာ်တၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးတအိၣ်ဘၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ် မုာ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်တၢ်ကစီၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ.

သရၣ်စီၤဖိလံာ်စ့ၣ်ထွါ, ယိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အပုၤဟးလီၤဆ့ၣ်နီၤစံးဝဲလၢ, “ပသ့ၣ်ညါဘၣ်လၢပယီၤကလုာ်ဒိၣ်စိတဖုအံၤတအဲၣ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်အဲၣ်ဒီးမၤလီၤမၤကွံာ်ပုၤလၢအထီၣ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်အယီၤ ငုးပုၤလၢက့ၤအဘိဘိတုၤလၢဟဲခးလီတၢ်လၢကဘီယူလၢကမုာ်လၢအအိၣ်ဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ပတၢ်ဟူးတၢ်ဂၤလၢတၢ်ငုးအိၣ်ထီၣ်ယိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အံၤ ဒီးသိးဒီးကမုာ်တဖၣ်ကပၣ်ဃုာ်စွၢ်ကိးလၢတၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်က့ၤဒ်သိးပကဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်အမ့ၢ်အတီၤအဂီၢ်လီၤ. တမ့ၢ်လၢပကတုာ်ဘၣ်သုးအတၢ်ဟဲထီၣ်ငုးကမုာ်အဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.”

ပယီၤသုးမိၤစိရိၤအကဘီယူခးလီတၢ် ငုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးတၢ်သံတၢ်ပုၤဒီးတၢ်ဟးဂုၣ်ဟးဂီၤ, တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်, KPSN

ဒ်န့ၣ်အသိးဖဲဒွဲၣ်လိကီၢ်ဆၣ်ပယီၤသးလၢသး
ဟူးဂဲၤလီၢ်ခိၣ်သ့ၣ် (၈) (ခိၣ်ချ့သးရ့ၣ် ၄၀၈) ဒီး
သးခိးကီၢ်ဆၢ (၁၀၁၃) တဖၣ် စးထီၣ်လၢ ၂၀၂၂ အ
ပူၤအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအါထီၣ် မၤဟးဂီၤပုၤဂ့ၢ်ဝီၣ်ခဲးယၢ်က
လုာ်ကလုာ် ခးတပျုၣ်တပျီၤကျိၤလၢကမျၢၢ်တၢ်ဖံးအိၣ်မၤ
အိၣ်အလီၢ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ဒ်ဘၣ်ထံး တၢ်သံတၢ်ပျၢ်အိၣ်ထီၣ်
ဝဲအဂ့ၢ်န့ၣ် လီၢ်ကဝီၤဖိဖဲန့ၣ်တဖၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

သးခိးကီၢ်ဆၢတဖၣ်ထီၣ်ဒုၣ်ထီၣ်ဒါဒီးကညီသး
မ့ၢ်ဒိၣ်ဒီးပဝဲပုၤသဝီဖိစ့ၢ်ကိးလီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကမၤလၢသး
မ့ၢ်ဒိၣ်တပၤမၤဝဲတန့ၢ်အယီၤ မၤနးက့ၤလၢပဝဲသဝီဖိတ
ဖၣ်လီၤ. အကတၢ်ကတၢ်တခီ ပုၤသဝီဖိဘၣ်တူၢ်တၢ်ဒီး
ဘၣ်ဆူးဘၣ်ဆါဝဲအဂ့ၢ် လီၢ်ကဝီၤသဝီဖိလၢဒွဲၣ်လိကီၢ်
ဆၣ်, ထံသဘျုၣ်ထၣ်ကရူၢ်တဂၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

ဖဲလၢဖုၤတြုၤအါရံၤ ၁ သီ, ၂၀၂၂ နံၣ်န့ၣ်
ပယီၤသးမိၤဖိရီၤဟံးန့ၢ်ဆုၣ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤပဲၤထီၣ်ဝဲ

၁ နံၣ်အနံၤန့ၣ် ကမျၢၢ်လၢမ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်
အတၢ်ဘၣ်သးလၢအအဲၣ်ဒီးလၢပယီၤသးကဟးထီၣ်
ကွံာ်ဆူအဝဲသ့ၣ်အတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်
သ့ၣ်ညါဘၣ်လၢတၢ်ဒုးဆဲးကထီၣ်ဒီးဒုၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤ.

သးက့ (၅) သးက့ခိၣ်သးခိၣ်ကျၢၢ်ဖိစီၤမ့ၢ်ဟဲ
စံးဝဲကညီတၢ်ပၢ်ဆၢမ့ၢ်နံၤလၢ, “ပုၤတနီၤစံးဝဲလၢသး
က့ (၅) တအဲၣ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ဘၣ် အဲၣ်ဒီးတၢ်ဒုးတၢ်
ယၤန့ၣ်လုၤတက့ၤတမ့ၢ်ဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်ပုၤလၢအအဲၣ်
ဒီးတၢ်ဒုးတၢ်ယၤန့ၣ်မ့ၢ်ဒုၣ်ပဒုၣ်ပဒါလီၤလၢအခီၣ်ထံး
လံၤလံၤဒီးတုၤခဲအံၤလီၤ.”

ကညီဖိအတၢ်ပၢ်ဆၢဒီးအတၢ်ဂဲၤလိာ်အံၤယံာ်
တ့ၢ်လံ ၇၃ နံၣ်လံဘၣ်ဆၣ် ကညီဖိအတၢ်မိၣ်န့ၢ်သး
လီၢ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ဒီးတၢ်သဘျုၣ် လၢကမျၢၢ်ဆၢမ့ၢ်လၢဒီး
န့ၢ်ဝဲအံၤတုၤခဲအံၤပသ့ၣ်ညါဘၣ်လၢတၢ်တန့ၢ်ဘၣ်ဒီးအီၤ
ဘၣ်ဒီးဆဲးပၢ်ဆၢဒီးတၢ်အဖၤမ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ■

လီၢ်ကဝီၤပုၤကညီဖိတဖၣ်ဘၣ်ပျၢ်အိၣ်တၢ်အသးလၢပယီၤသးမိၤဖိရီၤအကဘီယုၤခးလီၢ်တၢ်အယီၤ. တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

၂၀ နံၣ် တ်လဲၤကျဲၤလၢပုၤတဝၢဒီးခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ် တ်တီၤတြၢအဂီၢ်

သုလၢကီၤတု

သးခုလၢပနံၣ်ဆဲးဆၢ...

လၢနီၣ်ဝုဘၣ် ၁၈ သီ ၂၀၂၁ နံၣ်အနံၤ မ့ၢ် ဝဲဒၣ် ကညီဖိခိၣ်ယၢဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မပုၤဘျးစဲကရၢ (ခုစဲၢ်) အနံၣ်ဆဲးဆၢပုၤထီၣ် ၂၀ နံၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ် သုၣ်ပိၢ်သးဝးအပူၤ ခုစဲၢ်ပုၤမၤသကိးတၢ်ဖိတဖၣ်ယဲၤ ယီၤ ကရၢၣ်ကရီၣ်, ထီထီလီၤလီၤလၢတၢ်ဖိအိၣ်တ့ၤ အိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဒဲးကံၢ်ဒဲးဝုဒီးမၤပံၤမၤလၢထီၣ်တၢ်လီၢ် တ်ကျဲၤလၢပုၤတဝၢဒ်မ့ၢ်လၢတၢ်ကွဲၤမ့ၢ်လီၤဆီအိၣ်တဖၣ် က ဟဲမၤလၢကပီၤဃုာ်ဒီးပဝဲခုစဲၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂၀၂၀ ဒီး ၂၀၂၁ နံၣ်အတီၢ်ပူၤ ခိဝံးတၢ်ဆါ သံသတြၢဒိၣ်စိလၢထံကီၢ်ကိးဘျးဒဲး ပၣ်ဃုာ်ဒီးကီၢ် ကီၢ်တဲၣ်ကီၢ်ပယီၤတုၤလၢကညီကီၢ်စဲၣ်ဒၣ်လဲၤန့ၣ်လီၤ. တ်လဲၤတၢ်က့ၤတညီ, တ်အိၣ်သကိးထံၣ်လိာ်သးလၢ မဲၣ်သကိးမဲၣ်တညီ, တ်ဟးလၢအံၤလၢဘးတသ့ လီၤ က်ဒ်ပုၤဘၣ်အိၣ်လၢ ဟံၣ်တၢ်ဒုးဃာ် (House arrest) အသိး, အဒိၣ်အအါ ၂၀၂၁ နံၣ်ထီၣ်သီ ပယီၤသုးပ ဒိၣ်ထီၣ်ဟံးန့ၢ်ဆုၣ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤအဖိခိၣ်, ထံလီၢ်ကီၢ်

ပူၤတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်, တၢ်ဒုးတၢ်ယၢ, တၢ်ဘၣ်ဃုာ်မ့ၢ် ပးဖျိးအိၣ်ထီၣ်လၢကညီကီၢ်စဲၣ်တၢ်လီၢ်ကိးတီၤဒဲးယၣ် ဃုာ်အယီၤ, တ်ကမၤလၢကပီၤခုစဲၢ်နံၣ်ဆဲးဆၢပုၤထီၣ် ၂၀ နံၣ်လၢကမ့ၢ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤဖိအကျါတညီတဘျီ, တ်ကမၤအိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်အဂီၢ်ကီၢ်ခဲအယီၤ တ်ရဲၣ်တၢ် ကျဲၤတဘျီအံၤတၢ်မဒၣ်အီၤဖဲခုစဲၢ်လီၢ်ခၢၣ်သးတတီၤဒီး ကီၢ်ဆၢတၢ်လီၢ်တတီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤလၢကပီၤ ခုစဲၢ် ၂၀ နံၣ် အနံၤန့ၣ် တ် ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအိၣ်ဝဲဒၣ်ခံပတီၢ်, ဂီၤခီ ၉ န့ၣ်ရံၣ်န့ၣ် တ် မၤအီၤလၢကလံၤကျါ (online) ဒီးလၢဟါခီလီၤတကပူၤ န့ၣ် တ်ကွဲၤမ့ၢ်ဝဲဒၣ် ပုၤတဝၢဒ်လီၤဆီဒ်အမ့ၢ် ပုၤမၤသကိး တ်လီၢ်လံၤ, ကရၢၣ်ကရၢပုၤမၤသကိးတၢ်ခၢၣ်စးတနီၤ, ကရၢလၢအဆိၣ်ထွဲမၤစၢကျိၣ်စ့ခၢၣ်စးတနီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢကလံၤကျါအကတီၢ် ခုစဲၢ် ပုၤနဲၣ်တၢ်ခိၣ်ကျါအိးထီၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒီးတုၢ်လိာ် မ့ၢ်ပုၤလၢအဟဲဒိကန့ၣ်ဒီးကွၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢကလံၤ

ခုစဲၢ်ပုၤနဲၣ်တၢ်ခိၣ်ကျါကတီၢ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘၢဒီးဆၢဂ့ၤဆၢဝါခိၣ်န့ၢ်ပုၤမၤသကိးတၢ်ဖိကိးဂၢဖဲ ခုစဲၢ် ၂၀ နံၣ်ဆဲးဆၢအကတီၢ်. တၢ်ဂီၤ-ခုစဲၢ်

တ်ဟ့ဉ်လကပီပုခဲဉ်ပုနဲဉ်တ်ခိဉ်ကျိးဒီးသရဉ် Steve ဝဲခဲဉ် ၂၀ နံဉ်ဆဲးဆာအကတီ၊ တ်ဂီ-ခဲဉ်

ကလံကျိပုဆုတံဉ်ရဲဉ်တံဉ်ကျဲ သရဉ်မုဉ်ဆဉ်မုဒီးသရဉ်စိဉ် ဝဲခဲဉ် ၂၀ နံဉ်ဆဲးဆာအကတီ၊ တ်ဂီ-ခဲဉ်

ကျိတဖဉ်ဒီးစံးဝဲ “တဂီအံဉ်မုဉ်တံဉ်ဆိဉ်ဂုဆိဉ်ဝါလါ ပဝဲခဲဉ်အဂီ လာပအိဉ်ဒီးမုဉ်တနံလောပမလကပီ ဘဉ်ကုဝဲဒဉ်ခဲဉ်ဟဲအိဉ်ထီဉ်ပဲထီဉ်အနံဉ် ၂၀ နံဉ် လီ၊ ပကွဲမုဉ်ဘဉ်တံဉ်သကိးပုမသကိးတံဉ်ဒီးပုဆိဉ် ထွဲပုသုဉ်တဖဉ် ယုဉ်ဒီးပုမသကိးတံဉ်ခိဉ်နါလခုဉ် အဲဉ်ယုဉ်တကပု လီဆိဒဉ်တံဉ် တံပဒိဉ်မါဘးထီလါ အမုဉ်လီဉ်ခါသးသုဉ်ပုဝဲကျိခိဉ် ယုဉ်ဒီးပုကိးဂုဒီး ပုဒီးတံဉ်ယုးယီဉ်အါ ဒီးသးခုတုလိဉ်ဘဉ်သုကိးနီ ဂုဒီးန့ဉ်လီ။”

“တံဉ်မလကပီဝဲဒဉ်တံဉ်ကရကရိအနံဉ်ဆဲး ဆာပုထီဉ်အနံဉ် ၂၀ အံဉ်န့ဉ် တမုဉ်ပမအီဖွဲဉ်ဖွဲဉ်ဘဉ် အိဉ်ဒီးအခိပညီအါမံလောပဂီလီ၊ အခိဉ်ထံးတဘျီ ခိဖျိပမလကပီဘဉ်ပနံဉ်ဆဲးဆာအယီ မုဉ်တံဉ်ဒုးသုဉ် နီဉ်ထီဉ်ကျဲလောအပူကွံဉ်တံဉ်စးထီဉ်မအခိဉ်ထံးခိဉ် ဘိအိဉ်ဒ်လဲဉ်, ခံဘိတဘီမုဉ်တံဉ်ဟ့ဉ်ခိဟ့ဉ်နီလိဉ်သ ကိးပသးပတံဉ်လဲခိဖျိဒီးတံဉ်မလိန့ဉ်တံဉ်တဖဉ်လီ၊ ခိဖျိတံဉ်ဟ့ဉ်ခိဟ့ဉ်နီလိဉ်ပသးတံဉ်ဂုတံဉ်ကျိအယီ ပဒီး န့ဉ်ဘဉ်စုဂီတံဉ်ထံဉ်တံဉ်ဆိကမိဉ်အသီဒီးတံဉ်မလိ န့ဉ်တံဉ်အသီသုဉ်တဖဉ်လါအကဲဘျးလါပုဂုအဂီ ဒီး ပုဂုပုဂုအတံဉ်ဟ့ဉ်ခိဟ့ဉ်နီအယီ ပမလိန့ဉ်တံဉ်လါ အအိဉ်စုဂီန့ဉ်လီ၊ သဘိတဘီ မုဉ်တံဉ်သုဉ်ညါပပ နီဉ်ကုဝဲဒဉ်လောပတံဉ်ကရကရိအတံဉ်ဒိဉ်ထီဉ်လဲထီ, ကဲထီဉ်လိဉ်ထီဉ်တုလါခဲအံဉ်န့ဉ် မုဉ်တံဉ်ပလုဉ်ပပု

ကုပတံဉ်သကိးပုမတံဉ်ဖိခဲလါန့ဉ်လီ၊ လွံဘိတဘီ မုဉ်, ပတံဉ်သကိးပုမသကိးတံဉ်လါအလဲပူကွံဉ်ပု လါတံဉ်မအပူ ခိဖျိတံဉ်ဆုးတံဉ်ဆါအယီမုဉ်ဂု, တနီ လါဒုဉ်ဒါပယီသုးအတံဉ်ခးသံအါအဖိခိဉ်အိဉ်စုဂီကိး တဘျးဂုအယီ မုဉ်စုဂီတံဉ်လါပသုဉ်နီဉ်ထီဉ်ကျဲ အဝဲသုဉ်လါမုဉ်တနံညါအံဉ်, ပပဉ်ကဖုလါပသးလါ အဝဲသုဉ်အယီ, အဝဲသုဉ်အိဉ်ဒီးတံဉ်ဟ့ဉ်လီသးလါ တကွါနီဉ်ကစါတံဉ်ဘျးတံဉ်ဖျိဉ်အဂီဘဉ်အယီ ပသုဉ် နီဉ်ထီဉ်ဘဉ်ကုအဝဲသုဉ်အတံဉ်မဂု ဒီးပကစိဉ်မူ စိဉ်ဂဲဝဲဒဉ်တံဉ်လါအဝဲသုဉ်မိဉ်န့ဉ်သးလီတဖဉ်ဆုမဲဉ် ညါန့ဉ်လီ၊ ယဲဘိတဘီ မုဉ်တံဉ်ပပနီဉ်လီကုပသး တဂုဒီးတဂုလါ ပတံဉ်မသကိးတံဉ်ဒီးတံဉ်ကဲထီဉ်လိဉ် ထီဉ်တဖဉ်, ပမသကိးတံဉ်ဒီးပုတဝါအါဒ်အါဂု, ပမသကိးတံဉ်ဒီး ခုဉ်အဲဉ်ယုဉ်ခိဉ်နါ ဝဲကျိဝဲဒုဘဉ် ထွဲ သုဉ်ပုဟီဉ်ခိဉ်ကပံဉ်, စံဉ်ပုသုဉ်ဖျး, တံဉ်ကျဲ ဘဉ်ကျဲသု, ခိဖျိပမသကိးတံဉ်ဒ်အံဉ် ကဲထီဉ်တံဉ်ဘျး တံဉ်ဖျိဉ်လါပပုကလုဉ်အဂီအယီ မုဉ်တံဉ်လါပဘဉ်စံး ဘျးလိဉ်ပသးဒီးပပနီဉ်လိဉ်ပသးန့ဉ်လီ, အါန့ဉ်အ န့ဉ် ပစံးဘျးဘဉ်ပုလါအဆိဉ်ထွဲမစုပုလါကျိဉ်စု (Donor) တဖဉ် လါတဘျးနံဉ်တဘျးလါအတီပု အဝဲသုဉ်တဖဉ်အတံဉ်ထံဉ်ပုလီကဲဒီးပု, တံဉ်ပပ သးလီကဲဒီးပု ဒီးအတံဉ်န့ဉ်ပုအဖိခိဉ် အဝဲသုဉ် တံဉ်ဆိဉ်ထွဲမစုအဖိခိဉ် ကဲထီဉ်လိဉ်ထီဉ်အယီသတး

ဒီးပစံးဘျူးအဝဲသ့ၣ်ဒိၣ်မးလီၤ. ယုဘီတဘီ မ့ၢ်တၢ် ကွၢ်ကဒါက့ပတၢ်လဲၤကျဲၣ်န့ၣ်လီၤ. အနံၣ် ၂၀ အတီၢ်ပူၤ အံၤ ပတၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်အိၣ်အါမံၤအယီၤ ပဘၣ်ကွၢ် ထံလီၤက့ပသး, ပဘၣ်မၤသီထီၣ်က့ပသး, ပဘၣ် မၤပျဲထီၣ်ပဂံၢ်ပဘါ, မၤသီထီၣ်က့ပတၢ်ဆိကမိၣ်လၢ ပတၢ်လဲၤကျဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နွံဘီတဘီမ့ၢ် ပက ဘၣ်ဆိကမိၣ်ကမ့ၢ်ဆိဆူမဲၣ်ညါခိၣ်န့ၣ်လၢအသီ, သ့ၣ် ဘီၣ်သးစၢ်လၢအဟဲထီၣ်လၢခံသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ် မဲလၢအသီ လၢကဆဲးမၤတၢ်ဆူမဲၣ်ညါအဂီၢ်လီၤ. ပပူၤ ကလုာ်အတၢ်အိၣ်မူဆါညါ, ပခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်အတၢ် အိၣ်သးခါဆူညါန့ၣ် အိၣ်လၢပသ့ၣ်ဘီၣ်သးစၢ်တဖၣ် အစုပူၤအယီၤ ပမ့ၢ်လၢတၢ်လၢသ့အိၣ်န့ၣ်လီၤ”

တၢ်မၤလၢကပီၤခွဲၣ်နံၣ်ဆဲးဆၢတဘျီအံၤ လီၢ် ခၢၣ်သးခိၣ်န့ၣ်, ကီၢ်ရၢၣ်ကီၢ်ဆၢခိၣ်န့ၣ်, လီၢ်ကဝီၤပူၤ မၤသကိးတၢ်ဒီးတၢ်ကရၢကရိလၢအပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်တ ဖၣ်ဆူထီၣ်အတၢ်ကတိၤဆၢဂ့ၤဆၢဝါအိၣ်ဝဲဒၣ်အါဒံၤအါ ဂၤန့ၣ်လီၤ. လၢအကျါပဒိၣ်မၢဘးထီၣ် လၢအမ့ၢ် လီၢ်ခၢၣ် သးသ့ၣ်ပျါဝဲၤကျါခိၣ်ကတိၤဆၢဂ့ၤဆၢဝါ, ပၣ်ပျါထီၣ် တၢ်မၤတၢ်လဲၤခီဖျိ, တၢ်မၤယုၣ်မၤသကိးတၢ်ယုၣ်ဒီး တၢ် မၤအသးအသၣ်လၢကရၢမိၢ်ပျါမၤသကိးဘၣ်တၢ်ဒီးခွဲၣ် တဖၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်အါမံၤန့ၣ်လီၤ.

ကလံၤကျါတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၣ်အဆၢကတီၢ်, တၢ်ဒုး နဲၣ်စ့ၢ်ကိး တၢ်ဂီၤမူဘၣ်ထွဲ ခွဲၣ် ၂၀ နံၣ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤ လၢအမၤတၢ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤမူပၣ်ပျါထီၣ်စ့ၢ်ကိး ဝဲလၢ စးထီၣ်လၢ ၂၀၀၁ နံၣ်တုၤလၢ ၂၀၂၁ နံၣ် ခွဲၣ် တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၣ်ခဲလၢအိၣ်ဝဲဒၣ် ၆ ခါ လၢအမ့ၢ် တၢ် တိၤစၢၤမၤပူၤတတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူစုလီၤဆိတၢ် မၤ, တၢ်ပၤဆူရဲၣ်ကျဲၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ဒီးသ့ၣ်ပျါတၢ်ရဲၣ် တၢ်ကျဲၣ်, တၢ်ပၤတၢ်ပြးထံနိတၢ်အိၣ်ယၢတၢ်ရဲၣ်တၢ် ကျဲၣ်, ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်ကူၣ်သ့ပီညါတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၣ်, ကွဲးပရၢ, တၢ်ဘျူးစဲလိာ်သး, ဒီးတၢ်ကတိၤန့ၢ်ခဲးတၢ် တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၣ်, တၢ်ရဲၣ်သဲကတိၤတၢ်မံၤလၢဆၢၣ်ဖိ

ကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မူအါကလုာ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၣ်, ယိၣ်လိာ် တၢ်မ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကလံၤကျါတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၣ်အဆၢကတီၢ် ကီၢ် ကျီၣ်တဲၣ်ကညီပုၤသးဝံၣ်တၢ်မံၤဟူသ့ၣ်ပျါသရၣ်ခွဲး (Mr. Suwichan Phatthanaphraiwan) ကတိၤဆၢဂ့ၤ ဆၢဝါဝဲဒၣ်အံၤ, “အိၣ်မ့ၢ်ဆိးပၤ, အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ကိး နီၢ်ဂၤဒဲး, ပူၤဒုၣ်ပူၤဒါ, နၢဒုၣ်နၢဒါ, မၤထီၣ်အိၣ်ထီၣ်, မၤဒိၣ်အိၣ်ဘၣ်ဒိၣ်, မၤဆဲးအိၣ်ဘၣ်ဒိၣ်, မၤတဖျံၣ် အိၣ်ဘၣ်, မၤတဖျူးအိၣ်ဘၣ်, တမၤဘၣ်ဒီးအိၣ်ဘၣ်, ဂီၤလၢအဂ့ၤ, နံၤလၢအဂ့ၤ, ဟါလၢအဂ့ၤ, တနံၤအံၤသ့ၣ် ခုသးခုလၢန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢကဟဲသ့ၣ်ခုသး ခုဒီးခွဲၣ်တၢ်ကရၢကရိပျဲထီၣ်အနံၣ် ၂၀ န့ၣ်လီၤ. အပူၤကွံာ်ယဘၣ်ထွဲဘၣ်ပးဒီးခွဲၣ်တဖဲးတမ့းစ့ၢ်ကိး. ယအဲၣ်ဒီးဆၢဂ့ၤဆၢဝါဒီးသ့ၣ်ခုသးခုယုၣ်ဒီးခွဲၣ်ခိၣ် န့ၣ်, ပုၤမၤတၢ်ဖိ, ခွဲၣ်ကမ့ၢ်ဖိ လၢတၢ်ဖံးတၢ်မၤအိၣ်ဂၢ် အိၣ်ကျဲၣ်ဒီးအိၣ်သ့ၣ်လီၤသးပျဲထီၣ်အနံၣ် ၂၀ န့ၣ်လီၤ.”

လၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၣ်အပူၤတၢ်မၤတၢ်သ့ၣ်နီၣ် ထီၣ်ပုၤမၤတၢ်ဖိလၢအပူၤကွံာ်သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်မၤတၢ်မၤ သကိးတၢ်ဒီးပုၤဘျူးဘျူးတံၢ်တံၢ် လၢပုၤတတၢ်ဆိတ လဲ, တၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အဂီၢ် ဘၣ်ဆၢခိၣ်ဒီးခီဖျိလၢဒုၣ် ဒါအတၢ်မၤတံာ်တံာ်အယီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်ဆူးတၢ်ဆါအယီၤ မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ဟံတီၢ်ကွံာ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒုးနဲၣ်စ့ၢ်ကိးလံာ်စိာ်စုတၢ်ဂီၤသံဘၣ်ထွဲခွဲၣ် အတၢ်ဖံးတၢ်မၤလၢအနံၣ် ၂၀ အတီၢ်ပူၤတၢ်လဲၤကျဲၣ်န့ၣ် လီၤ. တၢ်လဲၤခီဖျိ တၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ကအိၣ်အါမံၤဘၣ် ဆၢၣ် ခွဲၣ်ပုၤမၤသကိးတၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, လီၢ်ကဝီၤဖိ, လီၢ်ကဝီၤ ခိၣ်န့ၣ် ယုၣ်ဒီးပခိၣ်ပနၢ်လၢကရၢမိၢ်ပျါတဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ ဒီး တံၤသကိးလၢအဆိၣ်ထွဲမၤပူၤလၢကီၢ်ပူၤကီၢ်ချ့တဖၣ် ခဲလၢအိၣ်ဒီးတၢ်ဆိမိၣ်ဆိကမး တၢ်တူၢ်ခိၣ်ဟံသးလၢ အဂၢၢ်ကျဲၣ် အိၣ်ဒီးသးအတၢ်တူၢ်န့ၢ်ခိၣ်ကဲန့ၣ်လီၤ.

ဒ်န့ၣ်အသိးသးခိၣ်ကျၢၢ်စိစိာ်ဘီကျီၣ်ဟဲစံးဝဲ, “ခွဲၣ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤဘၣ်ထွဲခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤ

န့ၣ် ယထံၣ်လၢအဂ့ၤဒီးဘၣ်သ့ၣ်ဘၣ်သးဒိၣ်မး. ဘၣ်မနုၤအယိလဲၣ်န့ၣ် ပခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၢၣ်န့ၣ်ပဘၣ်သ့ၣ်ညါ, ပဘၣ်ပၣ်ကဲဒီးပၣ်လုၢ်ပၣ်ပွၤအိၤန့ၣ်လီၤ. ပသ့ၣ်ညါဘၣ်ခီဖျိလၢအဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၣ်အယိလၢကမျာ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, လၢယဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤတၢ်ဂ့ၤဖးဒိၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်ကဲထီၣ်တၢ်ဂံၢ်တၢ်ဘါလၢယဂီၢ်ဒိၣ်မးအယိ ယဘၣ်သးဒီးပၣ်ကဲဘၣ်အဝဲသ့ၣ်ဒိၣ်မးလီၤ. ခုၣ်အတၢ်ဖဲတၢ်မၤလၢအနံၣ် ၂၀ အပူၤအံၤ ပထံၣ်ဘၣ်လၢအဖီထီၣ်သ့ၣ်ထီၣ်, အဘျူးအဖိၣ်ထီၣ်ဒီးပထံၣ်ဘၣ်အမိၢ်လံၤမိၢ်ပုၤလံၤ. လၢပစးထီၣ်အခိၣ်ထံးလံၤလံၤ ခိၣ်န့ၣ်တနီၤတနီၤဟံၣ်ဘၣ်, ပုၤတနီၤနီၤတနီၤဟံၣ်ဘၣ်. ပပၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးတၢ်န့ၣ်ဟံၣ်တအိၣ်ဘၣ်အယိန့ၣ် တၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖၣ်တလဲၤအသးဒ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢတၢ်ပၣ်လီၤအသးဘၣ်. ဘၣ်ဆၢၣ်တုၤမ့ၢ်အနံၣ် ၂၀ ဘျီၣ်တၢ်ကဲထီၣ်တဘျူးခါအဒိ ယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. ခဲအံၤပုၤန့ၣ်ဟံၣ်အါထီၣ်လၢ ကဘၣ်ဒိသအထံ, ခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၢၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ဖးဒိၣ်လံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢပဘၣ်မၤဆူညါအိၣ်ဒ်ဝဲအါမး မ့ၢ်လၢပုၤတနီၤအနီၤဟံၣ်ဘၣ်ဆၢၣ်တလုၤမၤပိာ်ထွဲဝဲဘၣ်, ပုၤတနီၤမၤထွဲဝဲတစးတမ့းဘၣ်ဆၢၣ်တမၤထွဲဝဲခဲလၢာ်ဘၣ်. အယိန့ၣ်

အလီၢ်အိၣ်လၢပဘၣ်ပၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်အါထီၣ်ယုယုဖိးဖိးတကၤလၢပလီၢ် လၢပကတုၤထီၣ်ဆူပတၢ်မ့ၢ်လၢဖီတၢ်န့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်တမၤသကိးတၢ်ဒုပတၢ်မ့ၢ်လၢတတုၤဘၣ်. ခဲအံၤပတၢ်မ့ၢ်လၢလဲၤအသးဖဲအကြားကစီၣ်လံၤ, ဒ်သိးပကတုၤလၢပတၢ်မ့ၢ်လၢဖီတၢ်န့ၣ်မုးကယၢပုၤပုၤ ဒီးကကဲဘျူးကဲဖျိၣ်နီၢ်နီၢ်အဂီၢ် ပကဘၣ်ကျဲးစးမၤသကိးတၢ်အါထီၣ်န့ၣ် ယအဲၣ်ဒီးတဲဖျါထီၣ်ဒ်အံၤန့ၣ်လီၤ.”

တၢ်မၤလၢကပီၤခုၣ်နံၣ်ဆဲးဆၢတဘျီအံၤအဖီခိၣ် ပဒိၣ်မါဘးထိလၢအမ့ၢ် လီၢ်ခါၣ်သးသ့ၣ်ပုၤဝဲၤကျိၤခိၣ်ကတိၤဆၢဂ့ၤဆၢဝါ, ဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်မၤတၢ်လဲၤခီဖျိ, တၢ်မၤလုၢ်မၤသကိးတၢ်လုၢ်ဒီး တၢ်မၤအသုအသ့ၣ်လၢကရၢ်မိၢ်ပုၤမၤသကိးဘၣ်တၢ်ဒီးခုၣ်မ့ၢ်ဒ်အံၤလီၤ. “အနံၣ် ၂၀ မ့ၢ်ပုၤကညီန့ၣ် ကဲထီၣ်မ့ၢ်ကနီၤဖိၣ်သ့ၣ်ခါ, မ့ၢ်တၢ်ကရၢ်ကရီၣ်န့ၣ် န့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤလိလၢပုၤ, လၢပုၤဒီးတၢ်လဲၤခီဖျိ, ဒိၣ်တုၣ်ခိၣ်ပုၤ လၢပုၤဒီးဂံၢ်ဘါလၢကလဲၤဆူညါကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်ပတဲသ့န့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်ကွၢ်က့ၤလၢကညီတတၢ်အပူၤ, တၢ်ဟံၣ်ဆၢဟီၣ်ကဝီၤ, ကညီဖီအကျိၤ ကရၢ်လၢအဟူးဂဲၤလၢခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၢၣ်ဂ့ၢ်ဝီတကပူၤန့ၣ် အဆိကတၢ်မ့ၢ်ဝဲဒ်ခုၣ်တၢ်ကရၢ်ကရီၣ်န့ၣ်ပတဲသ့လီၤ.”

သရၣ်ခွဲးဒီးအမၤသးဝံၣ်ဆၢဂ့ၤဆၢဝါဖဲခုၣ် ၂၀ နံၣ်ဆဲးဆၢဟါခီတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤကတိၢ်. တၢ်ဂီၤ-ခုၣ်

သရၣ်ဖီလဲၤဒီးသရၣ်မ့ၢ်ကီၢ်မ့ၢ်ဆၢၣ်တုၤလိာ်ခိၣ်ဆၢဒီးတုၤတၢ်တုၤတမ့ၢ်ဖဲဟါခီတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအကတိၢ်. တၢ်ဂီၤ-ခုၣ်

ဒ်န့ၣ်အသိး ပဒိၣ်အဲၣ်ဝါ (တီအူကီၣ်ရၣ်ခိၣ်) စံးဝဲ “ပဝဲကညီဖိ, ပုထူလံၤဖိလၢအအိၣ်လၢထံတ ဘ့ၣ်ကီၣ်တဘ့ၣ်အံၤအပူၤ အဝဲသ့ၣ်ဒ်အမ့ၢ်ပုထူလံၤဖိ အသိး အဝဲသ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ပၤဆၢရဲၣ် ကျဲၤက့ၤအဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်, တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤအ ကျဲ, ထံကျိထံကွၢ်, ကစၢ်ကလိတၢ်မဲတၢ်မါလၢအ အိၣ်လၢအဟီၣ်ကဝီၤအပူၤတဖၣ်လီၤ. ပုဒ်အမ့ၢ်ပုထူလံၤဖိ ပုထူလံၤတကလုာ်အသိးန့ၣ် ကန့ၢ်ဘၣ်က့ၤတၢ်ခွဲး တၢ်ယၢ်, ကဘၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်, ကဘၣ်ဖံးမၤဝဲ, ကဘၣ် သ့ၣ်ညါဝဲတၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်အစ့ဒိၣ်လီၤ. ခုၣ်စါ မၤသကိးတၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲဒီးယုၤစၢၤကျဲဒီးမ့ၢ်တၢ်မၤလၢအ ရှုဒိၣ်လၢမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤလီၤန့ၣ်ယအဲၣ်ဒီးစံးဒီးန့ၣ် လီၤ. တၢ်လၢခုၣ်စါတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအလီၤသး မံဒိၣ်မး ဒီးယအဲၣ်ဒီးစံးဘျူးဘၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢအလဲၤ ခီဖျိတၢ်တၢ်အနံၣ် ၂၀ ဒီးတၢ်ဖံးတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လီၤသးမံလၢယဂီၢ်, ယပုၤကလုာ်, ယပုၤကမ့ၢ်, ယပုၤတၢ်အဂီၢ်ဒိၣ်မးန့ၣ်ယအဲၣ်ဒီးစံးဒီးန့ၣ်လီၤ.”

တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဘျီအံၤပုၤလၢအကတီၤကျါ တံၢ်က့ၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤမ့ၢ် သရၣ်မုၣ်ကီၣ်မ့ၢ်ဆၣ်န့ၣ် လီၤ. အဝဲစံးဝဲ “ယစံးဘျူးဘၣ်ပုၤကိးဂၤဒီးလၢဟ့ၣ် တၢ်ဆၢကတီၢ်, မၤသကိးတၢ်ယုၤယုၤဖိးဖိးအယိပထံၣ် ဘၣ်လၢတၢ်ဂီၤမုၢ်ဂ့ၤ, လံာ်လံာ်မ့ၢ်ဂ့ၤကဲထီၣ်ဝဲဒၣ်ဂ့ၤ ဂ့ၤဘၣ်ဘၣ်အယိ စံးဘျူးဘၣ်ပုၤမၤတၢ်ဖိကိးဂၤဒီးလၢ အဟ့ၣ်လီၤအသးလၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဘျီအံၤကကဲ ထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး စံးဘျူးဘၣ်ပုၤမၤတၢ်ဖိ လၢအအိၣ်လၢကီၣ်ကီၣ်တဲၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ကီၢ်ပုၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ကီၢ်ချၢမ့ၢ် ဂ့ၤ, လၢတၢ်လီၤကိးတီၤဒီးကိးဒ်ကိးနီၢ်ဂၤဒီး ခီဖျိလၢပစု လီၤယုၤတၢ်မၤအယိ ပတၢ်မၤကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်, လဲထီၣ် လဲထီၣ်ဒ်တၢ်ဂီၤမုၢ်ဖျါဝဲအသိးမ့ၢ်ဂ့ၤ, လံာ်တၢ်ဂီၤသံ ဟ်ဖျါအသိးမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်တဖၣ် အံၤမ့ၢ်လၢပစုလီၤယုၤတၢ်မၤအယိလီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဘၣ်ဒီးပ တၢ်မၤအံၤလဲၤအသးတသ့ဘၣ်. စံးဘျူးဘၣ်ပုၤတၢ်, ကမ့ၢ်, ဒီးခိၣ်နံၢ်, ပုၤကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့, ပုၤမုၢ်သးမၤ

ကလီၤလၢမၤစၢၤပုၤတဖၣ်ခဲလၢ် ကိးဒ်ကိးဂၤလၢသုတၢ် ပၣ်ယုၤမၤသကိးတၢ်ဒီးပုၤအယိန့ၣ်လီၤ. ပတၢ်တီၢ်ဟ်, ပတၢ်မ့ၢ်လၢမ့ၢ်တလၢထီၣ်ပုၤထီၣ်ဘၣ်ဆၣ် တတံၢ်န့ၣ်လၢ ထီၣ်ပုၤထီၣ်ပတဲသ့လီၤ. ပတၢ်လဲၤကျဲၤတမ့ၢ်တၢ်လၢအ ကတၢ်ဒီးဘၣ်. ပကဘၣ်ဆဲးမၤဆူညါဒီး. ပမ့ၢ်ကွၢ်လၢ ပုၤကညီကလုာ်တၢ်ဂဲၤလိၣ်ဒ်အမ့ၢ် ပတၢ်ပၢ်ဆၢတၢ်လဲၤ ကျဲၤတကတၢ်ဒီးဘၣ်အသိးန့ၣ် ပခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၣ်အတၢ် ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတၢ်ဖံးတၢ်မၤစ့ၢ်ကိးတကတၢ်ဒီးဘၣ်. ပက ဘၣ်လဲၤဒီးပကဘၣ်မၤဒီးဆူမဲၣ်ညါ, ပလိၣ်ဘၣ်ပုၤကိး ဂၤဒီးအတၢ်ပၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးလၢပကတုၤသကိးလၢပဖီ တၢ်အဂီၢ်န့ၣ် လၢခံကတၢ်အဲၣ်ဒီးဆၢဂ့ၤဆၢဝါဘၣ်ပုၤ ကိးဂၤဒီးလၢကပူၤဒုၣ်ပုၤဒါ, မၤန့ၢ်အိၣ်ကဲ, ပုၤဖျဲးဒီး တၢ်ကီၢ်တံၢ်ခဲ, ဒီးတၢ်ဖံးတၢ်မၤလၢတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဖံးမၤတဖၣ် ကကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်, ဘၣ်ဘျူးဘၣ်ဖျိၣ်, ပကတုၤသ ကိးဆူပဖီတၢ်မ့ၢ်ယတၢ်ဆၢဂ့ၤလၢခံကတၢ်န့ၣ်လီၤ.”

တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတကတီၢ်ယီၤအပူၤ တၢ်မၤလၢ ကပီၤသရၣ် (Steve) လၢအမ့ၢ်ပုၤလၢအမၤသကိးတၢ် ဒီးခုၣ်စါယံာ်ဝဲဒၣ်လၢအနံၣ် (၂၀) အတီၢ်ပုၤ, ဒီးမ့ၢ်ပုၤ လၢအဟ့ၣ်ထီၣ်ဒီးသ့ၣ်ထီၣ်ခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါ နံၢ်ပၢ်လၢပပုၤကညီအကျါ. တကတီၢ်ယီၤ တၢ်မၤလၢက ပီၤစ့ၢ်ကိး ခုၣ်စါပုၤနဲၣ်တၢ်ခိၣ်ကျါ လၢအဝဲဒုးလိၣ်ထီၣ် ဖးထီၣ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤအမိၢ်လံာ်မိၢ်ပုၤဒီးစးထီၣ်မၤတၢ်လၢ တချူးလၢခုၣ်စါကဲထီၣ်ဒီးဘၣ် ဒီးတုၤခဲအံၤယံာ်အနံၣ် ၂၀ ဘျဲၣ်လံာ်န့ၣ်လီၤ. အတၢ်မၤ, တၢ်ဟ့ၣ်လီၤသး, တၢ် တီခိၣ်ရိၣ်မဲဒီးဟံးစုနဲၣ်ကျဲၤအဖီခိၣ် တၢ်မၤဒိၣ်ထီၣ်, ကရၢဒိၣ်ထီၣ်ဒီးအိၣ်ဆၢထၢၣ်တုၤလၢမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤ အယိ တၢ်ဟ့ၣ်အီၤတၢ်လၢတၢ်ကပီၤတဘျီယီၤန့ၣ်လီၤ.

ခုၣ်စါတၢ်ကရၢကရိအံၤမ့ၢ်ပုၤထီၣ်လံာ်အနံၣ် ၂၀ ဘျဲၣ်ဘၣ်ဆၣ်တၢ်မၤလၢခါဆူမဲၣ်ညါအိၣ်ဒီးဝဲဒီးကဆဲး မၤသကိးဒီးဝဲဒၣ် ဒ်တၢ်ဟ်လီၤတၢ်မၤအကျိၤအကျဲၤအိၣ် အသိးန့ၣ်လီၤ. လၢပုၤကညီဖိအဟီၣ်ကဝီၤပုၤ ဒ်သိးတၢ် ကရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၣ်ဒီးကညီဖိအတၢ်အိၣ် ယၢၤအဂီၢ် တၢ်လဲၤကျဲၤအံၤတကတၢ်ဒီးဘၣ်. ■

ဒ်သိးအီ...ကွာ်လိမာ်နဲပဲ

မုာ်တိ - တယးလုာ်, တီအူကီာ်ရုာ်

သး စာ်မုာ်ဖိလၢအမုာ် ကြံထံာ် သၢဟး (Greta Thunberg) န့ၣ်အိၣ်ဖျၢာ်ထီၣ် ဝဲလဲလၢယနူအါရံၤ ၃ သီ, ၂၀၀၃ နံၣ် ဝဲကီာ်စွံၤဒ့ၣ် (Sweden) န့ၣ်လီၤ. ဝဲ (၂၀၁၈) နံၣ်တချူးဒံးလၢ ကီာ်စွံၤဒ့ၣ် (Sweden) ထံကီာ်ခိၣ်နာ်တၢ်ဒီးယုထၢဒံး ဘၣ်န့ၣ်, သးစာ်လိာ်ဘိအသးအိၣ် ၁၅ နံၣ်လၢအမုာ် ကြံထံာ်သၢဟးန့ၣ် စးထီၣ်ဟူးဂဲလဲၤဟ်ဖျၢာ်ထီၣ်အသး လၢကီာ်စွံၤဒ့ၣ်ဘျီၣ်ဒိၣ်အမဲာ်ညါ ယုာ်ဒီးတၢ်ပနီၣ်လၢ အဟ်ဖျၢာ် “ကွီဟ်ဖျၢာ်သးလၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲသးအဂီၢ် (School strike for Climate Change)” န့ၣ်လီၤ. ဒီးဝဲမုာ်ယံာ်နံၤကီးနွံဒံးန့ၣ် အဝဲယုာ်ကွီလၢတၢ် ဟ်ဖျၢာ်ထီၣ်သးလၢကီာ်စွံၤဒ့ၣ် (Sweden) ဘျီၣ်ဒိၣ်အမဲာ် ညါန့ၣ်လီၤ. အခိၣ်ထံးအဝဲဟ်ဖျၢာ်ထီၣ်အသးထဲတဂၤ မိဘၣ်ဆၣ် လၢခံပုၤပၣ်ယုာ်ဟ်ဖျၢာ်ထီၣ်အသးဒီးအီၤ

ကြံထံာ်ကတိၤလီၤတၢ်ဖဲဘိမုာ်စၢ်ဖျၢာ်ကရၢတၢ်အိၣ်ဖျၢာ်ဒိၣ်လၢ တၢ်ဘျီၣ်လီၤကွီဟ်ဖျၢာ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲတၢ်ဘျီၣ်ဒိၣ်ထံး ဝဲဝဲန့ၣ်ယံး. တၢ်ဂီၤ-UNTV/UN Web TV

အါဒံအါဂၤန့ၣ်လီၤ. ဒီဖျိလၢတၢ်ကစီၣ်သန့ (Media) အယီၤ ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘျီၣ်ညါန့ၣ် လီၤ. အဝဲဒီးအတံၤသကိးတနီၤ လၢကီာ်ယုာ်ရိးအပူၤန့ၣ် ကတိၤဆိၣ်သနံးထံကီာ်ခိၣ်နာ် ဒီးပုၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ် သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျီၣ်တဖၣ် ဒ်သိးကဟ်သ့ၣ်ဟ်သး ဒီး ဟူးဂဲဒီးမၤစ့ၤလီၤကွၢ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲ (Climate Change) တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲ မ့မ့ၢ်ပိာ်မုာ်သးစာ်လိာ်ဘိတဂၤဘၣ်ဆၣ် လၢတၢ်သး စွံကတုၤဒီးတၢ်ဆၢထံာ်ဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဖျၢာ်လၢအဖျၢာ်အိၣ် ဆူၣ်အိၣ်ချူ အဂီၢ်န့ၣ် အဝဲဆၢထံာ်ကတိၤတၢ်ဆူထံကီာ် ခိၣ်နာ်တဖၣ်ဒူဒူ ဒီးယုထီၣ်ဝဲခိၣ်နာ်တဖၣ်လၢကဘျီၣ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပမုာ်ကွၢ်ကွၢ်ပိာ်မုာ်သးစာ်ဖိအံၤ ကဲထီၣ်တၢ် ကွၢ်လိလၢပဝဲသးစာ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. အဝဲ အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲဆံးကီာ်ဖိအံၤ ဒုးဖုးသံနီၣ်ထီၣ်ကွၢ်ဟီၣ် ခိၣ်ဒီဖျၢာ်, ဒီးထီၣ်ဟူးထီၣ်ဂဲထီၣ်ပုၤသးစာ်လၢအက ထီတဖၣ်အသးလၢကစးထီၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ကွၢ်တၢ်ဟ်ဖျၢာ် ထီၣ်သးလၢအဝဲသ့ၣ်အနီၢ်ကစၢ်အထံကီာ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဝဲ လၢဒံာ်ဝဲဘၣ် ၂၀၁၈ နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ် ပုၤအါန့ၣ်ဒံး ခံကလးဂၤလၢ ယုာ်နဲးတးခွဲဒၣ် (မ့) ကီာ်အဲကလံး တုၤလၢကီာ်ယပၣ် န့ၣ်လီၤဟ်ဖျၢာ်ထီၣ်အသးဒီးသးစာ်မုာ် ဖိ ကြံထံာ်သၢဘၤ ဒ်သိးခိၣ်နာ်တဖၣ်ကစီၣ်မဲာ်စီၣ်နါ ဒီးဘျီၣ်ဆဲးကွၢ် တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအတၢ်ဂ့ၢ် ကီၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲအတၢ်ကရၢကရိလၢ အမုာ် “Fridays for Future” အိၣ်ထီၣ်အတၢ်ပညိၣ် ဖိတၢ်မုာ်ဝဲ တၢ်ကဆိၣ်သနံးခိၣ်နာ်ဒီးပုၤဘျီၣ်တၢ်ဘျီၣ်သဲ စးတဖၣ် ဒ်သိးကဒိကန့ၣ်ပုၤဝဲအ့ၣ်ဖိတဖၣ်, ဒီးကဟူး ဂဲမၤစ့ၤလီၤကွၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကီၤသွး (Global warming)

အင်္ဂါန့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢခံတနံၣ်န့ၣ် လၢတၢ်ဟ့ၣ်လၢကပီၤ နိၣ်ဘၢၣ်ခိၣ်ဖးအပူၤန့ၣ် အဝဲအမံၤပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဒ်သး စၢ်တၢ်လၢအဟူးဂဲၤလၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲ အင်္ဂါန့ၣ်လီၤ.

ဖဲ ၂၀၁၉ နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ် ကြံထံၣ်သၢဟံၤလဲၤ ဒီးကဘီ ခိၣ်အဲၤတလဲးတ့ၣ်ပိၣ်လဲၣ် (Atlantic ocean) လၢကလဲၤထီၣ်ကီၢ်စၢ်ဖိၣ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်အိၣ်ဖျိၣ် (U.N. Climate Action Summit) ဖဲၣ်န့ၣ်ယီၤ (New York) န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်အပူၤန့ၣ် ဒ်သး စၢ်မုၣ်ဖိလိၣ်ဘိတၢ်ကအသိး အဝဲကတိၤဟ့ၣ်နီၤလီၤ တၢ်ကစီၣ်ဆူခိၣ်န့ၣ်ဒီးပုၤဟဲထီၣ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်တဖၣ်အ အိၣ်ဒ်အံၤ “တၢ်ခဲလၢၣ်ကမၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ယတကြး ဟဲဆ့ၣ်နီၤဖဲတၢ်လီၢ်အဝဲအံၤဘၣ်. ယကြးက့ၤထီၣ် က့ၤ, သနၣ်က့ၤသုဟဲဖဲအံၤအိၣ်ဒီးတၢ်မုၢ်လၢကွၢ်စိ, သု ဘျၢၣ်နးလဲၣ်. သုဝဲခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်ဟ့ၣ်န့ၣ်ပတၢ်မံၤမိၢ်တၢ် မုၢ်လၢကွၢ်စိ ဒီးယတၢ်အိၣ်ဖိသုၣ်အကတီၢ် လၢသု တၢ်ကတိၤလၢအတအိၣ်ဒီးတၢ်မၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. သနၣ်

က့ၤယမုၢ်ပုၤလၢအတၢ်ဟဲဝဲဂ့ၤတၢ်လီၤ. ပုၤအဂၤတဖၣ် တၢ်ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်တၢ်ဒီးသံဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မူအတၢ် လီၤပျီၢ်ကွၢ်. ဒီးတၢ်မူအတၢ်စးထီၣ်လီၤတူၣ်ကွၢ်ဝဲဒိၣ် ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်သုဝဲခိၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ် တၢ်လၢ သုဝဲန့ၣ် မ့ၢ်ထဲကျိၣ်စ့ဒီးတၢ်တဲမုၢ်န့ၣ်လၢအမ့ၢ် မုၢ်ကျိၣ် ဝဲၤကွၢ်တၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ် လၢအကမၤဟးဂီၤပခါဆူ ညါန့ၣ်လီၤ. တကးဒီးဘၣ် သုဝဲခိၣ်န့ၣ်တဖၣ် မၤလီၤစၢ် ကွၢ်ပသးသဟီၣ်, ဘၣ်ဆၣ်ပဝဲသ့ၣ်ဘီၣ်သးစၢ်တဖၣ် သ့ၣ်ညါဒီးန့ၣ်ဟံၤသုတၢ်ဆါလီၤကွၢ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. စိလၢ ကဟဲသးစၢ်တဖၣ် ကကွၢ်ဟ့ၣ်ကွၢ်စ့ၣ်သုတၢ်ဟူးတၢ် ဂဲၤန့ၣ်လီၤ. သုမုၢ်ဆဲးမၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ ဒီးတၢ်ဖဲတၢ်မၤ လၢအမၤလီၤတဲၣ်ကွၢ်ပုၤန့ၣ် ပတပျၢ်သုတၢ်ကမၣ်နီတ ဘျီဘၣ်” လီၤ. ခိဖျိလၢအဝဲအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ ဒီးတၢ် စံးတၢ်ကတိၤအယိ ပုၤအါဂၤစးထီၣ်သ့ၣ်ညါအိၣ်န့ၣ် လီၤ. ပုၤဖဲအ့ၣ်ဖိတဖၣ်မုၢ်ဂ့ၤ, ပုၤလၢအဟူးဂဲၤလၢတၢ်က သုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲတဖၣ်မုၢ်ဂ့ၤ, ဒီးပုၤကမုၢ်အါဂၤ ဘၣ်သးဒီးဆိၣ်ထွဲအဝဲအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

သးစၢ်မုၢ်ကြံထံၣ်သၢဟံၤ တီခိၣ်ရီၢ်ဖဲဟူးဂဲၤကတိၤန့ၣ်ခဲးတၢ်ဘၣ်ထွဲဟီၣ်ခိၣ်ကီၢ်သွးထီၣ်ဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲအဂ့ၢ် ဖဲလၢဖဲပထုဘၣ် ၁၃ သီ ၂၀၁၉ နံၣ်ဖဲ ကီၢ်အဝဲဂ့ၤက. Washington, DC, တၢ်ဂီၤ-Sarah Silbiger/Getty Images

ပျားရေလီတော်ကစဉ်အီးပျားယုသုဉ်ညါမလိနုဆာဉ်တော် ဘဉ်တု ပျားကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သုဖိလအမုာ် နုဘုအဲထ်ဘါ ရီး (David Attenborough) တဲစုာ်ကီးကြံထဉ်သဟေ လာ နမလအထီဉ်ပွဲထီဉ်တော်မလပျားအါဂမတနုာ်ဘဉ် အံး ”နုဉ်လီ. စီပဖိခွါလအမုာ်ဟဲရဲ (Prince Harry) စံးပတြာအီလ အဲအဲအတော်ဟူးတော်ဂဲတော်ပဉ်ဖျါသး အံး ဒီးတဲစုာ်ကီးလ “ထံကီာ်ကီးဘုဉ်ဒီး, ပျားတတကီး တီးဒီး, ကွီကီးဖျာဉ်ဒီး, ပျားတံးသကီး ကီးကရုာ်ဒီး, ဒီးဟံဉ်ဖိပိဖိကီးဖျာဉ်ဒီး ကြားအိဉ်ဒီးအဲသုဉ်အနီာ် ကစာ် ကြံထဉ်သဟေ ဒုဉ်ဝဲ” နုဉ်လီ.

ကြံထဉ်ဒီးအသကီးအဂသဂက ကွဲးလံာ်ဒီး ယုထီဉ်တော်ဆုခိဉ်နာ်တဖဉ်အအိဉ် လာတော်ကဘျါဆဲ ကွဲးတော်ကသုဉ်ကသံးတော်ဆိတလဲနုဉ်လီ. အတော်ယု ထီဉ်တဖဉ်အိဉ်ဝဲယဲာ်ထံဉ်လအမုာ်ဝဲ-

- ၁. ဒ်သိးပကတုထီဉ်ဘးလပတော်မုာ်လံာ်ဖိတဉ်လ အမုာ် တော်မလီစာ်ကွံာ်ကံသဝံ ၁.၅ စဲစံယဉ်နုဉ် မသပျာ်ကတော်ခဲကနံဉ်အံးတကွာ်.
- ၂. ပတုာ်ကွံာ်နုဆာဉ်အမုဉ်ဆဉ် (fossil fuel) ပနံဉ် တော်ကလ, တော်မလီစာ်ထွဲစုတဖဉ်, ဒီးတော်ဒုးအိဉ် ထီဉ်တော်တိာ်ကျဲအသီတဖဉ်တဘျီယီ, ဒီးပတုာ် ကွံာ်တော်ထူးထီဉ်မဟးဂီဟီဉ်ခိဉ်တော်အိဉ်ယာတ ဖဉ်တကွာ်.
- ၃. ပတုာ်ကွံာ်တော်ဒုးအိဉ်ထီဉ်ကစီတဖဉ်လအဘဉ် တော်ပဉ်ဖျါထီဉ်အီလတော်ကသုဆူးကါအီတဖဉ်, တော်လိဉ်ဘဉ်တဖဉ်အတော်လဲတရဲးအသး, ဒီး ဟီဉ်ခိဉ်ဒီးဘုဉ်တော်ဟးထီဉ်ကုလီလကဘီယူ ဒီးကဘီတဖဉ်, ဒီးတော်ဒွဲဉ်အူတော်မုတော်မဲ တော်အုဉ် တော်ဆဉ် တော်အုဉ်တော်ကျဉ်ပဉ်ဖျိဉ်အသးတဖဉ် တကွာ်.
- ၄. ဟုဉ်နီလီစုဒီလဉ် လအကကွဲာ်ဆုပျားလအဂံာ် စာ်ဘါစာ်တဖဉ်အအိဉ် ဒီးကျိဉ်စုတော်မလီစာ်အဂ

တဖဉ်လာတော်ကမလီစာ်ကုတော်ကသုဉ်ကသံးအ တော်ဟးဂီတဖဉ်တကွာ်.

၅. ဒုးအိဉ်ထီဉ်တော်ကသုဉ်ကသံးတော်ဘျါသးစးလ အဒီသပျားဂံာ်စာ်ဘါစာ်တဖဉ်, ဒီးမလီစာ်ကု တော်တတုးသိးထဲးသိးတဖဉ် (inequality) တကွာ်.

ကြံထဉ်အံး မုာ်ပိာ်မုဉ်သးစာ်လိဉ်ဘီဖိတဂ လီ. သနကုအဲအတော်သးဒုလအဘဉ်ထွဲဒီးအဲ အတော်ဟူးတော်ဂဲတဖဉ် မုာ်တော်လပကြားကွာ်လီ. ဒီး မလဲထဲသကီးပဲနုဉ်လီ. ဘဉ်မနုအယီလဲဉ်နုဉ် တော် လအဲပဟူးဂဲမလဲတဖဉ် မုာ်ဒ်သိးပျားလပစီ တကးဒီး ဘဉ်ပျားလအဲတစီဘဉ်တစီ ကအိဉ်ဒီးတော်မုတတဒီး ခိဉ်ယာနုဆာဉ်လအအိဉ်ဆုဉ်အိဉ်ချ လကလုာ်အိဉ် လုာ်အီပျားဒီးကဟုဉ်ပဲဟီဉ်ခိဉ်ဖိတဖဉ်လကလံာ်သီဉ် ဂီ ဒီးတော်ဘဉ်တုလအယံအလနုဉ်လီ. အဲဘဉ်ကွာ် ဆာဉ်မဲာ်ဝဲဒီးခိဉ်နာ်တနီအတော်ဒုဉ်ဒွဲဉ်စံးအလအစံး ဝဲ “မုာ်သးစာ်လအတနီဟံာ်တဂ” ဘဉ်ဆဉ်အဲတ တုာ်ယဉ်လာတော်ဂဲလိဉ်အပျားဘဉ်. အဲဆဲထဉ်ဟူးဂဲ ဝဲဒုဒု ဒီးကတိတော်ဆုထံကီာ်ခိဉ်နာ်အအိဉ်ဒုဒု လတော် ကမလီစာ်ကီဟးထီဉ်တဖဉ်အယီ, ကဲထီဉ်တော်ကွာ် လီလပဲသးစာ်တဖဉ်အဂီာ်ဒိဉ်မးလီ. ပဲသးစာ်တဖဉ် စုာ်ကီးကြံထဉ်သးခဲစးမုာ်အိဉ်လပဲတဂစုာ်စုာ်အ ပျားနုဉ် ပသမပဲတသုလုတကုလပကထံဉ်ဘဉ်ပ ခိဉ်ယာလအယံအလ လအဟုဉ်ပျားနီခိဉ်တော်အိဉ်ဆုဉ် အိဉ်ချ, ဒီးနီာ်သးအတော်သုဉ်ဖံသးညီဘဉ်နုဉ်လီ. တော် မုတတမုာ်လီစု လီမာ်ကွံာ်နုဉ် မုာ်တော်လီပျားဒိဉ်မးလ အပဲဟီဉ်ခိဉ်ဖိတဖဉ်အဂီာ်နုဉ်လီ. အဂုာ်ဒ်လဲဉ်မုာ်လပဲ ဟီဉ်ခိဉ်ဖိတဖဉ်ပအိဉ်မုသုလာတော်မုတတအယီနုဉ်လီ. ဝဲတော်မုတတလီစုကွံာ်နုဉ် ပဟီဉ်ခိဉ်ဖျါဉ်အံးကီာ်သူး ထီဉ်ဒီးဟဲစိာ်ကလံာ်သီဉ်ဂီဒီးတော်အိဉ်တော်အီလအတ ဂု လကမဘဉ်ဒိပတော်အိဉ်ဆုအိဉ်ချ အဂီာ်နုဉ်လီ.

ပမုာ်အိဉ်ဒီးနုဆာဉ်တော်ထူးတီလအမုာ် သုဉ် ဖိဝဉ်ဖိလအလါဟု, ဒီးထံကျိထံကွဲာ်လအပျါယံပျါ

ကြံ့ထည်သဟဇာတတီလီတော်ဒီးဟ်ဖျါထီဉ်ခိဉ်ယာန့ဆာဉ်တော်ဂှ်ဆုခိဉ်နာ်ဖးဒိဉ် (MEPs) တဖဉ်အမဲဉ်ညါ ဖဲတော်အိဉ်ဖျိဉ်ဖးဒိဉ် လာ Strasbourg@ EP, တော်ဂီု <https://www.europarl.europa.eu/news>

လၢန့ဉ်ကဟ့ဉ်ပှၤလၢနီၢ်ခိတၢ်အိဉ်ဆုဉ်အိဉ်ချ့ တကး ဇံးဘဉ်ကဟ့ဉ်စ့ၢ်ကိးပှၤ လၢနီၢ်သးတၢ်သ့ဉ်ဖျိဉ်သးညီ န့ဉ်လီၤ. လၢတၢ်န့ဉ်အယီၤ ပဲသ့ဉ်ဘိဉ်သးစၢ်တဖဉ် ဖဲသိးပကအိဉ်ဒီးပခါဆုညါလၢအပျဲဒီးန့ဆာဉ်တၢ်ထူး တၢ်တီၤန့ဉ် ပကစးထီဉ်သကိးပတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢက မၤစ့ၤလီၤက့ၤကဲၤစီဟးထီဉ်တဖဉ် (Carbon) လၢအ ဘဉ်လးဒီးပတၢ်ဖဲတၢ်မၤ, ပတၢ်အိဉ်တၢ်အိ, ဒီးပတၢ် လဲတၢ်က့ၤလၢခဲအံၤတဘျီယီတဂၤလၢပလီၢ်ပကျဲဒုဉ် ပဲန့ဉ်တက့ၢ်. ပထံဉ်ဘဉ်လဲၤခိဖျိဘဉ်ပဲလၢတၢ်ကိၢ် တၢ်ခုဉ်တဘဉ်လီၢ်ဘဉ်စးဒဲးသိးလၢညါဘဉ်. ပဟီဉ် ခိဉ်ဖျါအံၤကိၢ်သွးထီဉ် ဒီးဟဲစိတၢ်ဆူးတၢ်ဆါအက လုာ်ကလုာ်န့ဉ်လီၤ. ပကက့ၢ်ထံ ဒီးသမံသမိးက့ၤပ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအမ့ၢ်တၢ်လဲတၢ်က့ၤ, တၢ်အိဉ်တၢ်အိ,

တၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖဉ်န့ဉ် မ့ၢ်အထူးထီဉ်ကဲၤစီဆံးအါလၢ တနံၤအတီၢ်ပှၤန့ဉ်တက့ၢ်. ပနီၢ်တဂၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤမ့ၢ် ကဲထဲထံတလီၤစီဖိဘဉ်ဆဉ်, ဖဲပှၤအါဂၤဟ်ဖျိဉ်မၤသ ကိးန့ဉ် ကဲထီဉ်ဝဲလၢပိဉ်လဲဉ်ဒိဉ်လၢပက့ၢ်တဝးဘဉ်န့ဉ် လီၤ. ဒဲးနီၢ်တဂၤ, ဟံဉ်ဖိယီဖိတဖုဉ်, ကရၢတဖု, ပှၤတ တတဖု ပကထီဒါဒီးဟူးဂဲၤဟ်ဖျါထီဉ်ပသးဖဲထံကိၢ်ခိဉ် န့ဉ်မ့ၢ်ဂ့ၤ ဒီးပှၤမၤပနံဉ်တၢ်ကၤဟူးဂဲၤဖဲမၤမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤ ကွၢ်လၢကမၤဟးဂီၢ်ပခိဉ်ယာန့ဆာဉ်အကတီၢ်ခါန့ဉ်တ က့ၢ်. ဒဲးသးစၢ်မုဉ်ကြံ့ထည်အသိးန့ဉ် ပကစူးကွၢ်ညီ ကွၢ်ပတၢ်ပျံၤတၢ်ဖုး ဒီးသ့ဉ်ထီဉ်သကိးပတၢ်သ့ဉ်ဖျိ ငးလၢအကမၤလီၤစ့ၤကွၢ်ဟီဉ်ခိဉ်ကိၢ်သွးန့ဉ်တ က့ၢ်. ပကမ့ၢ်သကိးစီပှၤဒုးတၢ်ဖိလၢပဟီဉ်ခိဉ်ဖျါအ ကိၢ်ဒီးစီလၢကဟဲပှၤဟီဉ်ခိဉ်ဖိအဂီၢ် လီၤဆီဒုဉ်တၢ်လၢ ပဲကညီပှၤထူလံၤဖိအဂီၢ်တက့ၢ်. ■

လံာ်ဒီးသန့

- <https://news.sky.com/story/greta-thunberg-youth-activist-demands-cop26-world-leaders-face-up-to-climate-emergency-12457204>
- <https://www.biography.com/activist/greta-thunberg>

တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်တီတၢ်တြၢ်

ဆၢဒိဒိၣ်မု

တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲ (မူခိၣ်ကလံး သီၣ်ဂီၤတဘၣ်လီၤဘၣ်စး) အံၤ တမ့ၢ် တၢ်တဲမုၢ်န့ၣ်ဘၣ်, မ့ၢ်တၢ်မၤတၢ်အသးနီၢ် ကီၢ်လံၣ်န့ၣ်လီၤ. ပဲကိးဂၤပကသုၣ်ညါဘၣ် ပလၢၢ်ဘၣ် နီၢ်ကီၢ်လၢပကစၢ်န့ၣ်လီၤ. အဖီ, တၢ်ကဘၣ်စူ တၢ်တ စူ, တၢ်ကဘၣ်ဂီၢ် တၢ်တဂီၢ်, လၢတၢ်န့ၣ်အယိ ပုၤကိး ဂၤကဘၣ်စးထီၣ်ဟူးဂဲၤလၢတၢ်ကဒီသဖၤမၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤ ပဟီၣ်ခိၣ်ဖျၢၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. အိၣ်ခိးလၢတဂ့ၤ မ့တမ့ၢ် နကစဲၤခံဘၣ်ဖးနီၤ.

ဒ်သိးပတၢ်အိၣ်မူကပျဲးဒီးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချု ဒီးဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢအအိၣ်ဒီးအထူးအစီလၢ လၢပျဲးပျဲးအဂီၢ် ပဘၣ်ဒီးသန့ထီၣ်ပသးလၢဟီၣ်ခိၣ်တ ဘၣ်အံၤအတၢ်ကသုၣ်ကသံးအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အ သိး, တၢ်မဲတၢ်မၤဒီးဆၢဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး ဒီး သန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးလၢအဝဲသ့ၣ်အ တၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤ ဒီးအတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ထီထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပဟ့ၣ်တၢ်အဖီတခါအသိး, ပဲကညီပုၤထူလံၤဖိလၢ အအိၣ်ဆိးဖဲကီၢ်သုလုၤအပူၤသ့ၣ်တဖၣ် အါတက့ၢ်မ့ၢ် ပုၤထူစံၣ်ဖဲဒုးဖိန့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးတၢ်ထူစံၣ်ဖဲဒုးတၢ်လုၢ် အိၣ်သးသမုၢ်အံၤ ကလဲၤတရံးအသးဘၣ်လီၤဘၣ်စး ဒီးယုၤကကအိၣ်အဂီၢ်, တၢ်ကသုၣ်ကသံးလၢအမ့ၢ် မူခိၣ်ကလံးသီၣ်ဂီၤတၢ်ဆၢကတီၢ်အတၢ်ထီၣ်ယူ မ့ၢ်နီၣ် ဝံၣ်ခံတခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်အါတလၢအခးတခါ ဘုဟု တၢ်ဟးဂူၢ်ဟးဂီၤအိၣ်ထီၣ်သ့အသိး, တၢ်ယီၤယုထီမ့ၢ် ယံၣ်တခါ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢဘုဟုတၢ်ဘိၣ်ထီၣ် သ့ၣ်ထီၣ်ဒီးအတၢ်ဟးထီၣ်အဖီခိၣ်သ့ဝဲဒၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ် လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ တၢ်ကသုၣ်ကသံးမ့ၢ်တၢ်ဘၣ် ထွဲလိာ်သးဒီးပတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤနီၢ်နီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ် ကသုၣ်ကသံးမ့ၢ်တၢ်အိၣ်မူတခါန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ဆၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်လဲၤတရံးအ သးအံၤ တဒ်သိးဒီးလၢပမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအစီၤခါကတီၢ် လၢဘၣ်. တၢ်ကသုၣ်ကသံးလၢပမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအစီၤ မ့ၢ် လဲၤတရံးအသးခုၣ်ယုၢ်ဘၣ်ဆၢ, မ့ၢ်လၢပစီၤခါက တီၢ်အံၤတခါ ကလၢကီၢ်သွးထီၣ်ဝဲဒၣ်လံၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ် သိးပကနၢ်ပၢ်အါထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကီၢ်သွးထီၣ်အတၢ်ဘၣ် ထွဲလိာ်သး ဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအဂီၢ် အ လီၤအိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢပကဘၣ်သ့ၣ်ညါဒီးနၢ်ပၢ်ထွဲတၢ်အိၣ် သးအဂီၢ်ထံးစီၤပီၢ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢဖဲဖိကဟ့ၣ်တၢ် ပၢ်ဆၢ (Industrial Revolution), ဒ်ပစံးတၢ်အသိး တၢ် မၤကျိၤကျဲၤသန့တခါလၢအဆီတလဲကွံာ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး ဒီး တၢ်စုသ့ခိၣ်ဘၣ်မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွံာ်ဆူဖဲဖိကဟ့ၣ်တၢ် မၤလၢအမၤတၢ်အသးဖဲကီၢ်အဲကလံး, ဖဲ (၁၉) ယၤဖျိၣ် နံၣ်န့ၣ်လီၤသီၣ်လံၤလံၤ တၢ်ကီၢ်တၢ်ခုၣ်အတၢ်ထီၣ်ယူ လၢဟီၣ်ခိၣ်တဘၣ်အံၤဆူၣ်ထီၣ်ဝဲတပယုၢ်ယီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကီၢ်တၢ်ခုၣ်အတၢ်ထီၣ်ယူအါထီၣ်ဒီးဆူၣ် ထီၣ်ဒ်အံၤအဖီခိၣ်အယိ, ပဟီၣ်ခိၣ်လၢပအိၣ်ဆိးလၢ အပူၤတဘၣ်အံၤကလၢထီၣ် (ပုၤတနီၤနီၤကတဲလၢကီၢ် သွးထီၣ်) ဝဲဒၣ်ကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်မနုၤအယိလၢပ ဟီၣ်ခိၣ်အံၤဘၣ်ကီၢ်သွးထီၣ်ရၢၢ်ရဲၣ်လဲၣ် ဒီးအတၢ်ပိာ်ထွဲ မ့ၢ်တၢ်မနုၤသ့ၣ်တဖၣ်လဲၣ်တခါ ကမ့ၢ်တၢ်သံကွၢ်အရူ ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢ ပဲပုၤကူပုၤကညီကိးဒံကိးဂၤ ကြး သံကွၢ်လီၤကဒါက့ၤပသးန့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်တဘၢရၢၢ်ယုၢ်လၢ တၢ်ယုသ့ၣ်ညါနၢ်ပၢ်အါထီၣ်သးလၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တ ဖၣ်တခါ, ပဲပုၤကူပုၤကညီယုၢ်ဒီးန့ၣ်ဆၢတၢ်မူတတၢ လၢအအိၣ်ဆိးဖဲဟီၣ်ခိၣ်တဘၣ်အံၤ ကဘၣ်လဲၤခီဖျိဒီး ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်တၢ်တတၢ်တနါတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ် ဒီးတၢ်နးတၢ်ဖျိၣ် ဒိၣ်ဒိၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လဲၣ် တၢ်မူချံၤသ့ၣ်တဖၣ်ကလီၤ

တူင်ကွံင်ဘၣ်မးအသးန့ၣ် ကမ့ၢ်တၢ်လၢပသမအီၤအလီၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဟီၣ်ခိၣ်ကလၢထီၣ် (မ့တမ့ၢ်) ကိၢ်သ့းထီၣ်ရၢ်ရၢ်အံၤ ဟဲကဲထီၣ်အသးခိဖျိလၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအဖိခိၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကသုၣ်ကသံးမ့ၢ်မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတၢ်ဆၢကတီၢ်အတၢ်ထီၣ်ယူတခါလၢအမၤအသးအါန့ၣ်အါလါဖဲတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲတတီၤတီၤ (မ့တမ့ၢ်) ဟီၣ်ကဝီၤတခါခါန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအံၤ အိၣ်ထီၣ်အသးဖဲလၢမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတၢ်ဆၢကတီၢ်အတၢ်ထီၣ်ယူဖဲအံၤသ့ၣ်တဖၣ် ဆီတလဲကွံင်အသး ဒီးတလဲတရံးအသးဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးလၢဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. န်ပုကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဒီးပုဖဲအ့ၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ယုသ့ၣ်ညါဒီးဟ်ဖျါဖဲအဖိခိၣ်အသး, တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲလၢအမၤအသးချ့သဒဲးလၢပစိခ့ခါကတီၢ်အံၤမ့ၢ်လၢပုကူၣ်ပုကူၣ်ညီသ့ၣ်တဖၣ်ဆိးကါဖဲဒဲးန့ၣ်ဆၢအမ့ၢ်အုဆၢဒ်အမ့ၢ်ရၢ်နီၣ်သိ, ကံၤသဝံဒီးလၢသ့ၣ်လးသ့ၣ်တဖၣ်အါထီၣ်ဂီၢ်ထီၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်ဆၢအမ့ၢ်အုဆၢဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်ဒွဲၣ်အုအီၤအဆၢကတီၢ်ထုးထီၣ်ဝဲဒဲးဟံၣ်မဲၣ်ထံကလၢကံၤသဝံ, အဲကလံးကျိၣ်လၢအမ့ၢ် (Greenhouse Gases-GHGs) အကလုာ်ကလုာ်ဒီးလၢအကျါခၢ်ဘိၣ်ဒဲးအီးဖဲး (CO₂) လၢအမ့ၢ်ကံၤသဝံဘၣ်အဘၣ်သီတကလုာ်အံၤ တၢ်ထုးထီၣ်အီၤအမ့ၢ်ကယၤအါကတၢ်န့ၣ်လီၤ. ခိဖျိကံၤသဝံဒ်အံၤတဖၣ်အသးတီၣ်ထီၣ်လၢကလံၤကထၢ ဒီးဖိၣ်တံၢ်ဟ်မ့ၢ်အတၢ်ကိၢ်အယိ ဟီၣ်ခိၣ်ဖျါအတၢ်ကိၢ်တၢ်ခုၣ်ဆူၣ်ထီၣ်ကွၢ်ကွၢ် ဒီးလၢခံကတၢ် ဟီၣ်ခိၣ်အံၤကလၢထီၣ် (မ့တမ့ၢ်) ကိၢ်သ့းထီၣ်ဝဲဒဲးန့ၣ်လီၤ.

ခိဖျိဟီၣ်ခိၣ်ကိၢ်သ့းထီၣ်ဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအသးဟီၣ်ဆူၣ်ထီၣ်အယိ, ထံကီၢ်ကိးဘၣ်ဒဲးယၣ်ယၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢမဲၣ်ဒီးတၢ်တတၢ်တနါအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. န့ၣ်ဆၢတၢ်တတၢ်တနါအတၢ်ပိာ်ထွဲ ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ပီၤယုထီ, တၢ်ကိၢ်အသးဟီၣ်ဆူၣ်ထီၣ်,

ထံဒိၣ်နိယုၤ, မ့ၢ်အုအီၣ်ပျၢ်, ပီၣ်လဲၣ်ထံအါထီၣ်, မူခိၣ်စူတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စး, တၢ်စူတပျၢ်တပျီၤအါထီၣ်, တၢ်ယူးတၢ်ယၢ်လီၤအါထီၣ်ဒီးကလံၤမ့ၢ်လီၤသ့ၣ်တဖၣ် ကဲထီၣ်အသးကိးန့ၣ်ဒဲးယၣ်ယၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိတၢ်တတၢ်တနါဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အယိ တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီးတဘျီဘၣ်ကွၢ်ဆၢမဲၣ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် ပၣ်ယုၣ်ဝဲဒဲးဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်အီၤတကူတလၢ, ထံနိတၢ်ပံးတၢ်စ့ၤ, ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အထုးအစီလီၤမၢ်ကွံၣ်, ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်ဟးဂူၢ်ဟးဂီၤ, တၢ်သံတၢ်ပျၢ်, တၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်ဒီးတၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘၢ, ဒီးတၢ်သုးလီၢ်သုးကျဲလၢအတကူၢ်ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ပိာ်ထွဲထီၣ်အခံန့ၣ်လီၤ. ပုလၢအတူၢ်ဘၣ်ဒီးဘၣ်ကွၢ်ဆၢမဲၣ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအတၢ်တၢ်တနါလၢထးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အါတက့ၢ်မ့ၢ်ထံကီၢ်လၢအဖျိၣ်, ပုပတီၢ်မ့ၢ်ဖိဒီးပုထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲဖိကဟၣ်ထံကီၢ်လၢအကဲဒိၣ်, လဲထီၣ်လဲထီၣ်ဒီးဒိၣ်စိဒိၣ်ကမီၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဒါလီၤတၢ်လဲကျဲလၢတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်ကွၢ်ဂီၤဒဲးတဲာ်, န်ပစံးတၢ်အသးတၢ်ထုးထီၣ်ဟံးန့ၢ်ဒီးတၢ်ဆိးကါန့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢလၢအတအိၣ်ဒီးယုၣ်ကတၢ်မကျဲသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်အဂံၢ်ခိၣ်သ့ၣ်လၢအမၤဆူၣ်ထီၣ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိတၢ်လဲခိဖျိဒီးတၢ်တူၢ်ဘၣ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အယိ, တၢ်လၢပဝဲပုထူလံၤဖိဒီးလီၢ်ကဝီၤပုတတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကြးသံကွၢ်လီၤကဒါက့ပသးတခီမ့ၢ်, “တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်တီတၢ်တြၢ်” လၢပဂီၢ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးခါဒီးပကဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်တီတၢ်တြၢ်ဒ်အံၤတကလုာ်အခါဖဲလဲၣ်.

ထံရူၢ်ကီၢ်သဲးတၢ်အါၣ်လီၤလၢအစုၣ်အပျၢ်ဒီးအထုးအစီတအိၣ်

တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲမ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးတဘျီတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤဒီးတၢ်ကိၢ်တၢ်ဂီၤအယိ အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်ကွၢ်မဲၣ်မၤဆိဒီးဘၣ်လီၤကွံၣ်အီၤလၢအဆိအချ့န့ၣ်လီၤ. ပုတနီၤနီၤပာ်ထံနီၤဖးဒီးဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒဲးလၢပ

ဟိန်ခိန်ဖျာအတတ်ကသုန်ကသံးအံအိန်လံလၢဂ်ဂီ အူတတ်အိန်သးအပတီ (climate emergency) လံ အပိ ထံကီရိန်နီဒီးပဒိန်ပပုာ်သုန်တဖန် မှာတထိန် ယူထိန်ဖိးလိာ်အသးဒီးထုးလီတၢ်ရဲန်တၢ်ကျဲလၢတၢ် ပံးန့ၢ်ဂီဝီတုၤလီၤတီၤလီၤဘၣ်တခီ ပကဘၣ်ကွၢ်ဆၢ ဖဲဒီးတၢ်ကသုန်ကသံးတၢ်ဆိကတီၢ်သး (climate breakdown) တလၢကံၤန့ၢ်လီၤ. တၢ်အိန်သးဒ်အံ ထံကီပဒိန်ပပုာ်လၢအတီခိန်ရိန်ဖဲ, မၤတၢ်ဆၢတဲာ်ပ ဒီးဒါလီၤကျဲသန့သုန်တဖန်မှၢ်သုန်ညါထွဲဒီးတိာ်သုန် ပာ်သးစီၣ်ဝဲကဲဘၣ်ဆၢ, လၢတၢ်သုန်အိန်သးအိန် ဒီးတၢ်ခိန်ခိန်ပံးမုဒါနီၢ်နီၢ်အပူၤ ကယုကျဲဒီးယုန်လီၤ ဘျါလီၤအီၤအဂီၢ် တၢ်အုန်သးအသံးအကံၤလၢပထံၣ်ဒီး ဒုးလီၤန့ၢ်ပပုာ်ထုၤလံၤဖိသုန်တဖန်အဂီၢ် တအိန်တုာ်နီ တမံဒံးဘၣ်န့ၢ်လီၤ. “ဒ်ညီန့ၢ်တၢ်မၤကျဲ (Business as Usual) ”, ဒ်ပစံးတၢ်အသိး တၢ်တူၢ်ခိန်ဟ်သးလၢ တအဲၣ်ဒီးဆိတလဲမၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤတၢ်သုန်တဖန် အိန်ထီ သံတုာ်လၢအဝဲသုန်တၢ်ထံၣ်ဒီးတၢ်ဆိမိန်ဆိမးအပူၤကျဲ မုဆူလံန့ၢ်လီၤ. ဒ်ကညီမ့ၢ်ဝါခိန်ပုာ်ဝါဖဲသုန်တဖန်ဒီဝဲ လၢထါဒီးစံးဝဲ, “မဲာ်တလဲးသါကပီၢ်ထံ, ယုာ်အသး ဟါမုာ်တနံၤ” အိန်အသိး, ပတၢ်မုာ်လၢလၢထံကီ ပဒိန်ပပုာ်သုန်တဖန်အဖီခိန် ကမ့ၢ်တၢ်မံမီၢ်တခါလၢ ပကထံၣ်ဘၣ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤအမိာ်လံၤမိာ်ပုာ် ဒီးကဲထီၣ် လိာ်ထီၣ်တသ့နီတဘျီဘၣ် ဒီးကမ့ၢ်ထံရံၢ်ကီၢ်သးတၢ် အၢၣ်လီၤတခါလၢကအိန်ကွဲးဟ်လီၤအသးထဲလၢလံာ် ပူၤဇိန့ၢ်လီၤ. မဲပကွၢ်သကိးထံကီပဒိန်ပပုာ်အတၢ်ဂဲၤ လိာ်လၢတၢ်ကသုန်ကသံးတၢ်ဆိတလဲအဖီခိန်ဒ်လၢ အံၤအသိးတက့ၢ်-

- ဝဲ (၁၉၇၉) နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၢ် တၢ်ရဲၣ်ကျဲဒုးအိန် ထီၣ်ဝဲဒုၣ်ဟိန်ခိန်ဒီးဘုန်တၢ်ကသုန်ကသံးတၢ်အိန် ဖျိန်ဒိန် (World Climate Conference) ဝဲဝုာ်ကုနံၤ ဘၢ (Geneva), ကီၢ်စွဲးစလဲၤန့ၢ်လီၤ.
- ဒီးလၢတၢ်သမံသမိးပျံာ်ထံဒီးယုသုန်ညါက့ၤတၢ်က သုန်ကသံးတၢ်ဆိတလဲအတၢ်အိန်သး, တၢ်ဘၣ်ဒီ

ဘၣ်ထံး, ဒီးတၢ်ယုန်လီၤဘျါလီၤအကျိၤအကျဲဒ်ဖဲ အုၣ်ကျိၤကျဲပီညါတကပၤဒီးဟ်ဖျါထီၣ်အီၤဆူထံ ကီၢ်ပဒိန်ပပုာ်သုန်တဖန်အအိန်ကသုၤချးဆၢချး ကတီၢ်အဂီၢ် ဘီမုာ်စၢဖျိန်ကရၢတီခိန်ရိန်ဖဲဒီးဒုးအိန် ထီၣ်ဝဲဒုၣ်ပဒိန်ဘုးစဲကရူၢ်မၤတၢ်လၢတၢ်ကသုန်က သံးတၢ်ဆိတလဲအဂီၢ် (Intergovernmental Panel on Climate Change-IPCC) ဝဲ (၁၉၈၈) နံၣ် အတီၢ်ပူၤန့ၢ်လီၤ.

- ဝဲ (၁၉၉၄) နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၢ် ထံကီၢ်အါဘုန်ပုာ် ယုာ်, ဆီၣ်ထွဲ, ဒီးအၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်ဝဲဒုၣ် “ဘီမုာ်စၢ ဖျိန်ကရၢတၢ်အၢၣ်လီၤတၢ်မၤတက့ၢ်လၢတၢ်ကသုန် ကသံးတၢ်ဆိတလဲအဂီၢ် (United Nations Framework Convention on Climate Change-UNFCCC)” လၢအအိန်ဒီးတၢ်ပညိန်ဖီတၢ်တ မံၤပီၤ လၢတၢ်ကဟ်ဖျိန်မၤသကိးတၢ်တပူၤပီၤလၢ တၢ်ကဒီးသးဒီးတြီဆၢကွံာ်တၢ်ကသုန်ကသံးတၢ် ဆိတလဲအတၢ်ဘၣ်ဒီဘၣ်ထံးသုန်တဖန်န့ၢ်လီၤ.
- ဝဲ (၁၉၉၇) နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၢ် ကွဲးတိာ်တၢ်အၢၣ်လီၤ အလံာ်ပံးယာ် (Kyoto Protocol) ဘၣ်တၢ်အၢၣ် လီၤတူၢ်လိာ်ဒီးဟ်ပနီၣ်အီၤဖဲကီၢ်ယပုာ် (ဖုခိန်ကီၢ်) န့ၢ်လီၤ. မုာ်ဖိးသဲစးတၢ်အၢၣ်လီၤအလံာ်ပံးယာ် တခါလၢထံကီၢ်ပဒိန်ပပုာ်လၢအမုာ်ဘီမုာ်စၢဖျိန်ကရၢ အကရၢဖိသုန်တဖန် ကဘၣ်လူၤပိာ်မၤထွဲဒီးမၤလၢ ထီၣ်ပျဲထီၣ်အီၤန့ၢ်လီၤ. မုာ်တၢ်အၢၣ်လီၤအလံာ်ပံး ယာ်တခါလၢအဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒုၣ်ထံကီၢ်ပဒိန်ပပုာ် လၢအမုာ်ကရၢဖိသုန်တဖန် ကဘၣ်မၤစူၤလီၤဟံၣ် မဲာ်ထံကလၢကံၤသဝံဘၣ်အဘၣ်သီဒ်တၢ်ခးပနီၣ် အနီၣ်ထီၣ်အိန်ဝဲဒုၣ်အသိးန့ၢ်လီၤ.
- ဝဲ (၂၀၁၅) နံၣ်န့ၢ် ထံကီၢ်ပဒိန်ပပုာ်လၢအမုာ်ဘီ မုာ်စၢဖျိန်ကရၢအကရၢဖိသုန်တဖန် အၢၣ်လီၤတူၢ် လိာ်ဒီးဆဲးလီၤသကိးစုပနီၣ်လၢတၢ်ဟ်ဂါဟ်ကျဲၤ က့ၤကီၢ်ဖဲရံးစံးတၢ်အၢၣ်လီၤအလံာ်ပံးယာ် (Paris

၁ <https://www.ipcc.ch/about/>

Agreement) ဖဲကီၢ်ဖြိုၣ်စ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်အၢၣ်လီၤအလံာ်ဃံးဃာ်တခါလၢထံကီၢ်ပဒိၣ်ပပှၢ်တဖၣ်ဟ်လီၤနီၣ်ထီၣ်လၢတၢ်ကမၤစ့ၤလီၤကွံာ်တၢ်ထုးထီၣ်ဟံၣ်မဲာ်ထံကလၢကံာ်သဝံ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးကံာ်သဝံဘၣ်အဘၣ်သီလၢအမၤဆူၣ်ထီၣ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲ ဒ်အမ့ၢ်ခၢ်ဘိၣ်ဒ်အိးစးဒီးကၤဃာ်တၢ်ကီၢ်အသဟီၣ်ဒ်သိးအသုတတလၢကွံာ် (၁.၅) ဒ်ကရံၣ်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ဘိၣ်ဘၣ်မၤဂ့ၤထီၣ်ဒီးဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်က့ၤတၢ်အၢၣ်လီၤအလံာ်ဃံးဃာ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအဂီၢ်, ပှၢ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမီၤအထီၣ်ကတၢ်လၢတၢ်ဟ်လီၤတၢ်ဆၢတဲာ်တခါမ့ၢ်ဝဲဘိၣ်မ့ၢ်စ့ၣ်ကရၢအကရၢဖိလၢအမ့ၢ်ထံကီၢ် (၁၉၇) ဘၣ်ပဒိၣ်ပပှၢ်ခၢ်စး ဒီးလၢအဲကလံးကျိာ်တခါတၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်အမ့ၢ် (Conference of the Parties-COP) န့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်ထံကီၢ်ပဒိၣ်ပပှၢ်ခၢ်စးသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဆဲးလီၤမံၤပနီၣ် လၢဘိၣ်မ့ၢ်စ့ၣ်ကရၢတၢ်အၢၣ်လီၤတၢ်မၤတက့ၢ်လၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအဖီခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲဘိၣ်မ့ၢ်စ့ၣ်ကရၢတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဒိၣ်လၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲ (၂၆) ဝိတဝီ, လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါညါနီၣ်အိၣ်အမ့ၢ် (ခိးဖဲ၂၆) (COP26), လၢအဘၣ်တၢ်မၤအိၣ်ဖဲလၢအိးကထိဘၣ် ၃၁ သီ တုၤလၢနီၣ်ဝ့ဘၣ် ၁၃ သီ, ၂၀၂၁ နံၣ်ဖဲကီၢ်စကီးတလဲနံၣ်ဝံအလီၢ်ခံ, ထံကီၢ်ပဒိၣ်ပပှၢ်လၢအမ့ၢ်ပၣ်တံၣ်ကရၢဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဆဲးအၢၣ်လီၤဝဲဒ်လၢတၢ်ကမၤစ့ၤလီၤကွံာ်ကံာ်သဝံဘၣ်အဘၣ်သီ ဒ်သိးတၢ်ကမၤလီၤကဆူၣ်ကွံာ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်အၢၣ်လီၤတမံၤယီၤလၢအဘၣ်တၢ်က့ၣ်လိာ်ကတိၤသကိးဒီးဆူၣ်အိၣ်စးထီၣ်တ့ၢ်လံလၢအပူၤကွံာ်အနံၣ်သၢဆံအပူၤအတုၤလံလံလံန့ၣ်လီၤ. တၢ်အၢၣ်လီၤမ့ၢ်အိၣ်ဘၣ်ဆၢ ခိဖျိတၢ်သ့ၣ်အိၣ်သးအိၣ်နီၣ်နီၣ်လၢတၢ်ကဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီဒီးမၤဖျါထီၣ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤအမိၢ်လံၤမိၢ်ပှၢ်လၢတၢ်ယုၣ်လီၤဘျါလီၤကွံာ်တၢ်ဂ့ၢ်ကိတအိၣ်ဘၣ်အယီၤ တၢ်ကသုၣ်

ကသံးတၢ်ဆီတလဲဒီးန့ၣ်ဆၢတၢ်တတၢ်တနါတၢ်ဒိဘၣ်သလၢအသဟီၣ်ဒိၣ်ထီၣ်ဒီးဆူၣ်ထီၣ်ကွံာ်ကွံာ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်ပှၢ်သးပှၢ်တဲာ်ယုၤပဝဲဖိလံလၢ “မ့ၢ်လၢပှၢ်သံတမၤဘၣ်ထီၣ်” အသိး, ပမ့ၢ်ဆဲးမ့ၢ်လၢတၢ်တခါတၢ်တကပၤဒုးဒီးလၢထံကီၢ်ပဒိၣ်ပပှၢ်ဒ်အံၤအအိၣ်တခါ န့ၣ်ဆၢတၢ်တတၢ်တနါလၢပတူၢ်ဘၣ်ဒီးကွံာ်ဆၢမဲာ်အီၤတဖၣ်တမ့ၢ်လၢအကလီၤကယးဒီးလီၤကဆူၣ်ကွံာ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဒိဆိသး, တၢ်ဒိလိၤဒိပီၤသးဒီးတၢ်အိၣ်မူမၤဘၣ်လိာ်ဖိးဒုးဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအံၤ ပှၢ်ထူလံၤဖိလၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤအိၣ်မူမၤထွဲတ့ၢ်ဝဲအနံၣ်လၢအကထိတဖၣ်အကထိလံန့ၣ်လီၤ. ယုၣ်ကတၢ်အိၣ်မူမၤအိၣ်ဂဲၤအကျိၤအကျဲဒီးတၢ်ဖဲးတၢ်မၤလုၢ်လၢလၢတၢ်အိၣ်မူမၤတြၢယုၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၢ, တၢ်မဲတၢ်မၤဒီးတၢ်မူအါကလုာ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါလၢအအိၣ်ကျဲၣ်ကျဲၣ်တ့ၢ်လံအသးလၢအဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်ကျါန့ၣ်လီၤ. ပသ့ၣ်ညါဘၣ်လၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအံၤအိၣ်ထီၣ်အသးခိဖျိ ပှၢ်ကညီပဆူၣ်ရဲၣ်ကျဲၤဒီးသုကမၣ်န့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၤလၢတအိၣ်ဒီးတၢ်ဟ်လုာ်ဟ်ပှၢ်ဒီးတၢ်ဒိသ့ၣ်ဒိသးလၢန့ၣ်ဆၢအဖီခိၣ်အယီၤ တၢ်တတၢ်တနါလၢပတူၢ်ဘၣ်ဒီးလဲၤခိဖျိအိၣ်အံၤ ပဟ်ဒုၣ်ဟ်ပမၢ်န့ၣ်ဆၢအလီၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးထံဒိၣ်ကီၢ်လဲၤလၢအဒိၣ်စိဒိၣ်ကမီၤတဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်တူၢ်အိၣ်ကလီၤန့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၤဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်လၢပအိၣ်သကိးယုၣ်လၢအပူၤတဘျီအံၤဘၣ်ဆၢ ပှၢ်လၢအတူၢ်ဘၣ်တၢ်နးကတၢ်မ့ၢ်ဒ်ပှၢ်ထူလံၤဖိးဒီးပှၢ်တီၢ်မ့ၢ်ဖိလၢအအိၣ်ဆိးဖဲထံကီၢ်လၢအဖျိၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. “တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်တီတၢ်တြၢ” လၢပဂီၢ်မ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်ဆၢ, ပမ့ၢ်ဆဲးအိၣ်မူမၤဒီးဟံးဃာ်ပၤဃာ်က့ၤမိၢ်ပံၤဖဲလုာ်လုာ်ထူသန့တၢ်မၤအကျိၤအကျဲဒီးတၢ်မၤအလုာ်အလၢဒ်အမ့ၢ် တၢ်အိၣ်မူမၤတြၢယုၣ်, တၢ်ဟ်ကဲဒီးတၢ်ဒိသအကျဲန့ၣ်ဆၢဒီးတၢ်အိၣ်ယၤဘၣ်ထွဲတခါ ယနုာ်သပှၢ်ကတၢ်လၢပကသုဒိလိၤဒိပီၤပသးဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲကသုဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. ■

ခွဲစိတ် ၂၀ နံပါတ်လဲခိဖျိ

သုလ္လကီရီ

အဲဒါမုၢ်ဝဲဒ်သရၣ်စီဖိလ်စွၣ်ထွါ, ခွဲစိတ်ပု
နံပါတ်ခိၣ်ကျိာ်ဒုးသ့ၣ်ညါပုဘၣ်ယးဒီးအ
နံပါတ် ၂၀ တီၢ်ပုတၢ်လဲခိဖျိ, တၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်, တၢ်
တၢ်တၢ်လၢတၢ်ဖံးတၢ်မၤအပူၤအိၣ်ဝဲအါမံၤအါကလုာ်
ဖဲခွဲစိတ်အနံၣ်ဆဲးဆၢပုၤထီၣ် ၂၀ နံပါတ်အကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.
တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအရူၤဒိၣ်ဒိၣ်မး လၢပက
သ့ၣ်ညါအိၣ်ဒီး ပကဒုးသ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကီးပုၤအဂုၤအဂုၤ
လၢတထံၣ်တနီၤဟူတဖၣ်ကဖးဘၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ခွဲစိတ်ကရၢကရိအတၢ်မၤမိၢ်ပုၤ မ့ၢ်တၢ်မၤဆူၣ်
ထီၣ်ကညီပုၤတၢ်ကံၢ်စိတ်သ့ၣ်တၢ်ဘၣ် လၢတၢ်ကၤ
ယၢ်က့ၤယုာ်ကၤတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမုၢ်, တၢ်အိၣ်မုၢ်အိၣ်
ဂဲၤအကျိၤအကျဲ, ဒီးဒီးသဒါက့ၤတၢ်မံၤလၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိ
ဒီးတၢ်မုၢ်အါကလုာ်, နံၣ်အသိးကရၢအတၢ်ထံၣ်စိ မ့ၢ်
တၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤပုၤတၢ်, အုၣ်ကီၤက့ၤတၢ်မုၢ်တၢ်
ခုၣ်လၢအဂၢၢ်အကျၢၤ, ဒီးဒီးသဒါက့ၤခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်,
ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ဒီးတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမုၢ်လၢကီၢ်သုလ္လ
အပူၤန့ၣ်လီၤ.

အဆိကတၢ်ယအဲၣ်ဒီးဟ်ဖျါထီၣ်ခွဲစိတ်စးထီၣ်
သးဒ်လဲၣ် အဆၢကတီၢ်ဖဲလဲၣ် လၢတၢ်ဂ့ၢ်မနုၤအယံ
လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်ကွၢ်က့ၤအပူၤကွၢ်အစိတဖၣ်အစိ
ပဘၣ်အိၣ်ဘၣ်လၢတၢ်ဆိၣ်တံၢ်မၤနုၤလၢ ပယီၤပဒိၣ်
အတၢ်ပၤဆူၣ်ပၤစိးတၢ်အဖိလၢ ကညီဖိအန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်
အိၣ်ယၢၤ, ဒီးတၢ်ထူးတၢ်တီၤဘၣ်တၢ်မၤဟးဂီၤ ဒီးတၢ်
ထူးထီၣ်ဆါအိၣ်ဆူထံၣ်ဂုၤကီၢ်ဂုၤလီၤ. တၢ်မၤဟးဂီၤန့ၣ်ဆၢၣ်
တၢ်မုၢ်တၢ်ဒ်အံၤအယံ ကညီဖိအန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်
ဘၣ်ဆံးလီၤစ့ၢ်လီၤဝဲ, ကညီဖိတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမုၢ်စ့ၢ်
ကီးဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး, တၢ်ရုၤလိာ်ဘၣ်ထွဲပုၤထူလံၤဖိဒီးန့ၣ်

ဆၢၣ်အဘၣ်စၢၤဘၣ်ဟးဂီၤကွၢ်ဝဲဒ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်
အံၤအဖိခိၣ် သးစၢ်လၢအသ့ၣ်ဆူၣ်သးဂဲၤလၢအအိၣ်လၢ
ထံဆၢကီၢ်ဆၢလၢအအဲၣ်ခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်တဖၣ် ဟ်ဖျိၣ်
ထီၣ်အသးလၢ ကတြီဆၢဒီးဒီးသဒါက့ၤခိၣ်ယၢၤန့ၣ်
ဆၢၣ်အတၢ်ဟးဂီၤလၢအဟီၣ်ကဝီၤအယံ ခွဲစိတ်
အိၣ်ထီၣ်ဝဲဖဲ ၂၀၀၁ နံပါတ်လဲခိဖျိ.

စးထီၣ်လၢ ၂၀၀၁ နံပါတ်လဲခိဖျိ ၂၀၂၁ နံပါတ်,
တၢ်လဲၣ်ကျဲ ၂၀ နံပါတ်ပုၤ ပတၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်,
တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲ, ပတၢ်လဲခိဖျိအိၣ်ဝဲဒ်အါမံၤလီၤ. ပတၢ်
ကရၢကရိအံၤပမၤတၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဒီးသဒါက့ၤခိၣ်ယၢၤ
န့ၣ်ဆၢၣ်ဒီးအတၢ်မုၢ်တၢ် ဒီးပုၤထူလံၤဖိအတၢ်လုာ်အိၣ်သး
သမုၢ်ဒီးလုာ်လုာ်ထူသန့အယံ တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲဒီးတၢ်တၢ်တၢ်
ဒီးပုၤလၢအမ့ၢ် ပုၤလၢအမၤတၢ် လၢအမၤဘၣ်ဒိက့ၤခိၣ်
ယၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်ဒီးလုာ်လုာ်ထူသန့တဖၣ်အဘၣ်စၢၤ ပတၢ်
ဘၣ်ဂံၢ်ဂုၢ်အိၣ်ဝဲ ဒ်န့ၣ်အသိး ပုၤလၢတထံၣ်ယုာ်ဒီးပုၤ
တဖၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်ဘၣ်ဂံၢ်ဂုၢ်အိၣ်ဝဲ မ့ၢ်လၢပုၤသ့ၣ်တဖၣ်
အံၤကွၢ်ဝဲဒ်ထဲကျိၣ်စ့ၢ်တၢ်ဟဲန့ၣ်အဖိခိၣ်အယံလီၤ.
အဖိ, ပုၤလၢအထူးထီၣ်မၤကၤသ့ၣ်ဝဲလၢတဘၣ်ဒီးတၢ်
သိၣ်တၢ်သိသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂုၤ, ပုၤမၤမ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်တၢ်မၤ
လၢအဟံးန့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်, ကီၢ်ပဒိၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢက
ဘီထီၣ်ထံတမၢၣ်, တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဖးလဲၣ်ဖးကွၢ်လၢအ
သ့ၣ်ဝဲသိထူၣ်, တၢ်ခူၣ်လၢၢ်ခူၣ်လုၤလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်
တၢ်စုၣ်တၢ်ပုၤဒီးတၢ်ထူးထီၣ်လၢၢ်သ့ၣ်လးတဖၣ် မ့ၢ်ပ
တၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်လၢပတၢ်ဂဲၤလိာ်လၢခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်
တကပၤအဒိၣ်ကတၢ်န့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်သုးဟံးန့ၢ်ဆူၣ်တၢ်စိတ်ကမိၤဖဲလၢဖု
တြုၤအါရဲ ၂၀၂၁ ဝံအလီၢ်ခဲ, တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲ, တၢ်တြီ

တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၣ်ဘၣ်ထွဲတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ် ပှၤတၢ်သ့ၣ်ပှၤလၢကီၢ်ရၢၣ်တဘျီတဘျီတဘျီ. တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

လီၤကဝီၤပှၤတၢ်ဖိတဖၣ်လီၤမၤတၢ်ယုသ့ၣ်ညါဒီးကွၢ်စ့ၣ်ကယၢ် အပှၤတၢ်သ့ၣ်ပှၤ. တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

မၤတၢ်တၢ်လၢပတၢ်ဖံးတၢ်မၤအပူၤအိၣ်ဝဲဒၣ်အါမးလီၤ. အဒိၣ်ကတၢ်ပသးလီၤက့ၤဝဲဒၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢပဂ့ၣ် ကျဲးစးတၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဒိသဒါက့ၤခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်, တၢ်မၤဖျါထီၣ်ဒီးမၤမူထီၣ်က့ၤပပှၤထူလံၤဖိပှၤလီၤကဝီၤ ဖိအတၢ်န့ၣ်ပခွဲးယၢ် လီၤဆီဒၣ်တၢ် တၢ်န့ၣ်ပဆၢၣ်ဘၣ် အဝဲသ့ၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ် ဒ်သိးတၢ်ကဟ်ပနီၣ်အီၤလၢ တၢ်သိၣ်တၢ်သီသန့ဖိလံၤစံၣ်အပူၤလီၤ. အဂၤတခါ ပှၤ ထူလံၤဖိတဖၣ်ကမၤဒိၣ်ထီၣ်ဒီးကမၤလဲၢ်ထီၣ်က့ၤအ တၢ်ပဆၢၣ်ရဲၣ်ကျဲးအလီၢ်အကျဲး အဒိ, တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ် ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲးသ့ၣ်တဖၣ် ပ မ့ၢ်ဘၣ်ကွၢ်လၢကီၢ်ပယီၤဒိတဘျီအပူၤ ကလုာ်ဖျါဖိ အတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲးတဖၣ်န့ၣ် တၢ်မၤအီၤသ့အိၣ်အါတီၤ ဒီးပစးထီၣ်မၤတၢ်ဒီးမၤသကိးတၢ်ဒီးကရၢၢ်ကရၢအဂ့ၤ အဂၤလၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မၤလၢအလီၤကၢ်ဒီးယိၣ်လိာ် တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢၣ်စးထီၣ် လၢသးဟံးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤန့ၣ် တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲး သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ယၤလီၤဒီးလီၤကဒုလီၤကဒါက့ၤ, ဒီးပှၤမၤ တၢ်အခိၣ်တဖၣ် ဘၣ်အိၣ်ခူသ့ၣ်စ့ၢ်ကိးအါဂၤလၢတၢ် ကလုာ်ယုလုာ်ဖိၣ်အဝဲသ့ၣ်အယိ တၢ်လီၤပျံၤလီၤဘၣ် ယိၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်အါမးစ့ၢ်ကိးလီၤ.

ပမ့ၢ်ဘၣ်ထီၣ်သတြီၤဒီးပမ့ၢ်က့ၤကွၢ်ကဒါက့ၤ လၢကမ့ၢ်ပဒိၣ်ပတၢ်အစိ (ဒီးအိၣ်ဆါစူးကွၢ်ပတၢ် အစိ) ဒီးသးက့ၤဟံးန့ၣ်ဆၢၣ်ကဒါက့ၤတၢ်စိတၢ်ကမီၤ ခဲအံၤန့ၣ် လၢတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအပူၤ ပမ့ၢ်တဲလၢထီၣ်ရီၤတခါ

ပတဲသ့ၣ်လၢတၢ်လီၤဆီအိၣ်ဝဲ ဘၣ်မနုၤအယိလဲၣ်န့ၣ် စး ထီၣ်လၢကမ့ၢ်ပဒိၣ်အစိ (အူသ့ၣ်စ့ၢ်အစိ) န့ၣ် တၢ်အိး ထီၣ်ကဒါက့ၤထံကီၢ်ဒီး ဖဲအိၣ်ဆါစူးကွၢ်အစိ တမ့ၢ် ဒိၣ်မိၣ်ခြံၣ်စံၣ်ထံကီၢ်လၢလၢပှၤပှၤဒ်ဘၣ် ဘၣ်ဆၢၣ်သန့ က့ၣ်န့ၣ် ကမ့ၢ်အတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲး တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢဂဲၤစံး ဂဲၤကတိာ်တၢ်, တၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်တၢ်ထံၣ်အကလုာ်လၢ က ယၢ်မ့ၢ်ပဒိၣ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤလၢသန့ဖိလံၤစံၣ်တခါခါ လၢ အတကဲထီၣ်တၢ်ဘျးတၢ်ဖျိၣ်လၢထံဖိကီၢ်ဖိ, ကလုာ် န့ၣ်ဖိ, ပှၤထူလံၤဖိအဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ပဂ့ၣ်ကျဲးစးဂဲၤ လိာ်သ့, ဟ်ဖျါထီၣ်တၢ်လၢအထီၣ်ဒါအဝဲသ့ၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ် ကျဲး, ဟ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဆိကမးလၢအထီၣ်ဒါအ ဝဲသ့ၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲး တၢ်ဆိကမိၣ်ဆိကမးလၢဘၣ် ထွဲဒီးသန့ဖိလံၤစံၣ်တၢ်တိာ်ကျဲးဖးဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ပတဲ သ့အဒိ, လၢတၢ်ကစီၣ် (media) သ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ် ဆၢၣ်တၢ်လၢအတြီၤမၤတၢ်တၢ်ပှၤလၢ (NLD) ပဒိၣ်အ တၢ်ပဖိလံၤစ့ၢ်ကိးအိၣ်ဝဲဒၣ်အါမံၤန့ၣ်လီၤ. ပပှၤမၤသ ကိးလၢအဟူးဂဲၤလၢထံနိတၢ်ကဆဲးကဆီ တၢ်ဒိသဒါ က့ၤထံကျိထံကွၢ်တနီၤ ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးပဒိၣ်အတၢ် လိာ်ဘၢလိာ်ကွီၢ်အိၣ်စ့ၢ်ကိး ခိဖျိဖျိအၣ် ထံဘၣ်အာကဲ ထီၣ်သး ပှၤမၤသကိးတၢ် စီၤသးဖိ န့ၣ် ဘၣ်တၢ်လုၤ ဖီၣ်အီၤ တၢ်ဒ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်တကြးကဲထီၣ်ဘၣ် ဘၣ် ဆၢၣ်ကဲထီၣ်ဝဲ. ဒ်န့ၣ်အသိးတၢ်မ့ၢ်လၢလၢအိၣ်ဆါစူး ကွၢ်ပဒိၣ်ပတၢ်အဆၢကတီၢ် ကလုာ်ဖျါဖိခွဲးယၢ်, ပှၤ ထူလံၤဖိခွဲးယၢ်လၢတၢ်ဒိသဒါက့ၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤ သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ကြးလၢတၢ်ဟ်ပနီၣ်ဒီးမၤလီၤတၢ်အီၤ

အါထီဉ်ဘဉ်ဆဉ်သနက တကထီဉ်ဝဲဒဉ်ဘဉ်အယီ နန ဖှတ်လီသးအးဖးဒိဉ်တခါလကီပယီဒီတဘဉ် တ်မအါထီဉ်ကွဲဒဉ်ပုဂ္ဂိုဝိခွဲးယာ်နနလီ. ဒ်နန အသးတံတြီမတံတံလံ CBO/CSO အတံဖံးတံ မနန အိဉ်စုကီးအါမံနနလီ.

ပတံဘဉ်ထွဲလတံမသကီးတံဒီးကလုဉ် နနဖိနနအိဉ်ဝဲဒဉ်အါနုဉ်စုကီးနနလီ. ပမုာ်ဘဉ်တဲ နန စးထီဉ်လခွဲးအိဉ်ထီဉ်လံလံ ပမအါထီဉ်တံ ဖီဉ်လိဉ်စုဒီးကလုဉ်လအဟူးဂဲလခိဉ်ယာ်နနဆဉ်, ဟူးဂဲလပုဂ္ဂိုဝိခွဲးယာ်တဖဉ်အိဉ်ထီဉ်လံ. အဒိ, လ တံဒီသအကွဲထံကျိထံကွဲအဂီ ပပာ်ဖီဉ်မသကီး တံဒီး Salween Watch, Burma Rivers Network, Save the Salween, ပပာ်ဃုာ်မသကီးစုကီးဒီးက လုဉ်နုဉ်ဖိလအအိဉ်လယိဉ်လိဉ်ကျိဒီတဘိလီ. မုမုာ် လတံပဆုာ်ရဲဉ်ကွဲနနဆဉ်ဒီးဟီဉ်လံတံထူးတံတံ တခိနန ပမသကီးတံဒီး Burma Environmental Working Group, ဝဲနနကလုဉ်နုဉ်ဖိပပာ်ဃုာ်ဒီနုဉ် ညါ, လတံဟူးဂဲလပုဂ္ဂိုဝိခွဲးယာ်လီကဝီဖိ လ တံကီးအီလ Land in Our Hands နနပပာ်ဖီဉ် လိဉ်သကီးဒီးကလုဉ်နုဉ်ဖိဒီးပဟူးဂဲသကီး ဒ်နနအ သး ပမသကီးတံဒီး MATA လအမတံဘဉ်ထွဲဒီး တံမတံဖီဉ်ဖျိဖျါလတံထူးထီဉ်ဝဲဒဉ်နနဆဉ်ဒီးဟီဉ် လံတံထူးတံတံတဖဉ်နနပပာ်ဃုာ်စုကီးလီ. ဘဉ်

ထွဲဒီးပုထုလံဖိတံကတံကတံကတံကတံကတံနနဆဉ် နန ပမသကီးတံဒီးကလုဉ်နုဉ်ဖိ, ပဟုဉ်အဝဲသုဉ် လတံထီဉ်ဒီးမနီဉ်မယါကွဲအဟီဉ်ခိဉ်, သုဉ်ပုာ်တံ မလိနနလီ. လကခွဉ်ကရူကရူအဆဉ်စးမုာ်ဂု, လ ယီဒိဉ်ကီဉ်စဉ်ခဉ်စးတနီမုာ်ဂု, လနကးစုကီးပဖီဉ် လိဉ်သကီးပစု ဒီးအဝဲသုဉ်ဟဲတုလပတံလီဉ်စုကီး နနလီ. CBO/CSO တဖဉ်စုကီးပဖီဉ်လိဉ်သကီးပ စုအကထြာတဖဉ်အကထြာအိဉ်စုကီးလီ.

ခွဲးမတံတံအိဉ်အနန ၂၀ ဘဉ်ဆဉ်တမုာ် တံလတံပုးဒီးဘဉ်. တံလပမတံတဖဉ် အလီ အိဉ်လပကဘဉ်ဆဲးမအီဆုမဲဉ်ညါဒီးနနလီ. တံ လပကြးမဖျါထီဉ်, မဒိဉ်ထီဉ်အီတဖဉ်အိဉ်ဝဲဒဉ် တဘျူးမံ အဒိ, ယိဉ်လိဉ်တံမုာ်တံခုဉ်ကရူအတံ ဖံးတံမလပမတံ, ပဆိဉ်ထွဲဒီးမသကီးတံလံတ ဖဉ် ဒ်သးအမိလံမိဉ်ပုကဖျါဒိဉ်ထီဉ်ဒီးတုလီတံ လီအဂီနန ပဘဉ်မဆုဉ်ထီဉ်နုဉ်ပုထုလံဖိအတံ တီခိဉ်ရိဉ်မဲအနနဆဉ်ခိဉ်ယာ်, အဟီဉ်ခိဉ်ကပံအတံ လုအိဉ်သးသမူနန မုာ်တံလအရူဒိဉ်လပဘဉ်ဆဲး မအီ, ဟ်လီတံရဲဉ်တံကျဲလ ငးအိဉ်ထီဉ်ဝဲဒဉ်တံ ဖီဉ်လိဉ်စုလပတံတဖုဒီးတပအဘဉ်စာ ပဘဉ်မ ဆုဉ်ထီဉ်, ဒ်နနအသး တံလအတြီမတံတံပုခိဉ်ဖျိ တံငးတံယာ်အယီဒီး ပတံမတံကထီဉ်လိဉ်ထီဉ်ဘဉ် နနအိဉ်စုကီးအါမံနနလီ. တံဖံးတံမလတံဖိလံ

တံဟုဉ်တံသုဉ်ညါနုဉ်ဟံဘဉ်ထွဲတံဒီသအထံကျိထံကွဲအဂီဆု ဖိသုဉ်ဒီးသးစးလအအိဉ်ဝဲယိဉ်လိဉ်နံတဖဉ်, တံဂီ-ခွဲး

ဝဲတံလီမတံဃုသုဉ်ညါဆဉ်ဖိကီဖိဒီးတံမတံလပပုထုလံဖိ အဟီဉ်ကဝီပုအဆကတံ, တံဂီ-ခွဲး

ဘီမိုနာဖိုင်ကရုအလံာ်ဘီးဘာ်သါလီလောပုထူလံဖိခွဲးယာ်

သုလုကီလု

တံသကီးသုာ်စာ ဝံသးစူဖးဒီးဒုးသုာ်ညါစာ်ကီးပုအကတဖာ်တကုာ်...တံာ်ဂုာ်လာပကြားသုာ်ညါ တဖာ်လီ.

ဘီမိုနာဖိုင်ကရုစံးတံာ်န့ာ်မုာ်တံာ်မနုလဲာ်

ဘီမိုနာဖိုင်ကရု (United Nations) လတံာ် သုာ်ညါအီအမုာ်ယုာ်နဲ (UN) အံ၊ မုာ်ဟီာ်ခိာ်ဘီ မုာ်တံာ်ကရုကရိတဖုလအဘာ်တံာ်ဒုးအိာ်ထီာ်အီဖဲ (၁၉၄၅) နံာ် လာထံကီာ် (၅၁) ဘုာ် ဖဲဟီာ်ခိာ်တံာ် ဒုးဖးဒိာ်ခံာ်တံာ်အလီခံန့ာ်လီ. ဘီမိုနာဖိုင်က ရုအကရုဖိလအမုာ်ထံကီာ်ပဒိာ်သုာ်တဖာ်ခဲလံာ်အိာ် ဝဲဒုာ် (၁၉၇၃) ဖု မုတမုာ် အိာ်ဝဲဒုာ်လာထံကီာ် (၁၉၇၃) ဘုာ်န့ာ်လီ. ဘီမိုနာဖိုင်ကရုအံ၊ မုာ်ပျံာ်စီာ်တခါလာ ထံကီာ်ပဒိာ်ပပုာ်တဖာ်ကတုာ်ပိာ်သကီးတံာ် ဒီးဟ် လီသကီးတံာ်ဆာတ်တပူဃီဘာ်ထွဲဒီးဂုာ်ဝီလအရ ခိာ်သုာ်တဖာ်န့ာ်လီ. ဘီမိုနာဖိုင်ကရုလဲလိာ်လာတံာ် ဟယာ်ကုာ်ဟီာ်ခိာ်ဒီးဘုာ်တံာ်မုာ်တံာ်ခုာ်. တံာ်ယုာ်ဖိး ဒီးဆိာ်ထွဲမစာ်ဒီးမသကီးတံာ်ဒီးထံကီာ်ပဒိာ်ပပုာ်လာ အမုာ်ကရုဖိသုာ်တဖာ် လာတံာ်မဆူာ်ထီာ်ဒီးမဂု ထီာ် အဝဲသုာ်ထံဖိကီာ်ဖိသုာ်တဖာ်အတံာ်အိာ်မုအိာ် ဂဲ ဒီးတံာ်အိာ်မုာ်ဆိးဟအဂီာ်န့ာ်လီ.

ပုထူလံဖိစံးတံာ်န့ာ်မုာ်မတုာ်သုာ်တဖာ်လဲာ်

တံာ်ကတံာ်ပုထူလံဖိတဖုာ်အံ၊ ဟီာ်ခိာ်ဘီ မုာ်ပတီာ်ပာ်ဂါာ်ပာ်ကုာ်အီအတံာ်မကျဲသနုတခါလီအ သိးမုာ်တသု (မု) မုာ်တန့ာ်ဘာ်ဆာ်, တံာ်အရုာ်အသး လအပာ်ယုာ်ဒီးကျါဘာ်ကုာ်တံာ်ကတံာ် “ပုထူလံဖိ” တခီ မုာ်ဒ်လံာ်အသိးန့ာ်လီ.

- ၁. ပုတဂလံာ်လံာ် မုတမုာ် ပုတတဒိတဖုလအဒီး ကိးလီသး မုတမုာ် ဟ်ပနီာ်လီကုာ်သးဒ်အမုာ် ပုထူလံဖိအသိး,
- ၂. မုာ်ပုသုာ်တဖာ်လအအိာ်ဒီးတံာ်စံာ်စိာ်စိာ်ဒီးစိာ် ပီာ်တံာ်လဲခိဖိလီတံာ်လီဆဲးတပယုာ်ဃီ လအဟ် ဖျါထီာ်ကုာ်တံာ်ဟဲအိာ်ဆိးတချုးဒီးလာတံာ်မလဲာ် အိာ်ကီာ်သနုဟဲတုအိာ်ဒီးအဆာ်ကတီာ်,
- ၃. မုာ်ပုလအတံာ်ဘာ်ထွဲလိာ်သးဒီးဟီာ်ခိာ်ကပံာ် တံာ်လီာ်တံာ်ကျဲဒီးန့ဆာ်တံာ်အိာ်ယာဘာ်ထွဲတဖာ် ကျာမုဆူ,
- ၄. မုာ်ပုလအအိာ်ဒီးပုဂုာ်ဝီ, မုာ်ကျိာ်ဝဲကွာ်, မုတမုာ် ထံရုာ်ကီာ်သးသနုလီလီဆိဆိ,
- ၅. မုာ်ပုလအအိာ်ဒီးအကျိာ်, လုာ်လံာ်ထူသနုဒီးတံာ် ဆဲးတံာ်လဲဒီးတံာ်စူာ်တံာ်နံာ်လီလီဆိဆိ,
- ၆. တမုာ်ပုတဖု, ပုတကရု လအအဲာ်ဒီးခိာ်စိာ်ဒီး ဆိာ်တံာ်မနုတံာ်ဘာ်, ဒီး
- ၇. မုာ်ပုလအကဟုကယာ်ဒီးဟယာ်ကုာ်အဝဲသုာ်မိာ် ပာ်ဖဲဖုန့ဆာ်ခိာ်ယာဒီးတံာ်မုတတတံာ်မကျိာ်ကျဲဒ် ပုတတလီလီဆိဆိတဖုအသိးန့ာ်လီ.

ပုထူလံဖိလအအိာ်ဆိးဒီးရလီအသးသ ကုဟီာ်ခိာ်ဒိတဘုာ်အံ၊ တံာ်တယာ်ဝဲဒုာ်လာကအိာ် ဝဲဒုာ်အကကွာ်လွံာ်ကယာ်ကျဲ (၄၇၆.၆ ကကွာ်) ဒီး မုာ်ပုနီာ်ဂံာ် (၆.၂) မုးကယာ်ဟီာ်ခိာ်ဒီးဘုာ်ထံဖိ ကီာ်ဖိအနီာ်ဂံာ်နီာ်ဒုးခဲလံာ် ဒီးအိာ်ရလီအသးလာ ထံကီာ်အဘုာ်ခွဲဆံဘျဲလာဟီာ်ခိာ်ဒိတဘုာ် ဒီးဘာ်

တၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်စ့ၣ်ကိးလၢအမ့ၢ်ပုၤလၢအသံၣ်ခွဲၣ်ကတိၤ
ဒီးကဟုကယၢ်က့ၤတၢ်မူအါကလုာ်လၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီ
အံၤခဲလၢာ်ပိးဆံ (၈၀) မျးကယၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်စိပီၢ်တၢ်လဲၤခိဖျိဒီးတၢ်မၤနီၣ်မၤယါအိၣ်ဝဲအ
သိး. ခိဖျိတၢ်မၤလဲၤအိၣ်ကီၢ်ဒီးမိၤအိၣ်ယၢၤသန့တဖၣ်အ
ယိ ပုၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤအတၢ်
ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်လၢတၢ်မၤသံမၤဝီ, တၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၤ,
တၢ်မၤဆူၣ်မၤစိး, တၢ်ကျဲၣ်ကျိသ့ၣ်, တၢ်အိၣ်တူၢ်အိၣ်
ကလီၤဒီးတၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်အဝဲသ့ၣ်မိၢ်ပၢ်ဖဲဟီၣ်ခိၣ်က
ပံာ်ဒီးန့ၢ်ဆၢၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲတဖၣ် မ့ၢ်တၢ်မၤအသးတပ
ယုၢ်ယိလၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်တူၢ်ဘၣ်တၢ်လံၤအိၣ်တဘျီစိ
တဘျီယၢ်တုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ. ပဲဒၣ်လၢပ
မ့ၢ်ကညီပုၤထူလံၤဖိလၢအဖဲဆိလီၤအိၣ်ဆိးအသးဖဲပ
မိၢ်ပၢ်ဖဲအကီၢ် လၢတၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်ဒ်အမ့ၢ် “ကီၢ်သူ
လုၤ” မ့တမ့ၢ် “ကီၢ်လါ” အပူၤ လၢအပူၤကွံာ်အနီၣ်
ခံကထိဘျီစ့ၣ်ကိး ပတၢ်လဲၤခိဖျိဒီးတၢ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်
နးနးကျဲၣ်ကျဲၣ်လၢပယိစိလိၣ်စိပၤ, ကလုာ်ဒိၣ်စိ, မိ
အိၣ်ယၢၤ, ဒီးသးမိဖိရီၤသန့အတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၤအဖိ
လၢာ် လၢအညွတတဲာ်ဒီးဘၣ်အံၤ မၤဟးဂီၢ်ပဝဲပုၤထူလံၤ
ဖိတၢ်အိၣ်ဖျၢၣ်ယုာ်ခွဲးယၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ်ပနီၣ်, ဒီသဒ်ဒီးအုၣ်ကီၢ်က့ၤပုၤထူလံၤ
ဖိတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ် မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဘီမ့ၢ်ပတီၢ်တၢ်ဂဲၤလိာ်တခါ
အယိ အလီၢ်အိၣ်သပျံာ်ကတၢ်လၢ ပဝဲကညီပုၤထူလံၤ
ဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကဘၣ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၢ်, စိၣ်မဲာ်စိၣ်နါဒီး
ပၣ်ယုာ်ဂဲၤလိာ်အိၣ်ဆူၣ်ဆူၣ်ဒီးတုၤလီၤတီၤလီၤ ဒ်သိးပ
ထံၣ်ဂီၢ်ကီၢ်သးတၢ်မိၣ်န့ၢ်သးလီၤလၢအမ့ၢ်နီၢ်ကစၢ်တံၣ်
ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ်အံၤကလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်
လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ, ပတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၢ်ဒီးတၢ်ဆိး
ကါက့ၤဟီၣ်ခိၣ်ဘီမ့ၢ်လံာ်ဘိးဘၣ်သၢလီၤလၢပုၤထူလံၤ
ဖိခွဲးယၢ်အံၤ ကမ့ၢ်စ့ၣ်ကိးခိၣ်တယၢ်နီၣ်ဝံာ်ခံနီၢ်နီၢ်တခါ
လၢအကမၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤပတၢ်ဂဲၤလိာ်လၢတၢ်ကတိၤန့ၢ်
ခဲးက့ၤပဝဲပုၤထူလံၤဖိတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢပလီၢ်ကဝီ, ထံ
ကီၢ်, ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဘီမ့ၢ်ပတီၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဘီမ့ၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢလံာ်ဘိးဘၣ်သၢလီၤလၢပုၤထူ လံၤဖိခွဲးယၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မၤန့ၤလဲၣ်

ဘီမ့ၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢလံာ်ဘိးဘၣ်သၢလီၤလၢပုၤ
ထူလံၤဖိခွဲးယၢ်လၢအကလံးကျိာ်တခါတၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်
ဒ်အမ့ၢ် “United Nations Declaration on the Rights
of Indigenous Peoples-UNDRIP” အံၤတမ့ၢ်တၢ်ခွဲး
တၢ်ယၢ်လီၤလီၤဆိဆိလၢတၢ်ကွဲးဟ်လီၤဒီးအၢၣ်လီၤတူၢ်
လိာ်အိၣ်ဘၣ်. မ့ၢ်တခါမ့ၢ်ပုၤထူလံၤဖိတၢ်အိၣ်ဖျၢၣ်ယုာ်
ခွဲးယၢ်စၢ်ကဒိၣ်တခါလၢတၢ်ကသ့ၣ်ပၢ်ဂါၢ်ပၢ်ကျၢၤ, မၤ
ဆူၣ်ထီၣ်, စိာ်ကဖိထီၣ်, ဟ်ကဲဒီးဟ်ပနီၣ်က့ၤအိၣ်
လၢထံကီၢ်ဘီမ့ၢ်ဒီးပဒိၣ်ပပျံာ်တဖၣ်ကသ့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
မ့ၢ်လံာ်ဘိးဘၣ်သၢလီၤတဘျီလၢအဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်ပုၤ
ထူလံၤဖိတဖၣ် ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်က့ၤပုၤဂီၢ်တၢ်တီတၢ်တြၢ်,
ကသဘျီလၢတၢ်ကွၢ်တလီၤတၢ်, ဒီးကဒီးန့ၢ်ဘၣ်က့ၤတၢ်
ထဲသိးတုၤသိးခွဲးယၢ်, တၢ်အုၣ်ကီၢ်က့ၤပုၤထူလံၤဖိခွဲး
ယၢ်ဒီးအသးသ့ၣ်လၢကပီၤဖဲပုၤအဂၤအသိးအဂီၢ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်သ့ၣ်လၢအကျၢ်ဘၢဝဲဒၣ်ဘီမ့ၢ်စၢ်ဖျိၣ်
ကရၢလံာ်ဘိးဘၣ်သၢလီၤလၢပုၤထူလံၤဖိခွဲးယၢ်န့ၣ်
တၢ်နီၤဖးလီၤအကူၢ်ခဲလၢာ်အိၣ်ဝဲဒၣ် (၉) ကူၢ် ဒီးအ
ဆၢဖိအိၣ်ဝဲဒၣ်ခဲလၢာ် (၄၃) ဆၢဖိလၢာ်အသိးန့ၣ်လီၤ.
ဖဲအကူၢ် (၁) န့ၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးနီၢ်
ကစၢ်တံၣ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ်, တၢ်ဟ်ပနီၣ်က့ၤပုၤ
ထူလံၤဖိဖဲပုၤလီၤဆိတဖျၢၣ်အသိးခွဲးယၢ်, ဒီးတၢ်ဘၣ်
သးလၢအသဘျီ, ချးဆၢချးကတီၢ်ဒီးသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်
တၢ်ကျိာ် (FPIC), ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢအပူၤဖျးဒီးတၢ်
ကွၢ်တလီၤတၢ်ဒ်အမ့ၢ် ပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲး
တၢ်ယၢ်လၢပုၤပျဲပျဲလၢကမ့ၢ်လၢသးခုဒီးအိၣ်ဒီးတၢ်
သဘျီ. တၢ်ထဲသိးတုၤသိးလၢတၢ်ကိးကပၤဒဲးဒီးကဘၣ်
သဘျီ လၢတၢ်ကွၢ်တလီၤတၢ်ကိးမံၤကိးစ့ၤ, အိၣ်ဒီးနီၢ်
ကစၢ်တံၣ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ် လၢကယုထၢအထံ
ဂီၢ်ကီၢ်သးအပတီၢ်, မ့ၢ်ကျိာ်ဝဲကွၢ်, ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဆဲးတၢ်
လၢဒီးတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်, အိၣ်ဒီးနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲတၢ်
စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ် မ့တမ့ၢ် အိၣ်ဒီးပဒိၣ်လၢတၢ်

တိခိန်ရိန်မဲဒီးတၢ်ပတၢ်ပြဲးဒွဲပူဂဵုဝီ၊ အိန်ဒီးတၢ်ကရၢကရိတၢ်သုဉ်ထီဉ်ဆီလီသးအကွၢ်အဂီလီတၢ်လီဆဲးလၢကမၤဆူဉ်ထီဉ်ကွၢ်အဝဲသ့ဉ်ထံရှၢကီၢ်သဲး၊ သဲစး၊ မုၢ်ကျိလဲၤကွၢ်၊ ပူဂဵုဝီဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီး ကရၢတၢ်သုဉ်ထီဉ်ဆီလီသး၊ ဒ်န့ဉ်အသိးအိန်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကကဲထီဉ်ဘဉ်ထံဖိကီၢ်ဖိ ဖဲထံကီၢ်လၢအဝဲသ့ဉ်အိန်ဆိးလၢအပူတဘျဉ်န့ဉ်လီၤ။

လံာ်ဘိးဘဉ်သၢလီၤအကူဉ် (၂) ဟ်ဖျါထီဉ်ဝဲဒဉ်ဘဉ်ထွဲဒီး တၢ်အိန်မူ၊ တၢ်သဘျူ၊ တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးတၢ်ဘဉ်တၢ်ဘၢတဖဉ်န့ဉ်လီၤ။ ပူထူလံာ်ဖိကိးဂၤဒီးအိန်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကအိန်မူဘဉ်လၢတၢ်သဘျူ၊ တၢ်မုၢ်တၢ်ခုဉ်အိန်ဒီးတၢ်ဘဉ်တၢ်ဘၢ၊ သဘျူလၢတၢ်မၤသံ၊ တၢ်မၤအာမၤသီ၊ တၢ်မၤဆူဉ်မၤစိးအကွၢ်အဂီၤအမုၢ်တၢ်ဟံးန့ဉ် (မ့) ထုးဖးဆူဉ်အဝဲသ့ဉ်ဒီးအဖိအလံာ်၊ အဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်တၢ်အိန်တၢ်ဆိးအလီၢ်သ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ။ ပူထူလံာ်ဖိတဖဉ်ကဘဉ်သဘျူဒီးပူဖျဲးလၢတၢ်မၤဆူဉ်တၢ်ကျဲဉ်ကျိသ့ဉ်သန့ကွၢ်ဂီၤ (မ့) တၢ်မၤတံာ်တၢ်အဝဲသ့ဉ်တၢ်ဆဲးတၢ်လၢကွၢ်ဂီၤအကလုာ်ကလုာ်န့ဉ်လီၤ။

လံာ်ဘိးဘဉ်သၢလီၤအကူဉ် (၃) ဟ်ဖျါထီဉ်ဝဲဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ၊ တၢ်ဘျဉ်တၢ်ဘၢဒီးကျိဉ်န့ဉ်လီၤ။ ပူထူလံာ်ဖိသ့ဉ်တဖဉ်အိန်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကကွီးသုဒီးဒုးမုၢ်ဒုးဂၤထီဉ်ကွၢ်အဝဲသ့ဉ်အလုာ်လၢထူသန့တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးတၢ်လုာ်တၢ်လၢသ့ဉ်တဖဉ်၊ စိာ်မုၢ်ဒီးမၤဂုၤထီဉ်ပသီထီဉ်တၢ်စ့တၢ်နာ်၊ တၢ်ဘျဉ်တၢ်ဘၢခွဲးယၢ်၊ တၢ်သ့ဉ်ညါဆိးကါကွၢ်နီၢ်ကစၢ်အကျိဉ်၊ တၢ်စံာ်စိာ်တဲစိာ်ဒီးမိာ်ပာ်ဖဲဖုတၢ်မၤလိာ်ပိာ်လီၤသ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ။

လံာ်ဘိးဘဉ်သၢလီၤအကူဉ် (၄) ဟ်ဖျါထီဉ်ဝဲဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့၊ တၢ်ပရၢဒီးတၢ်န့ဉ်ဖံးန့ဉ်မၤဘဉ်တၢ်န့ဉ်လီၤ။ ပူထူလံာ်ဖိတဖဉ်အိန်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢတၢ်သုဉ်ထီဉ်ကွၢ်တၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့သန့ဒီးတၢ်ဒီးန့ဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့ပိညါလၢအဒီးသန့ဒီးဖိမံလိာ်အသးဒီးအလုာ်လၢထူသန့၊ တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးတၢ်သ့ဉ်ညါန့ဉ်ပာ်အဖိခိဉ်လၢအတအိန်ဒီးတၢ်ကွၢ်တလီၤတၢ်လၢထံကီၢ်ပဒိဉ်ပပုၢ်ဘဉ်၊ အိန်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢတၢ်ခိဆၢကွၢ်ပူထူလံာ်ဖိတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအမုၢ်အတီသ့ဉ်တဖဉ်ဖဲတၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့သန့ပူ ဒ်န့ဉ်အသိးအိန်ဒီး

ပူထူလံာ်ဖိတဖဉ်အိန်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢတၢ်စ့တၢ်နာ်ဒီးတၢ်စိာ်စိာ်ထီဉ်ကွၢ်တၢ်ဆဲးတၢ်လၢ၊ တၢ်ဂီၤ-ခ့စၢ်

တံခွဲတံယာ်လၢတံဒုးအိၣ်ထီၣ်အဝဲသ့ၣ်အနီၣ်ကစၢ်
ဒၣ်ဝဲကွဲးပရၢ (Media) (အဒိ, ကွဲးလုလိ, ကွဲးဟူ
ဖျါ, လံာ်ပရၢပစၢ်) လၢအကစၢ်ဒၣ်ဝဲအကျိၣ် ဒီးတက
တီၢ်ယီၤဒီးန့ၣ်ဘၣ်ကွဲးပရၢကွၢ်ဂီၤအဂုၤအကလၢအတဘၣ်
ထွဲဒီးပုၤထူလံာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးဒ်ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိတကအ
သိးအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတံခွဲတံယာ်လၢကန့ၢ်ဖံးန့ၢ်မၤဘၣ်
တံလၢအပတီၢ်ဒၣ်ဝဲ ဒီးဒီးန့ၢ်ဘၣ်တံဘူးတံလဲလၢပုၤဖျဲး
ဒီးတံကွၢ်တလီၤတံအကွၢ်အဂီၤခဲလၢန့ၣ်လီၤ.

လံာ်ဘိးဘၣ်သၢလီၤအကူၣ် (၅) မ့ၢ်ဝဲဒၣ်တံ
ပၣ်ယုၣ်မၤသကိးတံဒီးတံဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်န့ၣ်လီၤ.
ပုၤထူလံာ်ဖိတဖၣ်အိၣ်ဒီးတံခွဲတံယာ်လၢတံပၣ်ယုၣ်
ပၣ်ဂီၢ်လၢတံမၤတံဆၢတံအပူၤ ဘၣ်ထွဲဒီးဂ့ၢ်ဝီလၢ
အကဒုးအိၣ်ထီၣ်တံဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးအဝဲသ့ၣ်အတံခွဲ
တံယာ်, အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတံခွဲတံယာ်လၢကယုထၢ
ထီၣ်အခါၣ်စးလၢကမၤတံဆၢတံလၢအဂီၢ် ဒီးတက
တီၢ်ယီၤ တချုးလၢတံကအါၣ်လီၤတံလိာ်ဒီးဒုးလိၣ်ထီၣ်
ဖးထီၣ်ကွဲးတံဘျၢသဲးဒီးတံမၤကျဲးသန့ (ဖိလံစံၣ်)
လၢအကဒုးအိၣ်ထီၣ်တံဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးလၢအဝဲသ့ၣ်
အဖိခိၣ်အဆၢကတီၢ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်, လၢတံသ့ၣ်ဘျၢသး
ဘျၢအပူၤ ထံကီၢ်ပဒိၣ်ပပုၤကဘၣ်ကူၣ်လိာ်တံပိၣ်ဒီး
ဟ်ဖျိၣ်မၤသကိးတံဒီးပုၤထူလံာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် လၢတံက
မၤန့ၢ်အဝဲသ့ၣ်တံဘၣ်သးလၢအသဘျၢ, ချုးဆၢချုးက
တီၢ်ဒီးသ့ၣ်ညါတံဂ့ၢ်တံကျိၣ် (FPIC) အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤထူလံာ်ဖိတဖၣ်အိၣ်ဒီးတံခွဲတံယာ်လၢတံ
ဟံးယာ်ဟံးယာ်ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်အဝဲသ့ၣ်ထံဂ့ၢ်ကီၢ်သဲး,
မ့ၢ်ကျိၣ်ဝဲကွဲးဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီကျိၣ်ကျဲးသန့ဒီးဖဲတံမ့ၢ်ဟံးန့ၢ်
ဆူၣ် (မ့) မၤဟးဂီၤကွဲးအဝဲသ့ၣ်နီၢ်ခိၣ်တံလုၢ်အိၣ်သး
သမုတံဖံးတံမၤကျိၣ်ကျဲးသ့ၣ်တဖၣ်တခီ, အဝဲသ့ၣ်အိၣ်
ဒီးတံခွဲတံယာ်လၢလၢပုၤလၢပုၤ လၢတံဒီးန့ၢ်ခါၣ်စးကဒါ
ကွဲးတံ လၢအအိၣ်ဒီးတံတံတံတြီၢ်ဒီးတံတံဖၢအိၣ်
မးန့ၣ်လီၤ. ပုၤထူလံာ်ဖိတဖၣ်အိၣ်ဒီးတံခွဲတံယာ်လၢ
တံမၤဂုၤထီၣ်အမ့ၢ်ကျိၣ်ဝဲကွဲးဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတံအိၣ်မ့ၢ်
ဆိးဟံးဂ့ၢ်ဝီအမ့ၢ် တံကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့, တံန့ၢ်ဖံးန့ၢ်

မၤဘၣ်တံ, တံစုသ့ခိၣ်ဘၣ်တံမၤလိ, ကံာ်စီတံသ့
တံဘၣ်တံသိၣ်လိ, ဟံာ်ယီၤတံအိၣ်တံဆိးလီၢ်ကျဲး,
တံကဆဲးကဆီ, တံအိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချုးဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတံဘၣ်
တံဘၢ, လီၤဆီဒၣ်တံပုၤထူလံာ်ဖိသ့ၣ်ကုသးပုၤ, ပိာ်
မ့ၢ်ပိာ်မၤ, သ့ၣ်ဘီၣ်သးစၢ်, ဖိဒံဖိသ့ၣ်ဒီးပုၤကုပုၤကွဲး
သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တံအိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချုးဒီးယာ်မ့ၢ်တံ
လၢအကါဒိၣ်ဒ်အမ့ၢ် တံဆိးကါလုၢ်လံာ်ထူသန့ကသံၣ်
သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲ, တံဟံးယာ်ဟံးယာ်မိာ်လုၢ်လံာ်တံကူၣ်စါ
ယါဘျၢအကျဲး ဒီးတံမၤအလုၢ်အလၢ တံဘျီယီၤပၣ်ယုၣ်
ဒီးတံရဲၣ်သဲကတီၢ်ကွဲးကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲအကလုာ်,
ဒီးအလီၢ်အိၣ်လၢပဒိၣ်တဖၣ် ကဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်
ခွဲးယာ်အံၤ လၢတံထဲသိးတုၤသိးအပူၤန့ၣ်လီၤ.

လံာ်ဘိးဘၣ်သၢလီၤအကူၣ် (၆) ဟ်ဖျါထီၣ်
ဝဲဘၣ်ယးဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးန့ၣ်ဆၢတံအိၣ်ယၢန့ၣ်
လီၤ. စံးဝဲဒၣ်လၢပုၤထူလံာ်ဖိတဖၣ်အိၣ်ဒီးတံခွဲတံယာ်
လၢတံကဟုကယာ်ရဲၣ်သဲကတီၢ် ဒီးဒိသဒါကွဲးအဝဲသ့ၣ်
ခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၢ, ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, တံလီၢ်တံကျဲးဒီးတံ
အိၣ်ယၢသ့ၣ်တဖၣ်, တကတီၢ်ယီၤအိၣ်ဒီးခွဲးယာ်လၢတံ
ဟံးယာ်ဟံးယာ်ဒီးမၤဆူၣ်ထီၣ်ကွဲးတံစုၢ်တံန့ၢ်အတံဘၣ်
ထွဲလိာ်သးဒီးလုၢ်လံာ်ထူသန့ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးန့ၣ်ဆၢ
တံအိၣ်ယၢသ့ၣ်တဖၣ်, တံခွဲတံယာ်လၢတံန့ၢ်ဟံး,
တံမၤအိၣ်, တံမၤဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်ဒီးတံကမၤယာ်ကွဲး
လုၢ်လံာ်ထူသန့ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးန့ၣ်ဆၢတံအိၣ်ယၢ
သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ. ထံကီၢ်ပဒိၣ်ပပုၤတဖၣ်ကဘၣ်တံစၢ
မၤစၢ, ဟ်လီၤတံမၤရဲၣ်ကျဲးဒီးဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အ
ဝဲသ့ၣ်တံမၤကျိၣ်ကျဲးလၢအအိၣ်ဒီးတံတံဖၢအိၣ်မး, လၢ
အသဘျၢ, လၢတကွၢ်မဲာ်တံဘၣ်, ဒီးလၢတံထံၣ်အီၤ
ဖျိဖျိဖျါသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတံမ့ၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်မ့ၢ်ဂုၤ ဟဲန့ၣ်
လီၤအိၣ်ဆိးဖံးအိၣ်မၤအိၣ်လၢတံအိၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်တံ
ဘၣ်သးလၢသဘျၢ, ချုးဆၢချုးကတီၢ်ဒီးသ့ၣ်ညါတံဂ့ၢ်
တံကျိၣ် (FPIC) ဘၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတံခွဲတံ
ယာ်လၢ ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်ခါၣ်စးကဒါကွဲးအဝဲသ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်
ကပံာ်, တံလီၢ်တံကျဲးဒီးန့ၣ်ဆၢတံအိၣ်ယၢ မ့တမ့ၢ် တံ

ဒီးန့ၣ်ဘၣ်က့ၤဖုအိၣ်လိးလၢတၢ်တီတၢ်တြၢ်လၢအအိၣ်
ဒီးတၢ်တီဖၢအိၣ်မးန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ထွဲဒီးသုးမ့ၢ်သံၣ်ဘိအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤန့ၣ်
မ့တမ့ၢ်လၢပုၤထူလံၤဖိအတၢ်သးစဲ, အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်
မ့တမ့ၢ် တၢ်ယုထီၣ်လၢအသဘျၢဘၣ်န့ၣ် သုးမ့ၢ်သံၣ်
ဘိအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ် တဘၣ်မၤအသးဖဲအဝဲ
သ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးတၢ်လီၤတၢ်ကျဲအပူၤဘၣ်. ထံကီၢ်
ပဒိၣ်မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးဆိးကါဘၣ်ဖုပုၤထူလံၤဖိဟီၣ်ခိၣ်က
ပံာ်ဒီးတၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢသုးမ့ၢ်သံၣ်ဘိအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ
အဂီၢ်တခီ အလီၤအိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်ကူၣ်လိာ်
တၢ်ပီၣ်သကိးဆိတၢ်ဒီးပုၤထူလံၤဖိ ဒ်တၢ်မၤအကျိအ
ကျဲလၢအကြးအဘၣ်ကတၢ်အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.

ပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢတၢ်
ဟံးဃာ်ဟူဃာ်, ကၤဃာ်, ဒီသဒါဒီးမၤဂုၤထီၣ်ပ
သီထီၣ်က့ၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၣ်သါ, တၢ်
သ့ၣ်ညါထူလံၤ, ဒီးလုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ
အတၢ်အိၣ်ဖျါ, စဲအ့ၣ်ဒီးစဲဖိကဟၣ်ပီညါတၢ်သ့ၣ်ညါ
န့ၢ်ဟံၣ်အမ့ၢ် ပုၤကူပုၤကညီဒီးတၢ်မူရံၣ်စၢတၢ်အိၣ်ယၤ,
တၢ်ရံၣ်တၢ်သ့ၣ်, ကသံၣ်ကသီ, တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၣ်ဘၣ်
ထွဲဒီးတၢ်မဲတၢ်မါဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ, မိၢ်ပၢ်ဖဲတၢ်စံၣ်ယဲၤ
တဲယဲၤ, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအလီၤအကျဲ, ကျိၣ်ဒီးလံာ်လံာ်,

တၢ်စုသ့ခိၣ်ဘၣ်တၢ်ကူၣ်ထုးန့ၢ်တၢ်အကျိအကျဲ, တၢ်
လိာ်ခိၣ်လိာ်ကွဲ, တၢ်ယဲၤပုၤ, တၢ်သ့ၣ်ဝံၣ်သးဆၢ, တၢ်
ဂဲၤကလံာ်, မူးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲ, ဇွဲလၢတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်
ဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲာ်ညါ,
ပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢတၢ်ဟံး
ဃာ်ဟူဃာ်, တၢ်ကၤဃာ်, ဒီသဒါဒီးမၤဂုၤထီၣ်ပသီ
ထီၣ်က့ၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၣ်သါ, ထူလံၤတၢ်
သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၣ်, ဒီးလုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအ
တၢ်အိၣ်ဖျါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဘိမ့ၢ်စၢဖျိၣ်ကရၢအလံာ်ဘိးဘၣ်သါလီၤလၢ
အကူၣ် (၇) န့ၣ်ဘၣ်ထွဲဒီး နီၢ်ကစၢ်တၢ်ပတၢ်ပြးဒီးပုၤ
ထူလံၤဖိတၢ်ဘျၢသဲးစးအဂ့ၢ်လီၤ. ပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်အိၣ်
ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢကပာ်လီၤတၢ်ဆၢတဲာ်လၢအနီၢ်က
စၢ်ဒ်ဝဲ, မ့တမ့ၢ် ကဲထီၣ်ကရၢဖိဒ်အဝဲသ့ၣ်အလုာ်လၢ
ထူသန့အိၣ်ဝဲအသိး, မၤတၢ်ဆၢတဲာ်လၢအတၢ်ကရၢက
ရိတၢ်အိၣ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤသးအက့ၢ်အဂီၢ်လၢကစိာ်က
ဖိထီၣ်ဒီးဟံးဃာ်ဟူဃာ်က့ၤအသးစးတၢ်မၤကျဲသန့ ဒီး
အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢတၢ်ဟံးဃာ်ဟူဃာ်ဒီးတၢ်ဒုး
အိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆဲးကျဲဆဲးကျိး, တၢ်ရဲၣ်လိာ်မုာ်လိာ်, တၢ်
ဟ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်က့ၤတၢ်အၢၣ်
လီၤလံာ်ယံးဃာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢကဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၣ်ဒီးနီၢ်ကစၢ်တၢ်ပတၢ်ပြးဒီးပုၤထူလံၤဖိတၢ်ဘျၢသဲးစး, တၢ်ဂီၤ-ခဲာ်

ပှထူလံဖိတဖှ်အိဉ်ဒီးတံးခွဲးတံးယံာ်လံာ်တံးန့ၢ်ပာဘဉ်ဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်, ထံ, သုဉ်ပှာ ပှထူလံဖိလီၢ်ကျဲးလံာ်သဘျူအပှာ, တံးဂီၤ-ခုစဲာ်

ဘီမုာ်စာဖျိဉ်ကရၢအလံာ်ဘိးဘဉ်သါလီၤအကူာ် (၈) ဟ်ဖျါထီဉ်ဝဲဘဉ်ယးဒီးတံးဒုးလိဉ်ထီဉ်ဖးထီဉ်က့ၤလံာ်ဘိးဘဉ်သါလီၤလၢပှထူလံဖိခွဲးယံာ်တဘျုးအံၤန့ၢ်လီၤ. ထံကီၢ်ပဒိဉ်တဖှ်လၢတံးကူာ်လိဉ်တၢ်ပီဉ်ဒီးတံးဟ်ဖျိဉ်မၤသကိးတံးတပှာလီၤဒီးပှထူလံဖိသုဉ်တဖှ်အဖီခိဉ်, အဝဲသုဉ်ကဘဉ်ဟ်လီၤတံးမၤရဲဉ်ကျဲးဒီးတံးမၤအကျိၤအကျဲးလၢအကြးအဘဉ် လၢတံးကွဲးဒုးအိဉ်ထီဉ်တံးသိဉ်တံးသီ လၢတံးမၤလၢပှထူထီဉ်ပှထူလံဖိခွဲးယံာ်, ဒီးအိဉ်ဒီးတံးခွဲးတံးယံာ်လၢတံးဒီးန့ၢ်ဘဉ်ကျိဉ်စ့ဒီးပီညါအကျိၤအကျဲးတံးဆိဉ်ထွဲမၤစၢလၢပဒိဉ်ပပှာဒီးထံဂုၤကီၢ်ကသုဉ်တဖှ်လီၤ. ဒ်န့ၢ်အသိး ပှထူလံဖိသုဉ်တဖှ်အိဉ်ဒီးတံးခွဲးတံးယံာ်လၢလၢပှထူလံဖိခွဲးယံာ်န့ၢ်ဘဉ်တံးယုဉ်လီၤဘျါလီၤတံးသဘဉ်သဘျုး ဒီးတံးဂုၤလိာ်ဘျီလိာ်လၢအအိဉ်ဒီးတံးတီၤဖါအိဉ်မးဒီးလၢအတီၤအတြၢ် ဖဲထံကီၢ်ပဒိဉ်ပပှာဒီးကရၢကရၢသုဉ်တဖှ်မုာ်လုာ်သုဉ်ခါပတ်, မၤဟးဂီၤဒီးတယူးယိဉ်ဟ်ကဲအဝဲသုဉ်တံးခွဲးတံးယံာ်အဆၢကတီၢ်, ဒီးဒီးန့ၢ်ဘဉ်တံးဆိဉ်ထွဲမၤစၢလၢဘီမုာ်စာဖျိဉ်ကရၢဒီးပဒိဉ်ပပှာကရၢသုဉ်တဖှ်တကးဘဉ်ဘီမုာ်စာဖျိဉ်ကရၢအပှာဟ့ဉ်ကူာ်တဖှ်ကဘဉ်စိာ်ကဖီထီဉ်, ဟ်ကဲ, ဒီးဆိးကါလံာ်ဘိးဘဉ်သါလီၤတဘျုးအံၤတုၤလီၤတီၤလီၤန့ၢ်လီၤ.

မုာ်အကူာ် (၉) တခိဟ်ဖျါထီဉ်ဝဲတံးသုဉ်ညါန့ၢ်ဟ်ဘဉ်ထွဲဒီးလံာ်ဘိးဘဉ်သါလီၤလၢပှထူလံဖိခွဲးယံာ်အဖီခိဉ်န့ၢ်လီၤ. တံးခွဲးတံးယံာ်လၢအဘဉ်တံးဟ်ပနီဉ်အီၤဖဲလံာ်ဘိးဘဉ်သါလီၤအပှာအံၤ မုာ်တံးဟ်ပနီဉ်အနီဉ်ထီဉ်အဂံၢ်ခိဉ်ထံးအကါဒိဉ်ကတံာ် လၢပှထူလံဖိလၢအအိဉ်လၢဟီဉ်ခိဉ်တဘျုးအံၤအတံးအိဉ်မုာ်အိဉ်ဂဲၤ, သုးသုဉ်လၢကပီၤ, ဒီးတံးအိဉ်မုာ်ဆိးပၤဒီးအိဉ်ဒီးတံးခွဲးတံးယံာ်လၢပှထူလံဖိအဂီၢ်လီၤ. မုဉ်ခါတံးထဲသိးတုၤသိးတံးခွဲးတံးယံာ်ဒီးတံးသဘျူစ့ၢ်ကီၢ်တံးဟ်ပနီဉ်အီၤဖဲလံာ်ဘိးဘဉ်သါလီၤတဘျုးအံၤအပှာလီၤ. ပှထူလံဖိခွဲးယံာ်တမံၤလံာ်လၢအဘဉ်တံးကွဲးအီၤလၢလံာ်ဘိးဘဉ်သါလီၤတဘျုးအံၤအပှာန့ၢ် တံးမၤလီၤမၤဒီးမၤစ့ၤလီၤကွံာ်အီၤတသုနီတမံၤဘဉ်အမဲာ်ညါ ထံကီၢ်ပဒိဉ်ပပှာတဖှ်ကဘဉ်စိာ်ကဖီထီဉ်စၢဒီးဒုးမုာ်ဒုးဂဲၤအီၤလၢတံးတီၤတံးတြၢ်, လၢပှထူဒီးတံးဟ်ကဲပှထူဟီဉ်ခိဉ်ဖိခွဲးယံာ်, တံးတုၤသိးထဲသိး, ဒီးတံးကွံာ်တလီၤတံးတဘျုးအိဉ်ဘဉ် ဒီးထံကီၢ်ပဒိဉ်ပပှာတဖှ် ကဘဉ်အိဉ်ဒီးတံးပတံးပြးလၢအဂုၤဒီးတံးဟ်သးကဆီဒီး (တံးသုဉ်ဘျုးသးဘျုး) သုဉ်တဖှ်န့ၢ်လီၤ. ■

ယအဲဉ်နုလသဒီဖျာဉ်ညါ, မှ်နတအဲဉ်ဆာကုယဘာဉ်ဧါ.

တံညဉ်ကံ

တၢ် ကွဲးတဖျာဉ်အံၤ လီၤထုးန့ၢ်သ့ၣ်ထုးန့ၢ်သး နီၣ်ဒိၣ်မးလီၤ. ထီၣ်ဒီးဘိကစၢ်သးအိၣ်ဟ် ဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်အိၣ်သးနီၣ်နီၣ်လၢအထံၣ် သ့ၣ်ညါဘာဉ်ဝဲ ဒီးအတၢ်ကိၢ်တၢ်ဂီၤတဖၣ်လၢအကီၢ်ရၣ် အပူၤန့ၣ်လီၤ. ပှၤဖးတၢ်ဖိတဖၣ်ကဘာဉ်ဖးကွၢ်ဒီးဆိက မိၣ်ထံဝဲတၢ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲး ဒီးနကနၢ်ဟ် အီၤဂ့ၤဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးဒီးအံၤတဖၣ်အလုၢ်အပှၤဒိၣ် မးလၢပကဖးဘာဉ်အီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤကွဲးတၢ် ကွဲးဖျါ ထီၣ်ဝဲဒီးအံၤန့ၣ်လီၤ.

ဆူကီၢ်သူလုၤ ကီၢ်ရၣ်ဂ့ၤဂ့ၤလဲၤတတုၤ ကွၢ်တ ဖျါ တသ့ၣ်ညါအဂ့ၢ်အကျိၤအါလၢကံၣ်ဆိးဘာဉ်. မ့မှ် မှ်တြီၢ်ပူၤတခီ ယဟဲကုၢ်ထီၣ်ဝဲထီၣ်, န့ၣ်ထီၣ်, ဖျိၣ် ထီၣ်, ဒုထီၣ်လၢထီၣ်အယိ နၢ်ဟူမ့ၢ်တဲယၤ ပှၤတဲစၢ ပတၢ်တဆဲးတက့ၢ်ဖဲန့ၣ်လီၤ. (စံးဝဲ) သီသံၣ်ခိၣ်ယုၤ ခိၣ်ဆုဘု, မှ်ယါအဖိဟီၣ်ကအုၢ်, သီသံၣ်ခိၣ်ယုၤမိၢ် လုၢ်ဘဲ, မှ်ယါအဖိဟီၣ်ကဖဲ, သီသံၣ်ဒီးပျီၤဂီၤဒါကၤ, နီၣ်မှ်ယါအလီၢ်လၢပူၤ, စံးဝဲဒ်န့ၣ် ဒီးပသ့ၣ်ညါဒ်န့ၣ် လီၤ. မှ်နီၣ်တဂၤအံၤ အနီၣ်ဖုၣ်ဧါ, အနီၣ်ထီၣ်ဧါ, အမဲၣ် ထီၣ်အနီၣ်လဲၤဧါန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်တတဲယုၤပှၤဘာဉ် ပတသ့ၣ် ညါဘာဉ်. ဒီးစံးဝဲလၢတၢ်သူတၢ်ပျီၤဒ်န့ၣ်လီၤ. ဖါတံၢ်စီၤ ကံၢ်န့ၣ် ဂၤကီၢ်သးရၣ် (၁) သးရၣ်ခိၣ်စံးဝဲ, “ယဲယမှ် ပှၤလဲခံ ယပါန့ၣ်တနံၣ်တဘျီလဲၤဒုအိၣ်စၢယဖိခိၣ်လၢ တၢ်ကသူကသံၣ်အဂီၢ် ဖဲဒုးတုၢ်ထီၣ်အခါန့ၣ်လီၤ.” စံး ကဒီးဝဲ, “ယပါလဲၤတၢ်န့ၣ်လဲၤစိၣ်ယုၤဒီးသံးကတံၢ် အထံ ဒီးသဘျုၣ်တၢ်ယါန့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢသီသံၣ်အဒီ ခိၣ်န့ၣ် လၢအိၣ်ဝဲဒ်တဖျာဉ် တဒိၣ်လၢလၢဘာဉ် ဒီး လၢတဖျာဉ်အံၤ အိၣ်ခံပတီၢ် အဖုၣ်တပတီၢ်, အထီ တပတီၢ်, လၢအဖုၣ်တပတီၢ်န့ၣ် အဝဲလဲၤတုၤဒီးအိၣ်

ဘျးတစိၣ်ဖိဝံၤ လဲၤဟ်လီၤသဘျုၣ်တၢ်ယါဖဲန့ၣ်ဝံၤ လၢ အထီတပတီၢ်န့ၣ် ရဲၣ်လီၤသံးကတံၢ်အထံဖဲန့ၣ် ဒီး ထုကဖၣ်ဝဲ ယၤဘာဉ်ပှၤဘာဉ်ဝဲတၢ်ထံတၢ်တီ တၢ်သူတၢ် ပျီၤ ကစၢ်ဒိၣ်ကစၢ်ဧါ ဟဲအိၣ်သဘျုၣ်ယါ, ဟဲအိၣ်သံး ကတံၢ်ဒီးယၤ မှ်လၢယလိၣ်ဘာဉ်ကသံၣ်ဖိခိၣ်လၢယဖိ မုၢ်ဖိခိၣ်အဂီၢ် လၢအတအိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့အဂီၢ်အယိယက ဒုအိၣ်စၢအီၤန့ၣ်လီၤ.” အဝဲစံးဝဲဒ်န့ၣ်ဒီး ဖံသးပှၤဖုသး ပှၤတခီ အတၢ်စံးဆၢအီၤလဲၣ်ဒ်လဲၣ်တခီ တံၢ်စီၤကံၢ်န့ၣ် တတဲဘာဉ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤဝဲဒီး ဝဲထီၣ်ထၢၣ်ဖိမိၣ် ဖိ ဒီးဟဲက့ၤလီၤလီၤ. ဖဲန့ၣ်ပဟဲက့ၤတုၤဒီးလိယုဖိခိၣ် တီၢ်ကပျုၣ်မၤကပျုၣ် ဒီးကျဲအိၣ်အီၤသကိးဒီးပုၤဒီးဝဲၢ် အီၤသကိးဖိခိၣ်ဒီးဘာဉ်လိၣ်တၢ်ညဉ်ဂီၢ်ခိၣ်ဆါ တၢ်တကံ တကး, တၢ်လိၣ်ကိၢ်ယီၢ်အူၤဂ့ၤမးန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးတၢ် လီၢ်ဖဲန့ၣ်န့ၣ် ဖုပှၤလု, နီၣ်ပှၤမုၢ်ဖိထံလၢအနီၣ်ပှၤမုၢ် နီၣ်ကပြုၢ်ဝဲဝဲ, နီၣ်တုၤလုတုၤလု, နီၣ်ပံတဲ အိၣ်ဆိးသ့ၣ် ထီၣ်အရူအဝဲဖဲန့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်န့ၣ်အသိးတုၤမုၢ်ဒါ, သဒါဒါ, တၢ်အိၣ်ဒါ အ သဟၤအိၣ်ကသူဖဲန့ၣ် ဒီးကဟုဘာဉ်ကယာ်ဘာဝဲလၢအ မိၢ်အပၢ်အဖံအဖုအစိၣ်လဲၤလဲၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်စံးဝဲလၢ နမ့ၢ်အဲဉ်ဒီးအိၣ်ညဉ်ပှၤ လွံၢ်ပီၢ်ယံၢ်ပီၢ်တဘိဘိန့ၣ် နမ့ၢ် လဲၤဒီးလဲၤစိၣ်ယုၤဆိဒ်တဖျာဉ်ဝံၤ နလဲၤတုၤဒီး အဲး လီၤဆိဒ်တဖျာဉ်န့ၣ်ဖဲကွဲးဒိၣ်အခိၣ်ဝံၤ ဟုးပှၤမုၢ်ဂ့ၤ, တခွဲအိၣ်မုၢ်ဂ့ၤ န့ၢ်ဝဲဒ်ဒ်န့ၣ်အီၤအသိးသပှၤတၢ်န့ၣ် လီၤ. ဘာဉ်လံ...တဘိန့ၣ်ဘာဉ်လီၤ. က့ၤဆာဉ်ခီ လီၤကီ ဖဲအသီတဂ့ၤ, နမ့ၢ်လီၤကီၢ်ဒီးအသီတဘိန့ၣ် နီၣ်ပှၤမုၢ်ဖိ နီၣ်ကပြုၢ်ဝဲဝဲ, နီၣ်ပံတဲ, နီၣ်တုၤလု ကဟုဘာဉ်ဖုးနုၤတၢ် စံၣ်ညီၣ်တခါခါန့ၣ်လီၤ. မှ်စံးဒ်န့ၣ်ဒီး ပှၤကွဲးလံၢ်အ မံၤဟူသ့ၣ်ဖျါ စီၤဘိဖိလၢပီၣ်လဲၣ်ခါသးတဂၤစံးဝဲ တၢ

အူးဝါပ်အဖုပျာ်လုန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်အူးဝါပ်တခီကအိၣ်ညၣ် အဂီၢ် အလဲၤစိၣ်ယုၣ်ဒီးဆီဒံၣ်စ့ၢ်ခါ. အမ့ၢ်စိၣ်ဝဲဘၣ် ဆၣ် အယုထုကဖၣ်ဝဲဒ်ပုၤတၢ်အိၣ်အသဝီယုဝဲခါ. ယု ဝဲလၢပုၤမ့ၢ်န့ၣ်ဖိအကျိၣ်ခါ ပတသ့ၣ်ညါလၢဘၣ်. မ့ၢ်တခီ နီၢ်ပမုၢ်ဖိသၢဂၤအံၤ မ့ၢ်အသးပုၤလံၤခါ မ့ၢ်တမ့ၢ် အသံလံၤခါ ပတနၢ်ဟူဘၣ်လၢအကစီၣ်နီတဘျီလၢ ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤဂ့ၤ, တန့ဒီတန့ကွီ, လူၤသီခိၣ် ဖီဒုခိၣ်, ဘုသိၣ်ခိၣ်, နွဲၣ်လိခိၣ်, တရံၢ်ခိၣ်, သုပျံၣ်ခိၣ်, လၢ်မ့ၢ်ခိၣ်, လၢ်ကိးခိၣ်, ဖီသုခိၣ်, ပုၤဝါခိၣ်, အကျုၣ် ခိၣ် ပယီၤဆီလီၤတၢ်ဆဲးကျိးလီၢ်ဖဲန့ၣ်-ရွဲၣ်မုၢ်ဖိပာဲ- လၢ်ပိဟာ-ကဘီခံသဝီ, လၢ်မ့ၢ်ပျီကရူၢ်ပာဲ-လၢ်ပိ ဟာအဒီခိၣ် ဆုမိၢ်ဝါမုၢ်လၢအခိၣ်သုဆုၣ်ထီၣ်န့ၣ်ပျာ်တဂၤ အိၣ်ဖဲန့ၣ် တလၢတဘျီ ဖဲလၢပျဲၤပျဲၤန့ၣ်ဟဲလီၣ်ဖျါထီၣ် အသး ဒီးခွဲအခိၣ်ဖဲန့ၣ်ကိးလၢဒီးန့ၣ်လီၤ. တဘျီယီ ယုၤမဲၣ်ထု, ယုၤကွံၣ်လၢ်, ယုၤကနီ, ယုၤဟူဖိအိၣ်ဖဲ တီဖီအ, နီၢ်ယိးထၣ်ကရူၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သုတၢ်ပျီ, တၢ်ပျီ တၢ်ပျီ အလီၢ်အကျဲၣ်အံၤအသးသ့ၣ်တဖၣ် လၢပတယၤ ထီၣ်ဘၣ်အီၤအိၣ်ဒီးအါမးန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်အိၣ်ဖျါတြၢ်ကလၢ်လၢပထံၣ်အီၤသ့, ဖီၣ်အီၤဘၣ်

သပုၤကတၢ်လီၤ. ယုၤဟ်ခူသ့ၣ်ကီၢ်, ဟၤခိၣ်ဒိၣ်, ဟၤ ခိၣ်ဖိ-ကီၢ်လုၢ်အကရူၢ်ပာဲ-ကီၢ်တဘျီအံၤ ကျိၢ်မံၤ ပနၢ်မံၤအိၣ်ဒီးဝဲဂ့ၤဂ့ၤလီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒီးအကယဒီးသံး နၢ်တပူၤဖျဲးဘၣ် အိၣ်ဖးအါဖိညါလံန့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်စံးဒ်န့ၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်အအိၣ်ဒီးကစီဒီခါ, မ့ၢ်တမ့ၢ် အသံလၢ်လံၤခါ, မ့ၢ်အလီၤမၢ်သုၤပါလၢ်လံၤ ခါ. အသံလၢကျဲၣ်လဲၣ်, အလီၤမၢ်လၢကျဲၣ်လဲၣ်, မ့ၢ်တ မ့ၢ် မ့ၢ်အတအိၣ်ဘၣ်လၢကညီဖိအစုယံၣ်ခိၣ်မူး, အ မ့ၢ်ခိၣ်ထံခိၣ်, အသဘျုၣ်တၢ်ယါ ဒီးသံးကတံၤအထံ သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လၢဘၣ်အယိန့ၣ်ခါ. မ့ၢ်တမ့ၢ် ဒ်အဝဲသ့ၣ် အလီၤကျိၤခူသ့ၣ်အိၣ်ဟ်အသး ပတသ့ၣ်ညါနၢ်ပာ်လၢ အတၢ်အကျိၤအကျဲၤလၢဘၣ်တခီခါ. မ့ၢ်တၢ်တဆဲးကျိး ဒီးအီၤဘၣ်အယိန့ၣ်ခါ. သးပုၤမုၢ်နီၢ်ခုမိၢ်အိၣ်ဆိး လၢ် မ့ၢ်ပျီကဲခရံၣ်ဖိလီၤ. တချုးလၢအဝဲသံးဘၣ်န့ၣ် စံးဝဲ ဒ်အံၤ, “မိၢ်ပာ်ဖဲပုၤလၢပျာ်သ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်အဲၣ်တၢ် ကွံ တၢ်ယုတၢ်ဖိးအါမးအယိမ့ၢ်ဂ့ၤ အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီး တၢ်ယုးယီၣ်ပာ်ကဲခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၣ် ဒီးတၢ်အိၣ်ဝဲတရံး သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးဆိးကါတၢ်သိၣ်တၢ်သီအယိ အဝဲသ့ၣ် မ့ၢ်ဖျီၣ်လၢတၢ်ကျဲၣ်ဘၣ်ကျဲၣ်သ့ဘၣ်ဆၣ် အတၢ်အိၣ်မူ ကဆီၣ် ဒီးဂ့ၤဒိၣ်န့ၣ်ဒီးစါခဲအံၤတက့ၢ်န့ၣ်လီၤ.”

တံညၣ်ကံၢ်လၢပုၤတတၢ်မၤ, ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဒီးဟ့ၣ်သဆၣ်ထီၣ်ပုၤသးစၢ်လၢတၢ်ကတဲၣ်ကတီၤမၤဂ့ၤထီၣ်ခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၣ်, တၢ်ဂီၤ-ခုစၢ်

ပုအမဲရက ပုထူလံဖိ (ဘျဲးခအဲး) မှ်ပုထူလံဖိပုကုင်ဘင်ကုင်သ့အဖိခိင် န်ကီအမဲရက ပုထူလံဖိအလံင်တံခံင်စိတဲစိပဟ်ဖျါဝဲအသိးန့င် ပုထူလံဖိအံအသိးသ့တဖင် မှ်ပုအိင်မူသယဲးဒီးဆင်ဖိကီဖိအကလုင်ကလုင် ဒီးတံမူတံမဲထီဘိအယိ အဝဲသ့ပဲအယုဘင်ကိးဘင်တံသုတံပိုတဘျီလံလံန့င် တံမဲစာဟဲတုအိင်အိတဘျီယိန့င်လီ. ပဝဲကညိဖိခိင်ကစာကျါအံ ပမ့ဝဲအိတိတိလီလီန့င် ပတံသုတံပိုလုမုာ်တြိပူန့င် အိင်ဒဲးဝဲဒင်ယုင်ကကွာ်လီ. လိင်ဝဲဒင်လုပကတိအကုင်တဘင်လု, ပတသ့ညါတံဆဲးကျိးအကျဲမ့ဂု, ပတဟ်လုပဟ်ပုအိလုဘင်အယိ ဒဲးယံင်ဒဲးနးထီဝဲဒင်န့င်လီ.

ဖဲ ၂၀၁၇ နံင် လုာ်မုာ်ပိုဟိင်ကဝီ ပုထူလံဖိကီဆာတတီ ဖဲလုာ်မုာ်ခိင်ဆင်အခိင်ထံး (ဟိင်လံထင်) န့င် ဘင်တနံ တဟိမိာ်စဲတဒ ပုထံင်လုအဟဲသံလု ကျဲမုာ်ပူန့င်လီ. တဟိတဒအံသံတယံင်ဒဲးဘင်, အညင်ကလုဒဲးဝဲဒင်လီ. တံမဲအသးဒဲးအံ ပုသးပုကိးဝဲလု ဝဲတခဲနါတခဲအယိ ပုတဖိဘျဲးဘင် ပုကွာ်ဒင်တဘျဲးတဘျဲးလီ. မ့မုာ်ပုလုအစံးဝဲလုပတသ့ညါဘင်, ပတနံဟူဘင် တံအိင်န့င်ပုအိင်ဂုလီ. ကွာ်လုအသုတအိင်ပုတဂုန့င်ဘင်လီ. စံးဝဲဒင်န့င်ဒီး ဟံးဒီးယိအိင်ဖိအိင်-အိင်ဆုင်ဆုင်, အိင်ဘဲဘဲ ဂုဒိင်မးလီ. ကဲ..မုာ်ယုာ်လီလံ ၂:၀၀-၃:၀၀-၅:၀၀-၆:၀၀ နင်ရံင်လံ..စးထီအဆာကတီဖဲန့င် မဲကူးခံလုတံယိအိင်တဟိတဒအံဟဲယုင်ထီင်လုပုယိအိင်တဟိတဂုအံ အဖဲပုအဆာတတဲဘင်. ဖဲန့င်မဲကူးခံတဖင်ဘင်န့င်ဝဲဒင်, နီအမဲတုာ်ခိင်သ့င်လီမးကပြုာ်တုာ်လီ. တသံဘင်ယံယုပုထီဖဲန့င်တဘျဲးန့ညါလီ. ပြုကလု..အိင်မုာ်ဝဲတုာ်ခဲအံဒီးစံးဝဲ, “တံဒဲအံသ့တဖင်တဘျီဘင်လီ. လုခံမဲလုတဂု..လီပုမးလီ. မဲကူးဒဲးဖဲ ၂၀၁၉ နံင်တဟိတဒဟဲကုယုာ်ကဒီးလံ..ဘီ..ဘီ..ဘီ

ဆုလုသီကီဆင်ဝဲလီကရါပုလီ. ဖိလံအါဂုအဖိခိင်ထုးထီင်ယံင်တနီ, ဒီတနီ, နီတံတံတနီ, ယိသုတနီနါမးမးတနီ တံဘိဘိတဒအတံမဲဝဲ တဘျီယိလီ. မဲဒဲလဲင်..တအါနံအါသီဘင် ဝဲလီလုကညိလုသီဒီကလုအသးသမုအိင်ဖဲန့င်လီ. လံကဲလဲကဲ, တံဂုတံဝါ-တံသုအိင်ခုယုာ်ခိင်, မဲကးဘုမုာ်ဘိလဲကွာ်ကီကဒီးလံ ဘင်မဲဒဲလဲမဲတဘင်လုဘင်. ဘင်မဲကူးဒဲအံလီ. ကွာ်လုတံကမဲအသးဒဲအံလီ. မဲပကတဲသကိး (အမု)

ကဲကွာ်ကဒီးဖဲ ၂၀၂၀ နံင်အပု တဟိတဒတကူလီဖဲ ဒုင်ဘျဲးနီင်ဟိင်ကဝီ ထံဆွဲနံ ဖဲန့င်တတီတီလီ. မဲကဒီးလံ ဖိလံအါဂုတဲတဘင်လုဘင်. ဖဲစံးဝဲတခဲ ဖဲစံးဝဲနါတခဲသ့တဖင်တနံဟူ တသ့ညါလု, တိးတဘင်လုဘင်. ပတအိင်ဘင်တံညင်ပးယံင်ညါလံ မဲဒီးဒဲးတခိ..ကအုထီင်လံ..ဒီး..ဒီး..ဒီး..ဝဲလံ..ကူးဒီး..ကါဒီး..ဖိခိ, အိင်ခိ-ဘဲဒိင်မးလီ. တယံင်တမိာ်ဘင် ကဘိယုဟဲလံ..ကလီလံ, လုာ်သုဝါလံ, ကအုကစုဒိင်ဒိင်မုာ်မုာ် ပိးဖးသးဒီတံသုထီင်ဘျီထီင်ဟးဂီညိတနီ ဒီးသးသမုလုဒိင်ပုဒိင်လီတဲဘိမးတနီစုာ်ကိးန့င်လီ. ကဲ...မုာ်စံးဒဲန့င်ဒီး ပကကွာ်သကိးတံမဲအသး တံလီအသီတတီမိ. ဖဲ ၁၉၉၇ နံင်ဒုင်ဒါဟဲနင်လီဟံးနံ တံလီလုလုာ်မုာ်ပိုကဝီန့င် တံလုအဒးနဲင်ဖျါထီင်အသးခိဖျိဆင်ဖိကီဖိအဖိခိင်စုာ်ကိးန့င်လီ. တချုးဒဲးလုဒုင်ဒါဟဲဒီးဟံးနံတံလီ (ထီမုာ်ပျါမဲ) န့င်ဝါမဲသုတဒဟဲနင်လီလုသဝီခင်သးလီ. ငူဖိသဝီဖိသပူန့င်ခံပူထံင်ဘင် တအိင်ဘင်ဝါမဲအညင်နီတဘျီဘင်န့င်လီ. ဝါမဲညင်န့င်ဘဲဒိင်မးလီ. ဒဲးကဒီးလီ..ဝဲကဒီးလီ. တုထီင်ဖိထီင်ဒီးတံမဲတံသါဒီးတံအုခင်ဒီး ဘုဝါဖိကွဲကွဲလီမုာ် ကွဲခိင်လီမုာ်မးလီ. လုတံန့င်အယိလု ၁၉၉၇-၂၀၂၁ နံင် (၂၄) နံင်အတီပု (ထီမုာ်ပျါမဲဒီးဖါဝါယံထံးလီအခံကံတဟ်လီ. တံမုာ်ဟဲကဲမုာ်ဝါခိင်ပျါဝါမဲ စံးဝဲ, “ဝဲတခဲနါ

တခွဲ ဒီးတၢ်မ့ၢ်ပျံ့ပူဝါမဲာ်သၢ်တဖၣ်အံၤဘျုးဘျုးဆီဆီ န့ၣ် ၂၄ နံၣ်အတၢ်တၢ်ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်အံၤ ကမၢ်ဖဲ ၃ နံၣ် သ့ၣ်သ့ၣ်ခါ. ပတမ့ၢ်ဝံၣ်မိၢ်မိၢ်ဖါဘၣ်, ပသ့ၣ်ညါတၢ်တလၢ် နါတနာစ့ၢ်ကိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤအသးခိၣ်ဖျါခိၣ်ဖျါဝံၣ်တခွဲနါတခွဲ သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အါထီၣ်ဝဲဒၣ်ဖဲတၢ်ဂဲၤလိာ်အါထီၣ်ဝဲ ဒၣ်ပုၤထူလံၤဖိဒီးအတၢ်စ့ၢ်တၢ်နၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ၂၀၂၁ နံၣ်လူၤသီဖိဒုအပုၤမဲအ့ၣ်ပျံ့သွေးတဖၣ် အိၣ်ဒီး တၢ်ယုၤသက့ၢ်ကညးနီၢ်နီၢ် ဖိမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုမၤတ့ၢ်ဝဲလၢအပူၤ ကွံာ်အစၢ်တဖၣ်အစၢ် အိၣ်ဒီးတၢ်ပီၢ်ယၢ်လီၤအသးနီၢ် နီၢ်-ယုၤထီၣ်တၢ်ဖဲတၢ်လိာ်ဘၣ်အသးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ် ယုၤထီၣ်ဒီးတၢ်သက့ၢ်ကညးအပူၤ အိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးတၢ် ဒုၣ်လီၤရဲၤလီၤသးခိၣ်မ့ၢ်ခိၣ် ဒီးသဘျုးတၢ်ယါလၢအ ပူၤဖျဲးဒီးတၢ်ဘျုးတၢ်ဆုၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လီၤ သပုၤတၢ်လီၤ. တၢ်လီၤတတီၤဖဲပုၤမဲအ့ၣ်ပျံ့သွေးလဲၤဒီး သက့ၢ်ကညးတၢ်အပူၤန့ၣ် တၢ်အစၢ်လၢအအိၣ်ဖျါထီၣ် ခဲအံၤ (သယုၤပုၤ) လၢအလီၤမၢ်တ့ၢ်လၢအနံၣ် ၃၀ နံၣ် ဆူ ၄၀ နံၣ်အံၤဟဲက့ၤပျဲးဒီးတၢ်သ့ၣ်ခုသးခုလီၤ. ဘၣ် ဆဲးပုၤလိာ်တြီၤဒီးတတြီၤညါ, ချီချီလိာ်တြီၤဒီးတတြီၤညါ ပျဲးဒီးတၢ်သးခုန့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤဖိလၢတၢ်အဲၣ်ဒီးတဲ ဖျါထီၣ်အီၤတဂၢၢ်အမ့ၢ် စီၤဖါတီၤစ့- စံးဝဲသယုၤပုၤ တဖၣ်အံၤအတၢ်ဟဲက့ၤတခါအံၤ တမ့ၢ်လၢအကစၢ်ဟဲ က့ၤဒၣ်ဝဲဘၣ်. ကမ့ၢ်လၢတၢ်လဲၤအီၤကွဲၤအီၤတခါခါအ ယိၣ်န့ၣ်လီၤ. စံးကဒီးဝဲ, ယဘၣ်ယိၣ်တၢ်ဒိၣ်မး တခါ လၢပုၤကခးလဲၣ်. အယိၣ်နီၢ်မ့ၢ်တြီၤဖိနုၤစၢ...နမ့ၢ်နဲပိာ် မ့ၢ်တဂၢၤလၢအအိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးအက့ၢ်အဂီၤဂ့ၤ, အဒုၣ် အဒုၣ်ဘၣ်, အမဲတစ့ၢ်အခၣ်အဲ ဒီးဂ့ၤလီၤဆီန့ၣ်နီၣ်ပုၤ ဝဲၢ်ဖါဘျုးဖျဲး, ဖါဖၣ်အၣ်, နီၢ်ဒုထူၣ်, စီၤချၢၣ်လွံၢ်, နီၢ်ဒုပျၢ်, နီၢ်တီၤအူဖိလူလူၣ် ဒီး ဖါထံထံၣ်စ့န့ၣ်လီၤ. နသုဒီပုၤဝဲၢ်အဲၣ်ဘၣ်နုၤလၢအသးဒီးဖျါညါ ဖိနမ့ၢ်နဲ ဒၣ် ဖုဘီကိၣ်, ဖုပုၤလဲၤခိၣ်သဒါအ, ဖုပီလူး, ဖုမၤဘျုး ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကစၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မဲန့ၢ်အိၣ်မ့ၢ်မဲဆူၣ် မဲကဲအတၢ်မဲမိၢ်ပျီၢ်သီဆူ ပုၤလၢခံတစၢ်အတၢ်အိၣ်မ့ၢ်

ဆိးဟၤ ဒီးအတၢ်လုၢ်အိၣ်လုၢ်အိၣ်က့ၤအအံၤဖိတြီၤဖိတဖၣ် အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကဲ..ကဲ..မ့ၢ်စံးဒ်န့ၣ်ဒီး နီၢ်မ့ၢ်တြီၤဖိအဖိ မ့ၢ်ဖိခါ ဖါလူၤသီ, နီၢ်ဖိဒု, ဖါဘုသိၣ်, နီၢ်ဒုၣ်လိၤစၢ.. ပကဘၣ်မၤဒ်လဲၣ်. နသုသ့ၣ်တဖၣ် သုမ့ၢ်တ့ၢ်လံၤပုၤလၢ အခိၣ်ထီၣ်ဘးမံၤထီၣ်ဖျဲးလံ. ပနီၢ်ကစၢ်အတၢ်အိၣ်မ့ၢ် ဆိးဟၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ခိၣ်ယုၤန့ၣ်ဆၢၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်ဝဲတရံးပုၤတဖၣ် မ့ၢ်ဂ့ၤ, ဖိပုၤတကလုာ်အလုၢ်လုၢ်ထူသန့အိၣ်အသးန့ၣ် တၢ်ထံကစၢ်တၢ်တီကစၢ်, လုၤဖးဒိၣ်လုၤဖးထီတၢ်အိၣ်အ သဝီပာဲအကစၢ်- သီသံၣ်ခိၣ်, ပုၤဂီၤခိၣ်-လၢၢ်မ့ၢ်, လၢၢ်ကိး, လၢၢ်ပီၤဟၤ, လူၤသီခိၣ်, ဖိဒုခိၣ်, တရံၢ်ခိၣ်က စၢ်အဲၣ်ဘၣ်သုလီၤ. လိာ်က့ၤဒၣ်တခါလၢသုကအဲၣ် ဆၢက့ၤအီၤပျဲးဒီး ထီၣ်ခ့ထီၣ်ကိးကယုၢ်သုကယုၢ်ပျဲးဒီး တၢ်ယုၤတၢ်အစ့ၢ်ခဲလၢာ် ဒီးသန့လိာ်အသးယၢ်ခိၣ်ယၢ် ဟဲန့ၣ် အိၣ်ပျဲးဝဲဒီးတၢ်အဲၣ်ဆၢက့ၤအီၤ ဒီးအတၢ်အဲၣ် တလီၤဆ့ၣ်လၢပယိဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

ရဲၣ်သဲကတီၢ်တၢ်အိၣ်ယုၤလၢပဖိလဲၤကဆိးကါဒီးမ့ၢ်လၢသးခု လၢခါဆူညါအဂီၢ်, တၢ်ဂီၤ-ခုစါ

တံညၢၣ်ကံာ်လၢပုၤတတၢ်မၤအဂီၢ်က့ၤစးသပုၤပုၤ, တၢ်ဂီၤ-ခုစါ

သးစါတၢ်ဂ့ၢ်ကျဲးစးအတၢ်ဟ့ၣ်ကနၢ

တီလါနီၣ်သးစါ

သးစါတၢ်ဂ့ၢ်ကျဲးစးအတၢ်ဟ့ၣ်ကနၢအံၤ မ့ၢ်ဝဲသးစါအတၢ်ဟံ့ဖျိၣ်မၤသကိး လံာ်တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတဘျီလၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါကျဲး လီၢ်ကဝီၤတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိလၢအဟ့ၣ်ထီၣ်မၤစၢလၢပုၤလီၢ်ကဝီၤအတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအကျိၤအကျဲးဒီး သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်ဘိလၢအဂ့ၢ်ကသံၣ်ဖီၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါအံၤ ဘၣ်တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါဒီးကွဲးအီၤလၢ သးစါအိၣ်လၢ တီလါနီၣ်ဒီးယီၣ်မဲကျိၤလီၢ်ကဝီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်စးထီၣ်မၤဝဲတၢ်ယုထံၣ်အံၤ လၢလါစးပတုဘၣ် ၂၀၂၀ နံၣ်ဒီး ခိဖျိလၢ ခိဝံး-၁၉ တၢ်ဆါသံသတြိာ်အိၣ်ထီၣ်အဖီခိၣ် တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါလံာ်အံၤ တံာ်တံာ်ဝဲ (၆) လါ န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်ကျဲးအိၣ်သ့ၣ်လၢတၢ်မၤဝဲတၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါအလံာ်တဘျီအံၤ မ့ၢ်ဝဲ န့ဆၢၣ်တၢ်သုတၢ်သ့ၣ်ဒီး တၢ်ဒီးတၢ်လၢအမဲထီၣ်လၢ တီလါနီၣ်ဟီၣ်ကဝီၤပူၤတဖၣ်ဒီး သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်ဘိလၢအဂ့ၢ်ကသံၣ်ဖီၣ်လၢအအိၣ်မဲထီၣ်လၢ ယီၣ်မဲကျိၤဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သးစါတဖၣ်ယုသ့ၣ်ညါ, သံကွၢ်ဒီးကွဲးနီၣ်က့ၤဝဲ န့ဆၢၣ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအကလုာ်, အမံၤအသ့ၣ် ဒီးအိၣ်မဲထီၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲးတဖၣ် ဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိတဖၣ်အံၤ အဟ့ၣ်ထီၣ်မၤစၢလၢပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိအတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအိၣ်ဖဲလဲၣ်အဂ့ၢ်ဒီး ဂ့ၤလၢတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ၣ်လဲၣ်အဂ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ယုသ့ၣ်ညါအံၤ ကျၢၢ်တံာ်စ့ၢ်ကိး ပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိအတၢ်ထံၣ်လီၤဆီဘၣ်ယးဒီးတၢ်ကဲဘျီ

တီလါနီၣ်သးစါတဖၣ် ကတဲာ်ကတီၤထီၣ်အသးလၢတၢ်လီၤယုသ့ၣ်ညါတၢ်ထုၣ်တၢ်ဘိဒီးကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်ဘိအဂီၢ်, တၢ်ဂီၤ-ခုစါ

တီလါနိုဉ်သးစာ်တဖၣ် ကွဲးနီၣ်ကွဲးပါတၢ်ဖဲအလီၤယုသ့ၣ်ညါတၢ်ထုၣ်တၢ်ဘိဒီးကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲၣ်စဲအဆၢကတီၢ်, တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်စဲၢ်

ကဲဖျိၣ်ဟဲလၢတၢ်မုၢ်တၢ်ဘိအတၢ်မဲထီၣ်အလီၤအကျဲတၢ် အိၣ်သးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

အဒိ...နီၢ်ဆုၣ်သ့ၣ်န့ၣ် ပှၤလီၢ်ကဝီဖိ ထိးအိၣ် ဝဲလၢမိၢ်ဟဲသ့ၣ်အံၣ်ပှၤအိၣ်တၢ်ဆံၣ်အသိးသ့ဝဲဒီး မ့မ့ၢ်အလၢတခီ ပှၤတၢ်အိၣ်ဝဲသ့, ဖိအိၣ်ပှၤကညီတၢ် ကပိၢ်ဒီး ကသုထံသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. နီၢ်ဆုၣ်သ့ၣ်အံၣ် ညီနီၢ် မဲထီၣ်ဝဲလၢပှၤကျါဒီး သဝီပှၤစ့ၢ်ကီးတၢ်ထံၣ်နီၢ်ဝဲအီၤ ဒီး တၢ်စုၤခါအဒိးအိၣ်အါအယံ ပှၤလီၢ်ကဝီဖိအိၣ် ဝဲအဒိး ဒီးမ့မ့ၢ်အသ့ၣ်တခီ စးထီၣ်သ့ၣ်ဝဲဒၣ်ဖဲလၢ အိးကထိဘၢန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤဝဲတၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါအတၢ်ပညိၣ်တခီ လၢပှၤလီၢ်ကဝီဖိအတၢ်အိၣ်မူပှၤ တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိဟဲလၢ န့ဆၢၣ် ဟ့ၣ်ထီၣ်မၤစၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမ့, မုၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်, ကသံၣ်ဖီၣ်လၢတၢ်အိၣ်ဆုၣ်အိၣ်ချ့ၣ် လဲၣ်တဖၣ်န့ၣ် ကသ့ၣ်ညါအါထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အါ န့ၢ်အန့ၣ် ပှၤလီၢ်ကဝီဖိန့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤတၢ်န့ၢ်သါ

ဒီး အဝဲသ့ၣ်တၢ်နီၢ်ဟံၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးန့ဆၢၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိ အတၢ်ကဲဘျုးကဲဖျိၣ် သုတဟါမၤကွၢ်လၢခါဆူညါ အဂီၢ်ဒီး မ့မ့ၢ်တခီ ကရဲၣ်သဲကတီၤမၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤ နီၤ သိးကဆုၣ်ဟ့ၣ်လီၤက့ၤဖိလံလၢခါဆူညါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. နီၤပှၤလီၢ်ကဝီဖိအတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမ့ဟဲလၢန့ဆၢၣ်အိၣ် တ့ၢ်ဟံၣ်အသိးဒီး ကအိၣ်ထီၣ်ဒီးတၢ်ဆိကမိၣ်လၢအသိ လၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမ့မုၢ်ကျိၤဝဲကွၢ် အကျဲဟဲလၢန့ဆၢၣ်ကသ့အါထီၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပှၤသးစာ်တဖၣ် ယုထံၣ်န့ၢ်ဝဲ တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိ လၢပှၤလီၢ်ကဝီဖိအိၣ်ဝဲသ့ၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢအသိးန့ၣ် အိၣ်ဝဲ (၇၂) ကလၢ် လၢတီလါနိုဉ်လီၢ်ကဝီပှၤဒီး မ့မ့ၢ် တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိလၢအဂ့ၤကသံၣ်ဖီၣ်န့ၣ် အိၣ်ဝဲ (၆၄) က လၢ်လၢယီၣ်မဲကျိၤလီၢ်ကဝီပှၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ် ညါအံၣ် တၢ်မၤအီၤလၢတၢ်ဆၢကတီၢ်ဖုၣ်ကိၢ်ပှၤအယံ တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိလၢတၢ်ယုထံၣ်န့ၢ်အီၤတဖၣ် တမ့ၢ်ဝဲတၢ်မုၢ် တၢ်ဘိခဲလၢ်လၢအအိၣ်မဲထီၣ်လၢဟီၣ်ကဝီပှၤဘၣ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထံၣ်ဘၣ်စ့ၢ်ကီးလၢ တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိအါက

လါဒိၣ်စဲဘၢၣ် ၂၀၂၁ နံၣ်

တၢ်ဒီးတၢ်လၢဒီးကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲၣ်အါကလၢအလံာ်တၢ်ဟ်ဖျါလၢတီၢ်လါနီၣ်သးစၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ် လံာ်အကုအိၣ်, တၢ်ဂီၤ-ခုဲစါ

လၢလၢအိၣ်မဲထီၣ်တၢ်လီၤဖဲန့ၣ်တဖၣ် လီၤမၤကွံာ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်မုၢ်တၢ် ဘိမဲထီၣ်ညီန့ၣ်တၢ်လီၤလၢအမ့ၢ် ကစၢ်ကလိ, ပှၢ်ကျါ, ပှၢ်ထိးနါ, စံာ်ပှၢ်, ခုးသံၣ်ထိးနါ, နီၣ်ဒီးတၢ်လီၤအဂၤတဖၣ် ကဲထီၣ်က့ၤပှၢ်တဂၤအတၢ်န့ၢ်ဟ ဘၣ်အယိ ဒီးပှၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ လၢကမၤဝဲတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဒီးတၢ်ဖဲအိၣ်မၤ အိၣ်လီၤအဂီၢ် မၤပျီမၤဆ့ၣ်ဝဲသ့ၣ်ပှၢ်ဒီးတၢ်လီၤတၢ်ကျဲတဖၣ်ဒီးသ့ၣ်က့ၤ တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိလၢတမ့ၢ်လီၤကဝီၤတၢ်မုၢ်တၢ်ဘိဘၣ်အယိ န့ဆၢၣ်တၢ်မုၢ်တၢ် ဘိအါကလၢ ဘၣ်လီၤမၤကွံာ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲာ်ညါ တၢ်ထုးထီၣ်သ့ၣ် ဝဲဒီး တၢ်သ့ၣ်ဝဲဒီးဖီကဟၣ်လၢအမၤပျီထီၣ်ဝဲသ့ၣ်ပှၢ်အယိ မၤဟးဂီၤကွံာ် သ့ၣ်ပှၢ်, လၢတၢ်ကယုအိၣ်ဖိၣ်န့ၢ် ချံးဒီးဆီမံၤ ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံာ်မံၤလၢအဂၤ တဖၣ်အဂီၢ် တၢ်ဒွဲၣ်အူအိၣ်ကွံာ် စံာ်ပှၢ်ထိးနါ, သ့ၣ်ပှၢ်ထိးနါ, တၢ်ကျိတဲာ် မၤပျီဒီးဒွဲၣ်အူကွံာ် တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိလၢအမဲထီၣ်လၢနီၣ်ပှၢ် ထံကမါသ့ၣ်တဖၣ် အံၤစ့ၢ်ကီး မ့ၢ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤခိၣ်သ့ၣ်လၢ အမၤဟးဂီၤဒီးမၤလီၤမၤကွံာ် လီၤ ကဝီၤတၢ်မုၢ်တၢ်ဘိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်အအိၣ်ဖျါထီၣ်လၢလံာ် တၢ်ယုသ့ၣ်ညါတဘျီအံၤအပူၤအ သိး တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိလၢပှၢ်လီၤကဝီၤ ဖိအိၣ်ညီန့ၢ်ဝဲဒ်အမ့ၢ် သ့ၣ်ဖူယီၣ်, ပနၢ်ခိၣ်မ့ၣ်ဒီး, ပနၢ်နီၣ်ထံဒီး, နီၣ်တၢ်ဒီး, နီၣ်တူၢ်ပျီ, ပနၢ်ကိာ်ယူၢ် ဘိဒီး, သဒိၣ်ခၢ်ဆူၣ်ဒီး, နီၣ်သ့ၣ် ယံာ်ဒီးထံၣ်န့ၣ်အုၣ်ဒီးဒီးအဂၤတဖၣ် စ့ၤလီၤကွံာ်ဝဲအါမးခိဖျါလၢ တၢ်မၤ ဆ့ၣ်မၤပျီဒွဲၣ်အူဝဲတၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢအ ဝဲသ့ၣ်မဲထီၣ်အလီၤန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါအ လံာ်ပူၤ သးစၢ်တဖၣ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ် ဖးစ့ၢ်ကီးဝဲ ပှၢ်လီၤကဝီၤဖိတဖၣ်လၢ ကဘၣ်ကတဲာ်ကတီၤဒီးသ့ၣ်ထီၣ်က့ၤ ခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်တဖၣ်ဒီး တၢ်ကသ့ၣ် ကသံးတၢ်ဆီတလဲအဖိခိၣ် အဝဲ သ့ၣ်ကဘၣ်ခိဆၢၣ်ကျါရဲမၤသကိး တၢ် လၢတၢ်ဖဲတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်အ ဖိခိၣ် လီၤကဝီၤအတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသ မူအကျိအကျဲလၢအိၣ်တၢ်ဟ်တဖၣ် တလီၤမၤကွံာ်ဝဲဘၣ်ဒီး ကအိၣ်ဒီး အဝဲသ့ၣ်ယံာ်ယံာ်အမဲာ်ညါ သ့ၣ် ပှၢ်ဒီးထံလၢပှၢ်လီၤကဝီၤဖိဒီးသန့ ထီၣ်လၢ အမၤဝဲတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသ မူကျဲအဂၤဒ်အမ့ၢ် တၢ်မၤတၢ်သ့ၣ် တၢ်ဖျးစံာ်ဒီး တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူ အကျိအကျဲလၢအဂၤလၢပှၢ်လီၤက ဝီၤမၤဝဲန့ၢ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်ကွဲးဖျါထီၣ် လၢလံာ်ပူၤအံၤဒီး တၢ်ဖိတၢ်လံာ်ဟဲ လၢလီၤကဝီၤ တၢ်ကမၤဂ့ၤထီၣ်အ ဂ့ၢ်တဖၣ်ပၣ်ယုာ်ဝဲလၢလံာ်တဘျီ အံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ■

ကသံဉ်ဆဲးဒီသဒါ ခိဝံး-၁၉, စံဉ်နိဖါ Sinopharm အဂ္ဂါ လာပကြားသ့ဉ်ညါ

သုလုကီၤစုၤ

ပုၤဖိလဲဉ်တကလုာ်လာအလိာ်ဘဉ်ဝဲကသံဉ်ဒီ သဒါအံၤ အခိဉ်ကတၢ်လဲဉ်

- ၁. ပုၤလာအဘဉ်ကူဘဉ်ကံးဒီး ခိဝံး-၁၉ တၢ်ဆါသ တြိဉ်ညါတဖၣ် ဒ်အမုၢ် သရၣ်, သရၣ်မုဉ်လာအ မၤတၢ်ဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်အိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချ့ဝဲကျိၤ ဒီး ပုၤသ့ဉ်ကုသးပုၤတဖၣ် ကြားဆဲးဝဲကသံဉ်ဒီသဒါ အံၤအခိဉ်ကတၢ်န့ဉ်လီၤ.
- ၂. ဖိသဉ်လာအသးအိဉ် (၁၈) နံဉ်ဆူအဖီလၢ်တ ဖၣ် တကြားဆဲး စံဉ်နိဖါကသံဉ်ဆဲးဒီသဒါအံၤ ဘဉ်န့ဉ်လီၤ. လၢဖိသဉ်သ့ဉ်တဖၣ်အံၤ ကဆဲးဘဉ် ဝဲ ခိဝံး-၁၉ ကသံဉ်ဆဲးဒီသဒါအဂ္ဂါ ပုၤမၤဝဲတၢ် ယုထံဉ်သ့ဉ်ညါအဖါမုၢ်ဒီးန့ဉ်လီၤ.

ပုၤမိၢ်ဒါဆဲးစံဉ်နိဖါကသံဉ်ဒီသဒါန့ၢ်, သ့ဧါ

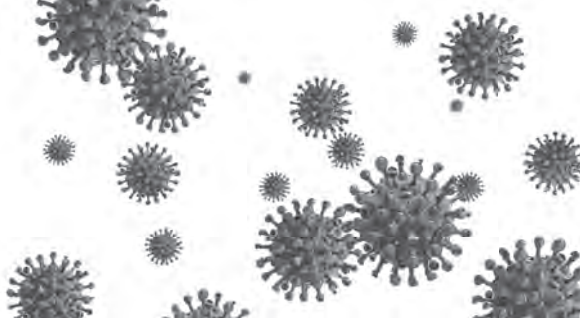
- ၁. လၢတၢ်မၤကွၢ်ဝဲ ပုၤမိၢ်ဒါလာအတၢ်ဆဲးဝဲစံဉ်နိဖါက သံဉ်ဆဲးဒီသဒါအံၤအစၢန့ဉ် ကသံဉ်အတၢ်ကဲထီဉ် လိဉ်ထီဉ်ဒီးတၢ်ဘဉ်ဒီဘဉ်ထံး လၢအပၢ်ဖျါထီဉ် ဝဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးတအိဉ်ဒီးဘဉ်န့ဉ်လီၤ. သနံကု စံဉ်နိဖါကသံဉ်အံၤ တၢ်တုးဒုးအိဉ်ထီဉ်အီၤလၢစဲးဖိ ကဟဉ်ပိညါအကျိၤအကျဲတဖၣ် ဒ်သိးဒီးတၢ်တု ထီဉ်ဝဲကသံဉ်ဒီသဒါအဂ္ဂါအဂၤတဖၣ်အယိ လၢ ပုၤမိၢ်ဒါကဆဲးဝဲကသံဉ်ဒီသဒါအံၤန့ဉ်တၢ်လီၤဘဉ် ယိဉ်တအိဉ်ဘဉ်န့ဉ်လီၤ.
- ၂. ကသံဉ်ဒီသဒါအံၤ လၢပုၤကိးဂၤဒဲးလၢဟီဉ်ခိဉ်ဒီ ဘုဉ်အဂ္ဂါ တအိဉ်လၢလၢပုၤပုၤဒဲးဘဉ်အယိ WHO

တၢ်ကရၢကရိန့ဉ်လီၤလၢ ဖဲတၢ်ဘဉ်စၢအကတီၢ် ပုၤမိၢ်ဒါတဖၣ်ကဆဲးဝဲကသံဉ်ဒီသဒါအံၤန့ဉ်လီၤ.

- ၃. သနံကု တချုးလာတၢ်ကဆဲးဝဲကသံဉ်ဒီသဒါအံၤ အဂ္ဂါ တၢ်ဘဉ်သမံသမိးမၤကွၢ် ပိာ်မုဉ်ပိာ်မၤတ ဖၣ်အဟုးအသးအိဉ်တအိဉ်. ဒ်သိးကဆဲးဘဉ်ဝဲ ကသံဉ်ဆဲးဒါအံၤအဂ္ဂါ ပုၤပိာ်မုဉ်တဖၣ်ကဘဉ်အိဉ် ပတုာ်လၢကဟံးထီဉ်အဟုးအသး ဒီးပုၤလာအဒါ ဟ်သ့ဉ်တဖၣ်ကဘဉ်မၤလီၤတဲာ်အဟုးအသးအဖီ ခိဉ်န့ဉ် တၢ်န့ဉ်လီၤတအိဉ်ဘဉ်န့ဉ်လီၤ.

ပုၤလာအကြားဆဲးကသံဉ်ဆဲးဒီသဒါတဖၣ်

- ၁. ပုၤလာအဘဉ်ကူဘဉ်ကံးဝဲ ခိဝံး-၁၉ ဝံသ့ဉ်တ ဖၣ် လၢ (၆) လၢအတီၢ်ပုၤ မုၢ်ဆဲးဘဉ်ဝဲကသံဉ် ဆဲးဒီသဒါအံၤန့ဉ် တၢ်ဆါဖၢ်ကဘဉ်ကူဘဉ်ကံး လၢခံတဘျီအဂ္ဂါ ကီထီဉ်ဝဲဒုဉ်န့ဉ်လီၤ.
- ၂. ကသံဉ်ဆဲးဒီသဒါအံၤအတၢ်ဘဉ်ဒီဘဉ်ထံးလၢမိၢ် ဖိဆဲးလၢအဒုးအိဉ်ဖိန့ၢ်ထံအဂ္ဂါန့ဉ် လီၤကံးဒဲးပုၤ အဂ္ဂါအဂၤတဖၣ်န့ဉ်လီၤ. WHO ကရၢန့ဉ်လီၤဝဲ လၢ မိၢ်လၢဒုးအိဉ်ဖိန့ၢ်ထံတဖၣ် လၢတၢ်ဘဉ်စၢ အကတီၢ်အံၤ ကဆဲးဝဲစံဉ်နိဖါကသံဉ်ဆဲးဒီသဒါအံၤ န့ဉ်လီၤ.
- ၃. လၢတၢ်မၤကွၢ်သမံသမိးကသံဉ်ဆဲးဒီသဒါအံၤ တ ပုၤယုာ်ဝဲဒီး ပုၤလာအဘဉ်ကူဘဉ်ကံးဝဲ HIV တၢ် ဆါအယိ ပုၤသ့ဉ်တဖၣ်အံၤ မုၢ်ကဆဲးဝဲ စံဉ်နိဖါ ကသံဉ်ဆဲးဒီသဒါန့ဉ် တၢ်ကဘဉ်ဒုးသ့ဉ်ညါတုး တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢ အဝဲသ့ဉ်ကြားသ့ဉ်ညါတဖၣ်လီၤ တံာ်လီၤဆဲးန့ဉ်လီၤ.

စံနှုန်းဖော်ပြချက်အားအခြေခံ အခြေခံ-၁၉, တာဂီ-who.int

ပျားလှူကြားဆေးကသံဆေးဒီသဖာတဖှ်

- ၁. ပျားလှူအိန်ဒီးတတ်ဆေးကသံအတတ်စံစိတ်စိတ်လှူလှူဆေးကသံလှူတဖိလိင်သးဒီးအသွန်ထံ (allergic) တဖှ်န့ၣ် တကြားဆေးကသံဆေးဒီသဖာအံၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၂. ပျားလှူအိန်ဒီးတတ်လိက်ီ (၃၈.၅) ဒိန်ကရံၣ်စးထံၣ်ကရူးအဖိခိန်တဖှ် ကဘၣ်အိန်ခိးတုၤလှူအလီၤ ခုၣ်လီၤဝံၤမး ကဘၣ်ဆေးကသံအံၣ်န့ၣ်လီၤ.

တတ်ကဘၣ်ဆေးကသံဆေးအံၣ်န့ၣ်ဆံးအါလဲၣ်

- ၁. တတ်ကဘၣ်ဆေးကသံဆေးလှူအအိန် ၀.၅ မံလံၣ်လံထာၣ်အံၣ် (၂) ဘျီန့ၣ်လီၤ.
- ၂. တတ်ဆေးကသံတဘျီဒီးတဘျီအဘၣ်စၢန့ၣ် ကဘၣ်စိတ်လှူလိင်အသး (၃) န့ၣ် မ့တမ့ (၄) န့ၣ်လီၤ.
- ၃. ပျားလှူလှူလှူလှူဆေးဘၣ်ကသံဆေး (၂) ဘျီတဘျီလှူအစိတ်လှူ (၃) န့ၣ်မ့တမ့ဘၣ်န့ၣ်လှူအံၣ်တဘျီအဂီၢ်တဘၣ်ဆေးအီၤလှူဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

၄. တတ်ဆေးကသံ (၂) ဘျီတဘျီအစိတ်လှူယံၤမ့ၣ်စဲခံၣ် (၄) န့ၣ် မ့ၣ်သ့န့ၣ်ကဘၣ်လဲၣ်ဆေးကသံဘျီတဘျီလှူအဆိအချှူကတတ်န့ၣ်လီၤ. ၆ WHO တတ်ကရူအတတ်န့ၣ်လီၤအသိး ပျားလှူန့ၣ် ကဘၣ်ဆေးကသံဆေးဒီသဖာအံၣ် ထံခံဘျီန့ၣ်လီၤ.

ဒိသိးကပျားဖျေးဒီးတတ်ဘၣ်ယိၣ်

၁. လှူတတ်သမံသမိးမၤကွၢ်အဖိခိန် ပျားလှူအသးန့ၣ်အိန် (၁၈) န့ၣ်ဒီးဆူအဖိခိန်တဖှ်န့ၣ် ဆေးကသံဆေးဒီသဖာအံၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. သနက့ ပျားလှူအသးန့ၣ်အိန် (၆၀) န့ၣ်ဒီးဆူအဖိခိန်သ့ၣ်တဖှ်န့ၣ် တတ်သမံသမိးမၤကွၢ်ဘၣ်အီၤအိန်ဒီးဖှ်စ့ၤဂၤန့ၣ်လီၤ. လှူတတ်န့ၣ်အယိ တတ်မ့ၣ်ကဆေးန့ၣ်ပျားလှူပျားလှူတဖှ်အဂီၢ် တတ်ကဘၣ်အိန်ခိးကွၢ်အဝဲသ့ၣ်အတတ်အိန်သးဘူးဘူးတတ်တတ်တုၤလှူတတ်ဘၣ်ယိၣ်တအိန်လှူတစုန့ၣ်လီၤ.

ကသံဆေးအတတ်ဒီးသဖာတတ်ဆါလှူအတတ်အိန်သး

- ၁. ထံကီၢ်အါဘျီန့ၣ်မၤကွၢ်ဝဲကသံဆေးအံၣ် (၃) ပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. လှူတတ်မၤကွၢ်ဝဲ (၃) ပတီၢ်အဖိခိန်တတ်ဆေးကသံတဘျီဒီးတဘျီအဘၣ်စၢန့ၣ် စိတ်လှူယံၤ (၂၁) သီဒီး တတ်ဆေးကသံဆေးဒီသဖာ (၂) ဘျီတဘျီ (၁၄) သီဝံၤအလီၢ်ခံန့ၣ် ခိဝံး-၁၉ တတ်ဆါလှူအံၣ် အတတ်ဘၣ်ကူဘၣ်ဂံၣ်န့ၣ်စ့ၤလီၤဝဲ (၇၉) မျးကယၤန့ၣ်လီၤ.
- ၂. လှူတတ်မၤကွၢ်အပျားန့ၣ် ပျားလှူအသးန့ၣ်အိန် (၆၀) ဒီးဆူအဖိခိန်, ပျားမိၢ်အဒီးပျားလှူအအိန်ဒီးတတ်ဆါအဂူအဂၤအဖိခိန် တတ်မၤကွၢ်အီၤလီၤလီၤဆီဆီတအိန်ဒီးဝဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

(လါစးပတုဘၣ် (၂) သီ, ၂၀၂၁ န့ၣ်,

လံၣ်ဒီးသန့ၣ်-

[The Sinopharm COVID-19 vaccine: What you need to know \(who.int\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/sinopharm-covid-19-vaccine)

ခွဲစိတ်ပိတ်အစားအိတ်လတ်လီဘတ်ယိတ်အပူ

သုလ္လကီရု

တ် လာအိတ်ဒီးအသးသမူတဖ်မုာ်စုာ်ကီး ဆတ်ဖိကီးဖိတဖ်န့ၣ်လီၤ. တ်မံလတ် ဆတ်ဖိကီးဖိလာအစားအိတ်လတ်သ့ၣ် တဖ် တ်ဂုာ်ကွဲးစးဒီးသဒကဟုကယတ်ကွဲးအိတ်န့ၣ် လီၤ. ပဲပုကညီဖိတဖ်ပအိတ်ဒီးဒီးပတ်မံလတ်ဆတ် ဖိကီးဖိလာအစားအိတ်လတ်သ့ၣ်တဖ်အယိ ကြး လာပမလိန်ဟ်ပသးလာတ်ဂုာ်သ့ၣ်တဖ်အံၤန့ၣ်လီၤ. တ်ကဲဘျးအိတ်တအိတ်န့ၣ်ပကဖးဒီးမလိသကီးဘတ် တကွာ်.

ပုကညီသးဝံၣ်တံၤဟုသ့ၣ်ဖျါ, ဖါယဲၤ ကီး ခွဲးစုာ်ဝံးခါသးဝံၣ်ပဲ, “မုာ်ခဲအံၤတဖ်လဲၤညါ, ကစါ ကလိသ့ၣ်ခိတ်ဝံၣ်ပုာ်, ကလီမံကွံၣ်န့ၣ်ပုာ်လီၤ. ဆတ်ဖိ ကီးဖိကအိတ်ပဲလဲၣ်”

ခွဲစိတ်ပိတ် (ခွဲကွဲၣ်ပိတ်) ကီၤလဲၤဝါကီးလာ *Leopard* ဝဲအုတ်အတ်ကီးမုာ်ဝဲ (*Panthera pardus delacouri*) (*Panthera pardus ssp. Delacouri*) IUCN CR (ဟိတ်ခိတ်ဘိမုာ်စုာ်ကရုတ်ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ်ဆတ်ကရု) န့ၣ်လီၤ. ခွဲစိတ်ပိတ်တကလုာ်အံၤ ဈာလီၤဝဲဒ်န့ၣ်သဒး, ဒီးခဲကန့ၣ်အံၤအိတ်လတ်ဘတ်ယိတ်လာအစားအိတ်လတ် လာဟိတ်ခိတ်ချာအံၤအပူန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိသ့ၣ်ပုာ်တံၤလီၤဟိ လီၤပျီ, တ်မဟးဂီၤသ့ၣ်ပုာ်, တ်ဟးဖိတ်အိတ်ခးအိတ် လာအတဖ်သဲစးလာတ်ကုလဲၣ်မကတံၤမံလတ်ဆတ် ဖိကီးဖိအဂီၢ်အယိ ခွဲစိတ်ပိတ်အနိတ်ဂံၢ်နိတ်ဒူးဈာလီၤဝဲ ရုာ်ရုာ်န့ၣ်လီၤ.

ခွဲစိတ်ပိတ်အနိတ်ဂံၢ်တံၤလီၤဆီ

ခွဲစိတ်ပိတ် မုာ်ဝဲဒ် သုၣ်မံယီၤအကလုာ်လာ အဒိတ်ကတံၤန့ၣ်လီၤ. ခွဲစိတ်ပိတ်အဖံးဘုၣ်န့ၣ်ဂီၤဘိ

ဘတ်ဆတ်အလွဲၢ်တဖ်အံၤဖျါစါလီၤကယိကယိတုၤလီၤလာ အကပထံး, အဖံးဘုၣ်အလီၤန့ၣ်အိတ်ဒီးအလွဲၢ်တက ဝါကီၤဖိ တကဝါကီၤဖိ လာအလဲၢ်အိတ် (3.8 cm) ဒီးအလွဲၢ်အကဝါကီၤဖိအပူန့ၣ် ဖျါသုဂီၤယဲးဝဲန့ၣ်လီၤ. ခွဲစိတ်ပိတ်န့ၣ်အိတ်ဒီးအဆုတ်လာအကပုာ်လုးလာအထီဝဲ ဒ် (2.5 cm), အဆုတ်လာအချာယံတကပူန့ၣ်လီၤ. အခိတ်သုၣ်ပံၤဒိတ်ဒီးအိတ်ဒီးအခတ်ပံၤလာအဂံၢ်ဆုတ်ဒိတ် မးန့ၣ်လီၤ. အဖုတ်အဒုဂုၤ အညုတ်ထုတ်ဂုၤမး လာကအုတ် တ် ဖိတ်တံၤ ဒီးဂုာ်ဆုတ်ဖျိဆုတ်တံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တချး လာအကဖိတ်အဆုတ်အိတ်တမံလတ်လံးဘုၣ်န့ၣ် ကတီၤ ဆိတ်အသးလီၤတံၤလီၤဆဲး ဒီးပဲအဝဲဒ်လီၤတံၤလာက ဖိတ်တံၤလံၣ်န့ၣ် ယုာ်ဘျိတ်ဝဲချာချာဆုတ်မဲၣ်ညါ ဆုတ်လာ အကဖိတ်ဝဲတခါခါအအိတ်န့ၣ်လီၤ. ခွဲစိတ်ပိတ်တကလုာ် အံၤ ယုာ်ချာဒိတ်န့ၣ်ဆတ်ဖိကီးဖိအဂုၤ ဒီးလာတန့ၣ်ရံၣ်အ တီၢ်ပူန့ၣ်ယုာ်ဝဲယံၤ ၃၆ မံးလတ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲအကစါအိတ် ဆတ်ဖိကီးဖိကီးဖိလာကဖိတ်ဝဲတဒုန့ၣ်အဆာကတီၢ် အ ဝဲကတီၢ်ပတ်အသး ဟ်ဖျိတ်ထီၣ်အဂံၢ်အဘါဒီးလုၤသဖျိ ဝဲ ဒီးအုတ်ဝဲဒ်တဘျီယီလာအကိတ်ဘိဒီးမးန့ၣ်ဘတ်ဝဲ အဆုတ်အိတ်န့ၣ်လီၤ.

ပဲအမးန့ၣ်အတ်အိတ်လံၣ်န့ၣ် စိတ်ထီၣ်ဝဲအတ် အိတ်ဆုတ်ခဲလာအကစါထီၣ်အိတ်ဝဲ ၅၀ ခိတ်ယီၤယုာ် ယုာ်ဒ်သီးကအိတ်ဘတ်ဝဲအတ်အိတ်လာအါသီအဂီၢ် ဒီး ဒ်သီးဆတ်ဖိကီးဖိအဂုၤသုတဟံးန့ၣ်အိတ်အတ်တဂုၤအ ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ခွဲစိတ်ပိတ်န့ၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ခဲသုဂုၤဒိတ်မးဒီးပဲအ ထီၣ်သ့ၣ်ခဲအဆာကတီၢ် သုဝဲဒ်အမဲၣ်ကိလာကဖိတ် ကျာအနိတ်တယာ်ပဲအခိတ်ဘတ်ဝဲသ့ၣ်ဒုလာအဆံး တဖ်အခါန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်စံၣ်ဖုကစါထီၣ်ထီဝဲ

လါဒိတ်ဝဲဘတ် ၂၀၂၁ နံၣ်

တၢ်ထံၣ်န့ၣ်ခ့ၣ်ပိၣ်ဖဲတၢ်ဒိလီၤခဲမၤဂၢၢ်ထြးလၢကညီကီၢ်စံၣ်. ကီၢ်သုလုၤအပူၤ. တၢ်ဂီၤ-KWCI, KFD

၁၀ ခိၣ်ယီၤဒီးစံၣ်တၢ်အယံၤဆူမဲၣ်ညါတကယၤန့ၣ်ဝဲဒၣ် ၂၀ ခိၣ်ယီၤန့ၣ်လီၤ. နၢ်ဟူတၢ်ဂၤဒိၣ်န့ၣ်ပုၤကညီအနၢ် ဟူတၢ် ၅ ဘျီ ဒီးမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်ထံလၢအသီ ၁၀ အတီၢ် ပူၤဘၣ်ဆၣ် လဲၤတၢ်ကဲဝဲဒၣ် မ့ၢ်လၢအအိၣ်သံသီဆၣ် ဖိကီၢ်ဖိလၢအဖိၣ်အိၣ်ဝဲအယံၤန့ၣ်လီၤ.

အကစီၤထီၣ်ထီဝဲ ၉၂ တုၤလၢ ၁၉၀ ဝဲထံၣ် မံထၢၣ် ဒီးစးထီၣ်လၢအခိၣ်သၣ်ယံၤဒီးအခံကီၢ်န့ၣ်ထီ ဝဲ ၉၁ တုၤလၢ ၁၉၁ ဝဲထံၣ်မံထၢၣ်န့ၣ်လီၤ. အိၣ်မုဝဲ ယံၣ် ၁၃ - ၁၇ နံၣ်လၢပုၤပူၤ ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်ခ့ၣ်ပိၣ် လၢအအိၣ်လၢဝဲပူၤလၢတၢ်ဟ်ကွၢ်ကီၢ်အလီၢ်တဖၣ်အသး သမူထီဝဲ တုၤလၢ ၂၃ နံၣ်န့ၣ်လီၤ.

အတၢ်အိၣ်

စးထီၣ်လၢအဖးထီၣ် (ဖုံထီၣ်) လံၤလံၤန့ၣ် အိၣ်တၢ်သံသီလီၤ. အိၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်သးသမူအမ့ၢ်ဆၣ် ဖိကီၢ်ဖိလၢအဒုးအိၣ်အဖိၣ်မ့ၢ်ဂၤ တဒုးအိၣ်အဖိၣ်မ့ၢ်ဂၤ. ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအကလုာ်လၢအဆံးန့ၣ်အိၣ်တဖၣ်ခဲလၢ်လၢ အဖိၣ်န့ၣ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

သးသမူတၢ်လဲၤတရံးသး

စးထီၣ်လုၤမိၢ်လုၤဖါဒီးအထီၣ်သ့ဝဲအစီၤယာဝဲ ၃၅ တုၤလၢ ၄၀ ကံလိၤကြၢ် ဒီးကဘၣ်ဖဲအသးအိၣ် ၁၈ လါဒီး ၂၄ လါအပူၤအတူၤန့ၣ်လီၤ. ခ့ၣ်ပိၣ်အမိၢ် တဒုးအဝဲဒၣ် ၃ လါဒီးဖးထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖးထီၣ်န့ၣ် သၢလါဝံၤ လုၤပိာ်အမိၢ်အခံလၢကဟးယုဖိၣ်အိၣ်အ ဆၣ်အဂီၢ်လီၤ. အမိၢ်စ့ၢ်ကီးသိၣ်လိၤအဖိလၢကဘၣ်ဖိၣ် အိၣ်အဆၣ်ဖဲလဲၣ်လဲၣ် စးထီၣ်ဆိလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဆံး ဆံး ဒိၣ်ထီၣ်တဆီဘၣ်ဆီဒီးတုၤလၢအမိၢ်န့ၣ်အိၣ်သ့ လၢအဖိဆၢထၢၣ်လၢအခိၣ်သ့လဲၣ်ဒီး အမိၢ်ပာ်တုၤအိၣ် ဒီးထုးဖးအသးဒီးဖဲန့ၣ်ကဘၣ်ဖဲအသးအိၣ် ၁၈ လါ ဒီး ၂၄ လါအပူၤအတူၤန့ၣ်လီၤ.

အတၢ်ရၢလီၤအသးဒီးအလုၢ်အလၢ

ခ့ၣ်ပိၣ်တဖၣ်ဘၣ်တၢ်ထံၣ်န့ၣ်အိၣ်ဖဲအုၤရၢမုၢ် ထီၣ်ကလံၤထံးတကယၤ, ဒီးလၢအုၤရၢမုၢ်ထီၣ်ကလံၤ ထံးထံကီၢ်အါဘျီအပူၤ တၢ်တထံၣ်န့ၣ်အိၣ်လၢဘၣ် ဘၣ်ဆၣ်တၢ်ထံၣ်န့ၣ်အိၣ်ဒီးလၢကီၢ်ပယီၤ, ကီၢ်ကီၢ်တဲၣ်,

မလှရှါ၊ ခပ်ဘိဒံဉ်ယါ၊ ဒီးလၢတရူးကီၢ်အကလံၤထံး တကယၤန့ၣ်လီၤ.

ဆၢကတီၢ်ဖဲ ၁၉၄၀ ဒီး ၁၉၈၀ နံၣ်အဘၣ်စၢ ခုစံၣ်ပိၣ်အနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူးစ့ၤလီၤဝဲဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်ခိဖျိ တၢ်ဖိၣ်အိၤဒီးအိၤလၢအတဖိးသဲးဒီးဖဲ ၂၀၀၀ နံၣ်န့ၣ် တၢ်ဒူးတယၢ်ဝဲလၢအစၢဘူးကလီၤတူၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ဆၣ်ဖဲ ၂၀၁၅ ဒီး ၂၀၂၀ အဘၣ်စၢ ကညီ ပုၤဟူးဂဲၤလၢတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၢ်က့ၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢ်, ခုစံၣ်တၢ်ကရၢကရီၢ်, ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပုၤဝဲၤကျိၤဖိၣ်လိာ် သကိးစု လီၤမၤတၢ်ယုသ့ၣ်ညါ, ဆဲလီၤ ခဲမရၢ်ကြး, ဒီးထံၣ်န့ၢ်ဘၣ်လၢခုစံၣ်ပိၣ်အံၤအိၣ်ဒီးဝဲဒၣ်လၢကညီကီၢ် စဲၣ်အပူၤဖဲ မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်, ကီၢ်သူလုၤအပူၤဒီးမုၢ်ဝဲ ဒၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢကညီဖိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤပျံၤ

ခိဖျိတၢ်ကူၢ်လီၤပျီသ့ၣ်ပုၤလၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး ဖးလဲၢ်ဖးကွၢ်အဂီၢ်, တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်အသီအ သီ, သ့ၣ်ပုၤမ့ၣ်အူအိၣ်, တၢ်ဆဲးအိၣ်ခးအိၣ်လၢတဖိး သဲးလၢတၢ်ကူၢ်လီၤမၤကၤအဂီၢ်အယိ ဒူးအိၣ်ထီၣ်တၢ် လီၤပျံၤလၢခုစံၣ်ပိၣ်အဂီၢ်တကးဘၣ် ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ် မူတၢ်လၢအအိၣ်လၢပုၤပုၤခဲလၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆါတၢ်ပုၤတၢ်မံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢတဖိး သဲး

ဟီၣ်ကဝီၢ်တၢ်လီၢ်တနီၤလၢအအိၣ်လၢကီၢ်ပ ယီၤအပူၤ, တၢ်ထံၣ်ဘၣ်လၢတၢ်ဆါတၢ်ပုၤဒီးဝဲခုစံၣ်ပိၣ် အဘၣ်, ခုစံၣ်ပိၣ်အယံၤဒီးအထွၢ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ခုစံၣ်ပိၣ်အယံၤဒီးအထွၢ်န့ၣ်လီၤဆိဒၣ်တၢ်လၢတရူးကီၢ် ဒီးမလှရှါကီၢ်တကယၤန့ၣ် တၢ်သူအိၤလၢတၢ်ဖိၣ်ကသံၣ် ကသီဒ်လၢမိၢ်ပာ်ဖဲဖုဖိၣ်တၢ်လၢညါအစိ, စုၣ်ဝဲက သံၣ်စုၣ် လၢပုၤအိၤအိၤအဂီၢ် လၢတၢ်ကူၢ်စါယါဘျီတၢ် ဆါအါမံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ခုစံၣ်ပိၣ်အဘၣ်တဖၣ်တၢ်သူ

အိၤလၢတၢ်ကယၢ်ကယဲ ဒဲးကံၣ်ဒဲးဝုၤဟံၣ်ဃီအဂီၢ်ဒီး တၢ်ဆါတၢ်ပုၤအိၤလၢအပူၤကလံၤဒိၣ်မးစ့ၢ်ကီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပယီၤအိၣ်ဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျုးသဲးစး လၢလၢပျဲပျဲလၢအဒိသအဝဲဒၣ်ခုစံၣ်ပိၣ်ယုၢ်ဒီးဆၣ်ဖိ ကီၢ်ဖိမံၤလၢ်အကဘၣ်ဆၣ် တၢ်ကူၢ်လီၤမၤကၤလၢအတ ဖိးသဲးစး မၤဒဲးအသးတုၤလၢမုၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲ ၂၀၁၉ နံၣ်လၢဒိၣ်စဲဘၣ်အတီၢ်ပူၤ (WWF) ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ ခုစံၣ်ပိၣ်အကလုာ်လၢအအိၣ်ဖဲ အ့ၤမုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးတၢ်လီၢ်တဖၣ် ခဲအံၤဘၣ်အိၣ် လၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢအစၢကလီၤတူၢ်ကွၢ်အစရီၤအပူၤ န့ၣ်လီၤ. (WWF) ဟ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကီၢ်ဝဲဒၣ်လၢ ခုစံၣ်ပိၣ် အနီၣ်ဂံၢ်စ့ၤလီၤဝဲဒၣ် ၈၀ မျးကယၢ်ဖဲအပူၤကွၢ်အနီၣ်ခံ ဆံအတီၢ်ပူၤ ခိဖျိတၢ်မၤသဲးဒီးတၢ်မၤကၤအိၤလၢတအိၣ်ဒီး တၢ်ကွၢ်ထံဆိကမိၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ.

IUCN တၢ်သိၣ်တၢ်သီအိၣ်ဒ်လဲၣ်

ခုစံၣ်ပိၣ်မုၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအကလုာ်လၢ အအိၣ် လၢတၢ်မၤသံမၤဆါအိၤသ့ဒီးညီလၢ IUCN's Red List Critically Endangered CR အတၢ်ပာ်ပနီၣ်အပူၤလံန့ၣ်လီၤ.

တၢ်စ့ၢ်တၢ်နၢ်

ခုစံၣ်ပိၣ်မုၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတကလုာ်လၢအဒူး နဲၣ်ဖျါထီၣ်ပဲပုၤမၤကမၣ်မုၣ်ကမၣ်ခွါအဆၢကတီၢ်မုၢ်ဂုၤ, ပုၤသူခိၣ်ဂဲၤထံဂဲၤကီၢ်မုၢ်ကမၣ်မုၢ်ဂုၤ, အဝဲဟဲဒူးဖျါထီၣ် အသးခိဖျိဟ်ဖျါထီၣ်အသးလၢဟံၣ်ခိၣ်ဟံၣ်ယၢၤ, လူၤ အိၣ်ထိးဖိဆိဖိတဖၣ်အယိ အဝဲမုၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတက လုာ်လၢအဒူးနဲၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်တီန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထု

ခုစံၣ်ပိၣ်တကလုာ်အံၤပုၤထုလံၤဖိတလုၤဆဲး အိၣ်ခးအိၣ်ဝဲဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်မုၢ်အိၣ်သနၢ်ကုပုၤဆၣ် ဖိကီၢ်ဖိဘၣ်ဆၣ် တၢ်တမၤသံမၤဆါအိၤအါကဲၣ်ဆိး ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဟိန်ခိန်ဘီမုာ်ပုၤမၤတၢ်ဖိကရၢလၢအရဲၣ်သဲကတီၤ
က့ၤန့ၣ်ဆၢၣ် (IUCN, တၢ်သိၣ်တၢ်သီအပူၤတၢ်တြီၣ်လၢ
တၢ်သုတမၤသံမၤဆါဒီးကူလဲၢ်မၤကၤခ့ၣ်ပိၣ်တဂ့ၤ
ဲ (CITES Appendix) အခီပညီ
ဟိန်ခိန်ဘီဘၣ်တၢ်မၤကၤတၢ်မံၤလၢအတၢ်သိၣ်တၢ်သီ
တြီၣ်တၢ်တၢ်ဖျၢၤဖျၢၤ ဒ်န့ၣ်အသိးကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပုၤ
တၢ်သိၣ်တၢ်သီတြီၣ်လၢတၢ်သုတမၤသံမၤဆါဒီး
ကူလဲၢ်မၤကၤတဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးပုၤထူလံၤဖိ

ပုၤထူလံၤဖိဟ်အိၣ်အမုာ်ဒၣ် ထံကစၢ်ကီၢ်ကစၢ်အပုၤဆၢၣ်ထံဆါ
ကီၢ်ဆါအပီၤ ပုၤစုၢ်န့ၣ်ဒၣ်အိၣ်လၢအမုာ်ထံကစၢ်ကီၢ်ကစၢ်အပုၤစံၣ်ညီၣ်တီ
တၢ်ကလုာ် ဖဲဘီၣ်သိၣ်တၢ်အိၣ်ဘၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဒုးန့ၣ်စ့ၢ်ကိးပုၤ
ထူလံၤဖိတဖၣ်တၢ်ဆါကတီၢ်စ့ၢ်ကိးလီၤ. အါတက့ၢ်ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိတကလုာ်
အံၤဖဲဝဲဒၣ်လၢလၢပုၤလုၤပုၤအပီၤ ကိးန့ၣ်ဒဲးဟဲက့ၤကိးဝဲဖဲအဖံၤညီၣ်န့ၣ်အလၢာ်
ပုၤ လၢအဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဆါကတီၢ်ဖဲဘုၤသုၣ်ဟုၤခါအဆါကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ခ့ၣ်ပိၣ်မုာ်ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢ
တၢ်ထံၣ်န့ၣ်ဒဲးအိၣ်လၢကညီၣ်ကီၢ်စဲၣ်,
ကီၢ်သုလုၤအသ့ၣ်ပုၤဒိၣ်ယိၣ်အ
ပူၤလီၤ. အဝဲသ့ၣ်လိၣ်ဘၣ်သ့ၣ်ပုၤ
လၢတၢ်အိၣ်ကဒုအဂီၢ်, တၢ်အိၣ်တၢ်
အီၤအဂီၢ်လၢကအိၣ်ဒဲးဒီးပုၤဆူဖိစိ
လံၤစိကသ့အဂီၢ်လီၤ. ဒီးဒ်အမုာ်
ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအကၤဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်
အိၣ်လၢအစၢၤကလီၤတူၣ်ကွံၣ်ဝဲဒၣ်
အသိး တၢ်ဒီသအဒီးရဲၣ်သဲကတီၤအိၣ်
လုာ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤသ့ၣ်ပုၤ
ကမုာ်တၢ်လၢအဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ပူၤဖျဲး
လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်လီၤ. တၢ်မုာ်ဒီသ
အခ့ၣ်ပိၣ်ဒီးကကဲထီၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်
မၤစၢၤလၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဂၤလၢအအိၣ်
လၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီတဖၣ်အဂီၢ်
ဖဲ ပုၤဝဲန့ၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်သုလုၤ
သ့ၣ်ပုၤဖိလံၤစံၣ်အပူၤ တၢ်တြီၣ်တၢ်မၤ
သံမၤဆါ, ကူလဲၢ်မၤကၤခ့ၣ်ပိၣ် မုာ်
လၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢအစၢၤကလီၤတူၣ်
ကွံၣ်အပီၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးလၢ
ဟိန်ခိန်ဘီမုာ်ပုၤမၤတၢ်ဖိကရၢလၢ
အရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤန့ၣ်ဆၢၣ် (IUCN,
International Union for Conservation
of Nature) (IUCN CR) တၢ်သိၣ်တၢ်
သီအပူၤစ့ၢ်ကိး တၢ်တြီၣ်လၢတၢ်သု
တမၤသံမၤဆါဒီးကူလဲၢ်မၤကၤခ့ၣ်ပိၣ်
ပိၣ်တဂ့ၤဲ (CITES Appendix) အ
ပူၤအခီပညီဟိန်ခိန်ဘီဘၣ်တၢ်မၤကၤ
တၢ်မံၤလၢအတၢ်သိၣ်တၢ်သီတြီၣ်
တၢ်တၢ်ဖျၢၤဖျၢၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်
အပီၤ အလီၢ်အိၣ်လၢပုၤကဘၣ်
သ့ၣ်ညါဝဲဒၣ်လၢ ခ့ၣ်ပိၣ်တဖၣ်
အိၣ်မူဝဲဒၣ်သ့ထဲလၢသ့ၣ်ပုၤအိၣ်ဒဲး
ဝဲဒၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ■

ကသံသ့သု (သံးအိန်မဲ အကလုာ်ကလုာ်)

သုလုာ်ကီုဂုာ်

ဟ့အု...ယမဲဆါညါ...ဘၣ်မးဖဲလဲာ်.

ပဲကိးဂးဒဲးပကဘၣ်ကတီုပမဲလီု. ပကအိန်တၢ်, အုာ်တၢ်န့ၣ်ပလိာ်ဘၣ်ပမဲလီု. လၢတၢ်န့ၣ်အယိမဲမ့ၢ်တၢ်လၢအဂ့ၢ်ဒိၣ်မးလၢကိးနံၤဒဲးပအိန်တၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီု. တဘၣ်ဆိကမိာ်လၢညါညိဖိတဂ့ၤ. မ့မ့ၢ်လၢကီုချၢန့ၣ် ပကကွၢ်ထွဲမဲအဂီၢ်အပွၤဒိၣ်မးလီု. နကလဲၤဘျီနမဲအဂီၢ်န့ၣ်အပွၤဒိၣ်မးန့ၣ်လီု. နမ့ၢ်အိန်လၢကီုခဲနဒါနပူၤကဘီယုၤလဲ, နဟဲလၢကီုကွီၣ်တဲာ်န့ၣ်ဒဲးန့ၣ်လီု. အယိဆိကမိာ်ထံနီု...ပအိန်တၢ်လၢပကမူအဂီၢ်လီု.

ပုၤလၢမဲယၢ်အိန်ဒီးမဲဆါဆုၣ်တဂ့ၤန့ၣ် တဘၣ်အိန်တၢ်ဆါအါဘၣ်. နသိးမဲကကျၢယံာ်မဲသုတဆါဒီးအယၢ်သုတအိန်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်အလီၢ်အိန်ဝဲလၢကဘၣ်မၤကဆိမဲထီၣ်ဖိ ဖဲအိန်တၢ်ဝံတဘျီလၢလၢန့ၣ်လီု.

(က) ကသံသ့ မဲဆါအိန်ဒီးအယၢ် (သံးအိန်မဲ)

၁. သီခါသုအချံကံာ် ၁၀ ဖျၢၣ်
၂. လၢဆံာ်ဝါထဲဘုချံ ၁ ဖျၢၣ်
၃. ထံတစး (သၢလီုစီုလံာ်လီုစီု)

တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ကသံသ့အကျိအကျဲ (တဘျီအဂီၢ်)

မၤန့ၣ်သီခါသုအချံကံာ် အဖျၢၣ်တဆံ တိာ်ဘျးဒီးဟံးန့ၣ်ထဲအကမူၣ်, မၤန့ၣ်စုာ်ကိးလၢဆံာ်ဝါထဲစုမ့ၢ်ခိၣ်တလိာ် မၤကမူၣ်အီုဂုၤဂုၤတက့ၢ်. ကျဲၣ်ကျိလုာ်အီုခဲလၢတပူၤမီ, ဖဲန့ၣ်လီုထံတစးဖိ နသိးကပံာ်ထီၣ်အဂီၢ်ဒီးဖိာ်လိာ်အသးကကျၢအဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.

တၢ်သုကသံသ့အကျိအကျဲ

ဟံးန့ၣ်ကသံသ့အဲအံၤထဲဘုသးတက့ၢ်ဝံၤထၢန့ၣ်အီုဆုမဲအပူၤမီ ဒီးမဲယၢ်အိန်တၢ်အလီၢ် ကိးဟါဒဲးတချုးမဲအဆါကတီု တုၤလၢအဘျီက့ၤတစုတက့ၢ်. ထၢန့ၣ်လီုအီုဝံၤဒီးတဘၣ်အိန်တၢ်လၢဘၣ်, ကမၤယၢ်အီုဒီးမဲသုဝဲန့ၣ်လီု.

ဘၣ်လိာ်တၢ်ဆါအဂ့ၢ်

ပုၤလၢမဲဆါအိန်ဒီးအယၢ်ဒီးဆါနးနးကလဲာ်တဂ့ၤန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲလီုကသံသ့အဲအံၤတယံာ်ဘၣ်ဒီးမဲအယၢ်ကသံသ့ဒီးမဲဆါကဘျီက့ၤဝဲန့ၣ်လီု.

(ခ) ကသံသ့အိန်ဒီးအယၢ်

၁. ကိကိာ်ချံအကံာ်
၂. မိာ်ကံာ်ဖိ

တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ကသံသ့အကျိအကျဲ

မၤန့ၣ်ကိကိာ်အချံအကံာ်အစီုလီုသၢသံး ဒီးမိာ်ကံာ်ဖိအစီုလီုသၢသံးတိာ်ကမူၣ်အီုခဲလၢဂုၤဂုၤတက့ၢ်. ကျဲၣ်ကျိလုာ်အီု, ဖဲန့ၣ်လီုထံတစးဖိနသိးကပံာ်ထီၣ်အဂီၢ် ဒီးနကၢကိာ်လိာ်အီုကန့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.

တၢ်သုကသံသ့အကျိအကျဲ

ဟါဒိတချုးမဲအဆါကတီုန့ၣ် ထၢန့ၣ်လီုကသံသ့အဲအံၤမဲယၢ်အိန်တၢ်အပူၤမီအလီၢ်ကိးမ့ၢ်ဟါဒဲးတုၤလၢအဘျီလီုတၢ်မးပတုာ်ကွံာ်အီုတက့ၢ်.

ဘဉ်လိာ်တၢ်ဆါအဂ့ၢ်

ပုၤလၢအမဲဆါအိၣ်ဒီးအယၢ်ဒီးမဲအပူၤဖျိမ့ၢ်လၢ အယၢ်အိၣ်လိာ်ဟံတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်သုကသံဃ်အံၤဒီးမဲအယၢ်ကသံဃ်ဒုၣ်ဒီးမဲဆါကဘျဲန့ၣ်လီၤ.

(ဂ) ကသံဃ်မဲကျၢ

၁. ကိကိာ်အဘျဉ်

တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ကသံဃ်အကျိၤအကျဲ

ပာ်န့ၢ်ကိကိာ်အဘျဉ်ဝံၤလိယုအီၤတုၤအယုဒီး ကျိၤအီၤဟံးန့ၢ်ထဲအချါကမူၣ်ဒီးဟံးယာ်အီၤလၢပလီၤ အပူၤဂ့ၤဂ့ၤတက့ၢ်.

တၢ်သုကသံဃ်အကျိၤအကျဲ

ထူးနမဲလၢချါကမူၣ်အံၤဂီၤဟါ ဖဲတချုးမံဒီးမံ ပာ်ထီၣ်ကိးဆၢကတီၢ်န့ၣ် မဲအဂံၢ်အဘါကဂ့ၤဝဲထီၣ် န့ၣ်လီၤ. ကသံဃ်ကမူၣ်အံၤန့ၣ် ကျဲယုၣ်အီၤဒီးကသံဃ် ထူးမဲအထံဒီးထူးနမဲသ့, ကျဲအီၤဒီးထံပံာ်ပံာ်ဝံၤ ထူး နမဲထီၣ်လၢတၢ်ထူးမဲဘိသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

ဘဉ်လိာ်တၢ်ဆါအဂ့ၢ်

ပုၤလၢအမဲအဂံၢ်ဘါတအိၣ်ဘဉ်ဒီးပုၤလၢအ အဲၣ်ဒီးအမဲကျၢယံာ်ယံာ်တုၤအသးပျံၤဒုၣ်လဲာ်သုတ ပိာ်ကွံာ်တဂ့ၤန့ၣ် ထူးမဲဒီးကသံဃ်ကမူၣ်အံၤထီၣ်န့ၣ် မဲကကျၢဝဲတပယုၣ်ယီၤန့ၣ်လီၤ.

(ဃ) ကသံဃ်မဲကျၢတပိာ်နီတဘျီဘဉ်

- ၁. ညဉ်ပုၤအသဒံတဖျၢၣ် ၁ စံာ်စံာ်
- ၂. သဉ်ခံာ်ခူၣ်သဉ် (မးၤသဉ်) အထံတဖျၢၣ် ၅ စံာ်စံာ်

တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ကသံဃ်အကျိၤအကျဲ

မၤန့ၣ်ညဉ်ပုၤအသဒံတဖျၢၣ် ၁ စံာ်စံာ်, သဉ် ခံာ်ခူၣ်သဉ်လၢအဆံာ်တကလုာ်အသဉ်မံ အထံတဖျၢၣ် ၅ စံာ်စံာ် ဝံၤကျဲၣ်ကျိၤယုၣ်အီၤ ဒီးဟံးယာ်က့ၤ အီၤလၢပလီၤပူၤဂ့ၤဂ့ၤတက့ၢ်.

တၢ်သုကသံဃ်အကျိၤအကျဲ

ထူးမဲဒီးကသံဃ်အဝဲအံၤထီၣ်ဘိဖဲနအိၣ်တၢ်ဝံၤ အလီၢ်ခံကိးဘျီဒုးလၢတၢ်ထူးမဲဘိတက့ၢ်. မ့တမ့ၢ်ဘဉ် ဒီးထူးနမဲဒီးကသံဃ်အံၤတနံၤခံဘျီ ဖဲတချုးနမဲဒီးနမဲ ပာ်ထီၣ်ကိးဘျီဒုးဒီးကသံဃ်ကမူၣ်ထီၣ်နမဲအဂံၢ်ဘါ ဒီးကမကျၢနမဲတပယုၣ်ယီၤန့ၣ်လီၤ.

ဘဉ်လိာ်တၢ်ဆါအဂ့ၢ်

ပုၤလၢအမဲဂံၢ်ဘါတအိၣ်ဘဉ်ဒီးသးလီၤအမဲ တူၢ်ယံာ်ခိၣ်ကျၢတဖၣ်န့ၣ် သုကသံဃ်အဝဲအံၤထီၣ်, မဲကကျၢဝဲဒုၣ်တုၤလၢသးပျံၤတစုန့ၣ်လီၤ.

ကသံဃ်သုဂံဝဂ်စဲ မ့ၢ်မိာ်ပာ်ဖဲဖုထုလံာ်တၢ်သု တာ်ဘဉ်လၢပုၤ လၢအကူၤစါယါဘျါတၢ်ဆါအါမံၤန့ၣ် လီၤ. တၢ်သုညါထုလံာ်ဒ်အံၤ ပဆိတုာ်ဒီးကွံာ်ကဟံး ပာ်အီၤတသ့ဘဉ်. ပကဘဉ်မၤန့ၢ်ပာ်အါထီၣ်ပသး ဒ်သိးကကဲထီၣ်တၢ်မၤစၢၤလၢပဂီၢ် ဖဲတၢ်မၤစၢၤအဂၤတ အိၣ်ဘဉ်အကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကသံဃ်သုဂံဝဂ်စဲတၢ်ကူ စါယါဘျါလၢပဖးဘဉ်အီၤဒီးဒုးသုညါလိာ်ပသးအ ခဲအံၤမ့ၢ်ကသံဃ်သုဂံဝဂ်စဲလၢအယါဘျါမဲဆါအ ကလုာ်ကလုာ်လၢအဘဉ်တၢ်ဟံးန့ၢ်အီၤလၢ “လုာ်လုာ် ထုသနူကသံဃ်သုဂံဝဂ်စဲ” အလံာ်စိာ်စု လၢဘဉ်တၢ် ထာ်ဖျိာ်အီၤလၢသရၣ်သ့ဖဲဒီးသရၣ်မုာ်အဲၣ်မ့ၢ်, ဒီးဘဉ် တၢ်ထူးထီၣ်အီၤဖဲ ၂၀၀၇ နံာ်န့ၣ်လီၤ. ■

ပမ္မာပပုဂ္ဂိုလ်အထိဘဉ်းပေးပေးကညီထွ်ဆီကီး ဖျါထီဉ်သီတဖျါဉ်

သုလ္လကိတု

၁. ကီးကထီဉ်သီသီဉ်ထီဉ်ဘွဲဉ်
မိဂ်ပလ္လကလဲထီဉ်နဲဉ်
ကီးကထီဉ်သီသီဉ်ဖိနဲ
လ္လကမိဂ်ပလ္လကထီဉ်ဝဲ

၂. မိဂ်ပဟးယုအီဉ်ယုအီ
ထီဉ်န့ဉ်သ့ဉ်ဖူဉ်တကီ
အီဉ်လ္လကထီဉ်ဘွဲဉ်အီ
အီဉ်လ္လကီးဖျါသီအီ

၃. မိဂ်ပတုအီကီးဖိခိဉ်
ကွဲထီဉ်ကွဲလီဉ်အီဉ်ဆီမိဉ်
လ္လကီးဖိအံအဖိခိဉ်
ဆဲးတခွဲဘိဘျးဆုပျီ

၄. မိဂ်ပကွဲသ့ဉ်ဖူဉ်စံး
ပကသ့ဉ်ပဟံဉ်လ္လက
သ့ဉ်အံကမဲထီဉ်ဖဲအံ
သ့ဉ်ပဟံဉ်ယုန့ဉ်အံ

(သ့ဉ်ပဟံဉ်အံပယီကီးလ္လက
“ကူဉ်သံး” န့ဉ် မ့အထီဉ်ဝဲလ္လက
ကီးအဖိခိဉ်လ္လကလီဉ်)

ကီးသီတဖျါဉ်ပုဂ္ဂိုလ်ထီဉ်နီဉ်ဝဲ နီဉ်ဆီဝဲပုဂ္ဂိုလ်ထီဉ်လ္လက

၁. ကီးအီဉ်ထီဉ်သီသီဉ်ဖိနဲ
မိဂ်ပထီဉ်ဆီဝဲနီဉ်ဝဲ
လ္လကပုဂ္ဂိုလ်ထီဉ်ဝဲ
မိဉ်န့ဉ်သးလီဘဉ်တကီ
လ္လကပုဂ္ဂိုလ်ထီဉ်ပယီ
တံပနီဉ်သ့ဉ်လီဘျးလီဉ်

၂. မိဂ်ပတုကီးဖိအံဝဲ
ကီးလ္လကတုကုလ္လက
တံပနီဉ်သ့ဉ်လီဘျးလီဉ်
အီဉ်လ္လကပယီတုပယီ
ပယီတုပယီတံပတံ
ခံကတံတုလ္လကပယီ

၃. မိဂ်ပဆဲးလီတခွဲဘိ
ဘျးလီဆုပျီလ္လကလီဉ်
မိဂ်ပဟံဆုပျီပနီဉ်
ကီးလ္လကခွဲဘဉ်တံဘီ
ပယီဘျးသဘုခွဲတီဉ်
တုလ္လကထီဉ်ကွဲနီဉ်

၄. လ္လကပနီဉ်မိဂ်ပဟံ
ပုဂ္ဂိုလ်ထီဉ်ပနီဉ်ဟီဉ်လ္လက
ဆုပျီမ့ပနီဉ်ကညီ
ပနီဉ်ကီးလ္လကမ့တံဘီ
ပယီဘျးသဘုအံ
တုလ္လကထီဉ်ကွဲလ္လက

ပုဂ္ဂိုလ်ကလုဂ်ဂုဉ်လီဉ်ဘီလီဉ်တံ လ္လကကီးသီတဖျါဉ်အပီ

၁. ပစ္စကကီးအီဉ်ထီဉ်သီ
အီဉ်ယုဝဲနီဉ်တံဂုဉ်လီဉ်
ပုဂ္ဂိုလ်ထီဉ်လ္လကပလီဉ်
ဖုအမ့ပုဂ္ဂိုလ်ထီဉ်ကွဲ

၂. ပထံလီဉ်ပကီးအသီ
ဖျါထီဉ်ယုနီဉ်တံတတီ
တံတတီလ္လကဘျးစာ
မ့ကီးလ္လက, ပယီ, တုလ္လက

၃. ပုဂ္ဂိုလ်ထီဉ်လ္လက
သကံထီဉ်လီဉ်ကုအသး
ဂုဉ်လီဉ်ဘီလီဉ်တံန့ဉ်သီ
တုလ္လကထီဉ်ကွဲမ့သီတံ

၄. တုလ္လကနီဉ်တံပနီဉ်
တုလ္လကနီဉ်ဆုပျီကီး
နီဉ်တံပနီဉ်အုဉ်အသး
ထးကွဲန့ဉ်ပကီးလ္လကညီ

**ပုဂံကညီကနူးကနွဲတော်လှပုဂံ
ဂုဏ်လိင်ဟံးနုပုဂံအကီလတ်တ
တိတလိအပူ**

- ၁. ပမုမဲင်ပုယုတ်ကွံ
ပသုဉ်စီးကဲပသုဉ်ထံး
ပမုမဲင်ပုယုတ်ကဒါ
ပသုဉ်ထံးကဲသုဉ်စီးနါ
- ၂. ပျုးယဲင်တိပုထိတကွံ
ပဲင်တော်လှညါဘဉ်လှခံ
ပျုးယဲင်တိပုထိကဒါ
ပဲင်တော်လှခံဘဉ်လှညါ
- ၃. တံးစံးတံးဒိအိဉ်ပင်လံ
ပုလဲလှညါအိဉ်လှခံ
မုံပုလဲလှညါအိဉ်သီကွံ
ပုလဲလှခံလှညါအိဉ်ဘဉ်
- ၄. ကီအဂုဂဲထိဉ်ခိဉ်ချာ
ကီလှကီရဲဉ်လီတော်ပ
တလှလှထးကွဉ်ခွံကီ
ပယီထာသဘုခွံတိဉ်
ကီလှလှခွံဘဉ်တိဘီ
ကညီထာဆုပျီပနီဉ်
- ၅. တလှပုလှလှခံကတော်
နုပုပကီဆိကတော်
ပယီ, ကီလှပုဘဉ်စာ
နုပုကီလှတော်ဘဉ်စာ
ပုကညီပုဆိကတော်
နုပုကတော်ခံကတော်

**တံကပကညီကီအသီတကီ
နုဉ်ခဲလဲဉ်**

- ၁. ပအံထီဉ်ပကီတမုဉ်
ပယာထီဉ်ပကီတမုဉ်
ကီမုဉ်ပုဂံသးလီအါ
ထးကွဉ်ပဘဉ်အီလှညါ
- ၂. ထးကွဉ်အတော်ပမုဉ်ဝံ
တံပကဘဉ်သဘုချံ
သဘုချံအစီမုဉ်လှ
ကလီဘဉ်တိဘီတံပ
တိဘီအတော်ပမုဉ်ဖိုး
ဆုပျီကပတော်လီစီ
- ၃. ပနီဉ်တံပခံကတော်
မုဉ်ဘူးထီဉ်ပပံထီဉ်ထာဉ်
တုပပံထီဉ်ထာဉ်ကညီ
ပုကညီကထီဉ်ကထီ
- ၄. စီမုဉ်စီလှအတော်ပ
မုဉ်တံပလှခံကတော်
ထးကလဲဉ်အိဉ်ဟီဉ်မုဉ်လှ
ခံကတော်တံပကတော်

**ပုကလှဂုလီတံဂုတံးဒီးဟံးနု
ပကညီကီတကလှဝံတကလှ**

- ၁. ထံကီလှအအိဉ်ထီဉ်သီ
အိဉ်ထီဉ်ယုဉ်ဒီးတံဂုလိင်
ပုတုကီလှလှလီခံ
ဖုအမုဉ်ပုယုတ်ကွံ
- ၂. တလှလှထးကွဉ်ခွံကီ
ပဘဉ်ဆိကညီအကီ
မုဉ်ထီဉ်လှပုမုဉ်တလှ
မုဉ်ထီဉ်မုဉ်လဲလိင်အနာ

- ၃. မုဉ်တလှလဲလိင်အနာ
ထံတမုဉ်ဒီးကီတကျာ
ထံကလဲဉ်ကလှဂဲလဲ
ကုရဲဉ်ပုဂံတြးဘီကီဉ်သဲ
- ၄. ထးကွဉ်ကီဘူးကးဘူးကီး
ဘူးဘဉ်သဘုချံအတီ
သဘုချံရုလီမဲထီဉ်
ပုထီဉ်သကုကညီကီ
- ၅. သဘုမုဉ်ကးခဲဘာကီ
ကးခဲဘာကွံထးကွဉ်ကီ
ထးကွဉ်ကီအတီလီစာ
သဘုမုဉ်ကးခဲဘာ
- ၆. လှပယီလှထီဉ်လှစာ
လှထီဉ်လှလဲလိင်အနာ
ကီကွံသုလီထူးပျုထံ
ပကီပယီဂုဉ်ဆုဉ်နံ
- ၇. သဘုမုဉ်ကးထီကးလီ
ကးဘဉ်လှတိဘီအတီ
တိဘီလှအလှဲပျုဘီ
ကီသုပုတပုလီပျီ
- ၈. သဘုမုဉ်ကးဂုကးဝီ
ကးဘဉ်ထဲတိဘီအတီ
ကးတဝီလှတိဘီတဘျီ
တိလှပျုကပြုကပြီ
- ၉. တိဘီကုဒီးသဘုမုဉ်
ကီဟးထီဉ်တတလှလှ
ကီတမုဉ်တံကတုပျု
ကီကစာဘဉ်ကီဘဉ်ဆါ

၁၀. သဘူမုၢ်ကံၢ်ဂုၢ်တိၢ်ဘီ
တိၢ်ကဘျၢ်ကိၢ်သွးသာဘျီ
ကိၢ်တဘျီလီၤဘျၢ်တဝီ
ကိၢ်သာဘျီလီၤဘျၢ်လၢၣ်စီ

၁၁. တိၢ်ကိၢ်သံသဘူမုၢ်ကျၢ်
ခူၣ်ထီၣ်ထဲးထီၣ်ဝဲအလၢၣ်
သဘူမုၢ်ဘျၢ်အတီၤကၢ်
ကိၢ်ကစၢ်ဘျးသးထီၣ်ဘၣ်

၁၂. တိၢ်ကဘျၢ်ကိၢ်သွးသာခီ
ကိၢ်ဘၢလီၤလၢကညီကိၢ်
ကညီကိၢ်တိၢ်ဘီကဲမိ
ကိၢ်ကစၢ်ဂုၢ်ထီၣ်ပသီ

**ပုၤကလုၢ်ဂၤပၤတၢ်တမုၢ်တခုၣ်
ဘၣ်. တုၤပုၤကညီပၤက့ၤတၢ်ဒီးတၢ်
ကမုၢ်ကခုၣ်ထီၣ်က့ၤလီၤ.**

၁. ကိၢ်တဒံးအကိၢ်လၢညါ
ဂ့ၤတခါအာဝဲတခါ
ကိၢ်တဒံးအလီၤလၢသီ
ဂ့ၤတခါအာဝဲတခါ
ကိၢ်တဒံးအလီၤလၢထံး
ကဲထီၣ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အါဒံး

၂. မ့ၢ်အိၣ်လၢပုၤမ့ၢ်စံးပၢ်
ပုၤအိၣ်လၢပုၤပုၤတဲပၢ်
စံးပၢ်ထံးလဲၣ်ပိၣ်ယၤ
စံးပၢ်ကိၢ်ဒ်လဲၣ်ပိၣ်ယၤ
ပကီၢ်လၢလိၣ်နါအသး
ကလိၣ်နါဆံးဒိၣ်ဆံးအါ

၃. ပထံလၢလိၣ်နါအသး
ပကီၢ်လၢလိၣ်နါအသး
လိၣ်နါလၢထံးမ့ၢ်မိၤထး
လိၣ်နါလၢသီမ့ၢ်မိၤထး
လိၣ်နါထးထီၣ်အ့ၣ်ထီၣ်ယါ
လိၣ်နါကဒီးသ့ၣ်ယံၣ်ကး

၄. ပကီၢ်လိၣ်နါသ့ၣ်ယံၣ်ကး
ကးဘံပကံးလိၣ်အသး
ကးကးဘံသံလိၣ်အတီၤ
ကိၢ်ကလိၣ်နါလၢတိၢ်ဘီ
ကိၢ်မ့ၢ်လိၣ်နါလၢတိၢ်ဘီ
ထံကိၢ်ကဂုၢ်ထီၣ်ပသီ

၅. ကိၢ်မ့ၢ်လိၣ်နါလၢတိၢ်ဘီ
တိၢ်အလွဲၢ်အထူးအစီ
တိၢ်အလွဲၢ်လီၤကံၢ်ထူစီ
ပုၤထံၣ်ဘၣ်ပုၤသးကွံအီၤ
တိၢ်လွဲၢ်ဘီလွဲၢ်ဂီၤယုၢ်ပုၤ
လွဲၢ်ပုၤသ့ၣ်ပုၤသးတဘၣ်

၆. ကိၢ်လွဲၢ်တိၢ်လွဲၢ်ထးမ့ၢ်ပုၤ
ကိၢ်ကလွဲၢ်က့ၤသးလၢထူ
ကိၢ်မ့ၢ်လွဲၢ်က့ၤသးလၢထူ
ကိၢ်န့ၢ်က့ၤအထူတနူ
ကိၢ်န့ၢ်က့ၤအထူတနူ
ပကအိၣ်ဘၣ်က့ၤတၢ်မုၢ်

ထံလိၣ်နါလဲလိၣ်အသးတဘျီ
ဘၣ်တဘျီ. တတီၤဘၣ်တီၤ, တမံ
ဘၣ်တမံဒ်အံၤ, အဆိတလၢထး
က့ၣ်အတၢ်ပၤန့ၣ်တကၢ်တကျၢ်ဘၣ်
ဒီးကလီၤန့ၣ်ဆူပယီၤသဘူချဲအတၢ်

ပပုၤလီၤ. ပယီၤအတၢ်ပၤ သဘူမုၢ်
ကးပကံ, ဘံပကးဒီး ဘံသံလိၣ်အ
တီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသး, မၤနးမၤဖျိၣ်,
မၤသံမၤဆါ, မၤန့ၢ်လိၣ်အသးဒီးအ
ဘီအမုၢ်ဟးဂီၤကွံၣ်ဒီးလီၤန့ၣ်ဆူကိၢ်
လၢပုၤအဲကလံးဖိ, တိၢ်ဘီကဘျၢ်
အတၢ်ပၤအပုၤန့ၣ်လီၤ. တုၤကိၢ်လၢ
အဲကလံးဖိပတၢ်ဒီးတၢ်ကမုၢ်ထီၣ်
က့ၤဒီးတၢ်ကဂုၢ်ထီၣ်ပသီထီၣ် က
ဒိၣ်ထီၣ်ထီထီၣ်က့ၤဝဲအါမး, ဒ်အ
စံးဝဲတိၢ်အလွဲၢ်အထူးအစီလၢအမုၢ်
ပုၤအဲကလံးဖိအတၢ်ကူၣ်သ့ကူၣ်
ဘၣ်, အတၢ်ဖံးတၢ်မၤလီၤဘီလီၤ
မုၢ်, လီၤလိၣ်လီၤလးတဖၣ်လီၤ. တ
လၢ, ပယီၤဒီးကိၢ်လၢပတၢ်ဝဲ တၢ်
ပကလီၤက့ၤဆူထူအတၢ်ပၤ, ဒ်ပ
စံးတၢ်အသးပုၤကညီလၢအမုၢ်ထံ
ကစၢ်ကိၢ်ကစၢ်နီၢ်နီၢ်တဖၣ်အစုပုၤ
လီၤ. ကိၢ်ဝဲလၢထူအတၢ်ပၤန့ၣ်ပစံး
လၢအမုၢ်ပုၤကညီထူ (တလၢပယီၤ
ကိၢ်လၢန့ၣ်ကယုၣ်) အတၢ်ပၤလီၤ.
တုၤပုၤကညီပၤက့ၤတၢ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်
လီၤဘၣ်စးဒီးကမုၢ်ကခုၣ်က့ၤဒ်လၢ
သီအသးန့ၣ်လီၤ.

(ထါတၢ်အုၣ်အသးဘၣ်ထွဲတၢ်ထံၣ်
န့ၢ်ကိၢ်အသီလၢပမ့ၢ်ပပုၤမၤလုၢ်အုၣ်
ထါတယုၢ်အံၤ တၢ်ဟံးန့ၢ်အီၤလၢ
“ကညီအလံၣ်တၢ်စံၣ်စါတဲစါလၢ
အဘၣ်တၢ်ကွဲးအီၤလၢစါအိၣ်လး
န့ၣ်လီၤ.”) ■

ကတိကုနုဆာန်

တံဘီနီလှ

မုဒီးဟီၣ်ခိၣ်စီၣ်စုၣ်
 မံးလၢ (၉၃) ကကွၢ်
 တၢ်ဒုၣ်စၢၤစီၣ်ထဲအံၤ
 မုၢ်ကီၢ်ပတယုထီၣ်သံ
 မုၢ်လၢကံသဝံတခါ
 ဖိးဘၢပဟီၣ်ခိၣ်ဝးဝး
 မုၢ်ဝဲ (အိၣ်စိ) ကံသဝံ
 ဖိးဟုယၢနုဆာန်ကိးမံၤ
 တၢ်လၢပထံၣ်သ့ခဲလၢကံ
 မုၢ်ဝဲတၢ်ဘၣ်တုနုဆာန်
 ကစၢ်ဒီးထံၣ်ကျိထံကွၢ်
 သ့ၣ်ဝၣ်ဒီးတပံၢ်တမါ
 လၢထံၣ်ကျိထံကွၢ်အပူၤ
 ဆွဲၣ်, သဒိၣ်, ညၣ်ကိၣ်ကဒု
 လၢခိသုခိၣ်ပျၢ်လၢကျါ
 တၢ်ဟံတၢ်ယီၤကဲစီၣ်ဖါ
 လၢသ့ၣ်တီၤဖါဒီးလုကျါ

တၢ်အုးတၢ်သ့ၣ်ဒီးတၢ်ဖး
 လံၣ်ကတီၢ်ယဲယၣ်လုၢ်လၢ
 ကွၢ်ကနဲစုၣ်လုတီၤဖါ
 တပံၢ်တမါမးနးသ့ၣ်
 မုၢ်ကျိၢ်ပနၢ်တၢ်ဟံဆၣ်
 တၢ်ယံၣ်ပအုးထိးကလဲၣ်
 ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၢ်မၤဂ့ၤဝဲ
 နုဆာန်တၢ်ဘၣ်တုခဲလၢကံ
 ပုၤကညီတီၤထီကတၢ်
 ခိဖျိမ့ၣ်အုအိၣ်သ့ၣ်ပျၢ်
 ပုၤဖဲးခးကုၣ်သ့ၣ်ကျိဝၣ်
 (အိၣ်စိ) ကံသဝံလီၤဖါ
 မုၢ်ခိၣ်စုၣ်တဘၣ်ခဲခါ
 တၢ်စုၣ်ကတီၢ်တၢ်ယီၤဖျၢ
 ဟီၣ်ခိၣ်ထီၣ်ဘီၣ်ဘုလၣ်ယု
 တၢ်တုထီၣ်စုကဝဲဒိၣ်
 မၤဘၣ်ဒိဆါကုၤဟီၣ်ခိၣ်

အယီၤပုၤကညီနုယု
 ကတိကုနုဆာန်ပမူဒါ
 သုးနံၤသုးသီခိးတဂု
 နုဆာန်ခိၣ်ယုၤကတိကု
 သုၣ်လီၤကုၤသ့ၣ်ဖိဝၣ်ဖိ
 ထံကွၢ်ခံယၢ်ဒုၣ်သ့ဘီ
 ဖဲးအိၣ်ခးကုၣ်သ့ၣ်ကျိဝၣ်
 ပဒုၣ်ဟးဆွဲးမၤလီၤဖါ
 နံၣ်ခံကထီဒီးဆုညါ
 ဟီၣ်ခိၣ်ထီၣ်ဟ့ၣ်ထီၣ်လါ
 ဟီၣ်ခိၣ်တၢ်အိၣ်ကုးအိၣ်ပျၢ
 တၢ်ဘီၣ်တၢ်ညီကပိၣ်ထွဲ
 မၤချ့ချ့ဟီၣ်ခိၣ်ဖိစါ
 ကတိကုနုဆာန်ခိၣ်ယုၤ

ထါတယုၢ်အံၤဘၣ်တၢ်ဟံးန့ၢ်ကုၤ
 အီၤလၢသုလုၤကီၢ်ဝဲအဘၣ် (၁)
 နီၢ်ဂံၢ် (၁) (၁၉၉၉) နံၣ်

ရဲၣ်သဲကတိကုနုဆာန်တၢ်အိၣ်ယုၤလၢအအိၣ်ဒီးပုၤလၢပဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤဒ်သိးပကဒီးန့ၢ်ဘၣ်ကလံၤလၢအကဒိၣ်တက့ၢ်. တၢ်ဂီၤ-ခဲဖါ

ကညီဖိခိဉ်ယာဒီးပုဂ္ဂိုလ်တိတ်မပုဂ္ဂိုလ်ဘျးစကရ (ခုစင်)

ခုစင်မုဂ္ဂိုလ်ခိဉ်ထံးကမ္မာကရ၊ ပဒိဉ်စိစင်ကရ (ကရသဘျာ)၊ ဒီးမုဂ္ဂိုလ်ကရကရိတဖုလု အတကွာနီကစာတိတ်ဘျးဘျးဘျး လာအဂ္ဂိယံးစိပီကရကရိခိဉ်လုအိဉ်သးသမုတိတ်ဘျး တိတ်ဘျး ဒီးတကတိတ်ယီ ဂဲလိဉ်ဒ်သိးတိတ်ကသုဉ်ညါပတ်ကဲကဲကညီပုဂ္ဂိုလ်ထုလံး လာအဂ္ဂိယံးစိပီကရ လုအပုဂ္ဂိုလ်တိတ်သုဉ်ညါထုလံး ဒီးတိတ်ခွဲတိတ်ယာအဂ္ဂိနုဉ်လီ။

တိတ်ထံဉ်စိ

တိတ်ထံဉ်စိမုဂ္ဂိုလ် တိတ်ဟ့ဉ်စိဟ့ဉ်ကမ္မိပုဂ္ဂိုလ်၊ အုဉ်ကီကွာတိတ်မုဂ္ဂိုလ်လုအဂ္ဂိယံးစိပီ၊ ဒီးဒီး သဒကရခိဉ်ယာနုဆာဉ်၊ ဟီဉ်ခိဉ်ကပံဉ်ဒီးတိတ်လုအိဉ်သးသမုလုကီကွာလုအပုဂ္ဂိုလ်နုဉ်လီ။

တိတ်မမိဉ်ပုဂ္ဂိုလ်

တိတ်မမိဉ်ပုဂ္ဂိုလ်မုဂ္ဂိုလ် တိတ်မဆုဉ်ထီဉ်ကညီပုဂ္ဂိုလ်ကံဉ်စိတိတ်သုတိတ်ဘျး လာတိတ်ကယာကွာယုဉ်က တိတ်လုအိဉ်သးသမု၊ တိတ်အိဉ်မုအိဉ်ဂဲအဂ္ဂိယံးစိပီ၊ ဒီးဒီးသဒကရတိတ်မဲလုဆဉ်ဖိကီဖိဒီးတိတ်မုအိဉ် ကလုဉ်လုကီကွာလုအပုဂ္ဂိုလ်နုဉ်လီ။

ဂံဉ်ခိဉ်ထံးတိတ်ဘျးခိဉ်သုဉ်ဒီးတိတ်ပတ်လုပတ်ပုဂ္ဂိုလ်

ယုဉ်ကတိတ်ဖဲတိတ်မ၊ တိတ်ဟ့ဉ်စိဟ့ဉ်ကမ္မိပုဂ္ဂိုလ်၊ တိတ်ပတ်ယုဉ်မဲသကိးတိတ်၊ တိတ်ဖဲတိတ်မတိတ် သုးဘျးယီသးအဂ္ဂိယံးစိပီ လာအဂ္ဂိယံးစိပီအသးလာပုဂ္ဂိုလ်တိတ်လိဉ်ဘျးနီနီ၊ မုဉ်ခွါတိတ်ယုဉ်ထံးသိး လိဉ်သး

တိတ်ပညိဉ်တိတ်ပတ်

၁. ဆိဉ်ထွဲမမုလုတိတ်ကဒီးနုဉ်ဘျးကွာဟီဉ်ခိဉ်ကပံဉ် ထံဉ်နီ၊ သုဉ်ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဒီးတိတ်သုဉ်တိတ်ဖျးတိတ်မုအိဉ် ကလုဉ်ဖဲအမုဂ္ဂိုလ်ကညီဖိအတိတ်အိဉ်မုခိဉ်တယာတခါအသိး၊
၂. ဆိဉ်ထွဲမမုကွာပုဂ္ဂိုလ်အိဉ်ကမု ဒီးလိဉ်ကဝီကမ္မာသုဉ်တဖု ခိဉ်ဖျိတိတ်မဂ္ဂိယံးစိပီကရကံဉ်စိတိတ်သု တိတ်ဘျးဒီးသးလာအဂ္ဂိယံးစိပီကဲ လာအဂ္ဂိယံးစိပီတိတ်လုအိဉ်သးသမုအဖိခိဉ်
၃. မဆုဉ်ထီဉ်ဒီးဒုးသုဉ်ညါပုဂ္ဂိုလ်မုဂ္ဂိုလ်ကရဘျးစကရတိတ်ကတိတ်နုဉ်ခဲးတိတ်လာတိတ်ပတ်ပုဂ္ဂိုလ်နုဉ်ယာနု ဆာဉ်သနုလုအဂ္ဂိယံးစိပီ၊ ဒီး
၄. ကတိတ်နုဉ်ခဲးတိတ်လာလိဉ်ကဝီ၊ ကီဉ်စင်ဒီးထံဉ်ကီဉ်ဒိတဘျးပတ်တိတ်မကွာသနု (ဖိလံစံဉ်) ဒီးတိတ်

မအလုအလ်သုဂ်တဖၣ် လၢတၢ်ဒိသအက့ၢ်ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်ဒီးပုၤလီၢ်ကဝိဖိတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်, ဒီးတကတီၢ်ယီၤတြိဆၢထီၣ်ဒါက့ၢ်တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်လၢအတတူၢ်ယံၣ်ခိၣ်ကျၢၤ ဒီးမၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးတၢ်သုဂ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခုစဲအဂ်ထံးစိပိ်

၁. ပုၤတတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူစုလီၤဆိတၢ်မၤ—မ့ၢ်ခုစဲအဂ်ထံးစိပိ်မၤမ့ၢ်ကျၢ်တခါလၢပုၤတတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ ဒီးမ့ၢ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူစုလီၤဆိတၢ်မၤတခါ လၢအဘျးစဲလိာ်အသးဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝိ—မ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ် လၢလီၢ်ကဝိကညီပုၤတတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအံၤအပူၤ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢတၢ်ဒုးလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အိၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၢ်လီၢ်ကဝိတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူဒီးတၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢ, တၢ်ဟံးယၢ်ယၢ်ဒီးတၢ်စိာ်ကဖိထီၣ်က့ၢ်ထူလံၤတၢ်သုဂ်ညါန့ၣ်ပၤ, တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၢ်က့ၢ်လီၢ်ကဝိတၢ်မူအါကလုာ်, တၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤက့ၢ်ပိာ်မုာ်ပိာ်မၤသုဂ်တဖၣ်, ဒီးတၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၢ်လီၢ်ကဝိတၢ်မၤလီၤကဆၢၣ်ဒီးတၢ်ဒိသးတၢ်မၤအကျိၤအကွၢ်လၢန့ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါဒီးတၢ်သ့တူၢ်န့ၣ်ခိၣ်ကဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂. တၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးသ့ၣ်ပုၤတၢ်အိၣ်ယၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ—မ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါလၢအဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤလီၢ်ကဝိပုၤတတၢ် လၢတၢ်ကၤယၢ်က့ၢ်အဝဲသ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယၢ်, ဒီးတကတီၢ်ယီၤပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအဝဲသ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးန့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢလၢကီၢ်ရၢၣ် (၇) ဘ့ၣ် လၢကီၢ်သုလုၤအပူၤ ဒ်ကီၢ်သုလုၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးသ့ၣ်ပုၤတၢ်မၤကျဲၤသန့ (ဖိလံစံာ်) အသိး လၢကျဲၤလၢအတုၤလီၤတီၤလီၤဒီးယုာ်ကၤန့ၣ်လီၤ.တၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးသ့ၣ်ပုၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအံၤ ပာ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဘူးဘူးတံာ်တံာ်ဒီးခ့ၣ်အဲၣ်ယုာ်—ကညီဒိကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢဝဲကျိၤဘၣ်ထွဲ ဒ်အမ့ၢ်ကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပုၤဝဲကျိၤဒီးစံာ်ပုၤသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါအံၤအပူၤ, တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢတၢ်ဒုးလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အိၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိဘၣ်ထွဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးသ့ၣ်ပုၤတၢ်မၤကျဲၤသန့ (ဖိလံစံာ်), ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤတၢ်မၤ, ယုာ်ကၤတၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤန့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢ, တၢ်လီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤယါက့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒိဖျိတၢ်ဆိးကါဝဲဒၣ်က့ၣ်ဖံာ်အဲးစံ (GPS) ဒီးက့ၣ်အဲးစံ (GIS) သ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးတၢ်ပာ်ကီၤဒီးတၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်ထၢဖျိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၃. တၢ်ပၤတၢ်ပြးထံနိတၢ်အိၣ်ယၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ—မ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါလၢအဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤပုၤတတၢ်လၢအဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးညီတဖၣ် လၢကသ့ကတီၢ်န့ၢ်ခဲးတၢ်လၢတၢ်ပၤတၢ်ပြးထံနိတၢ်အိၣ်ယၢလၢအဂ့ၢ်, လီၤဆိဒၣ်တၢ်တၢ်လီၢ်လၢတၢ်က့ၢ်ပညိၣ်အိၣ်ဖဲယိာ်လိာ်ကျိၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤခိၣ်သ့ၣ်လၢတၢ်ပၤတၢ်ပြးထံနိတၢ်အိၣ်ယၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒုးလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အိၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ဒုးစိၣ်ခဲာ်စိၣ်နါဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ကံာ်စိတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢလီၢ်ကဝိပုၤတတၢ်အဂီၢ် ဒိဖျိတၢ်ကူၣ်လိာ်

တပ်ပိတ်သကင်းတစ်ဦးလီကဝီကမ္ဘာ၊ ရှည်ကျဲးဒုးအိတ်ထိတ်ကံစိတ်သုတ်ဘတ်အတ်သိတ်လိ၊ ဒီး တ်ထုးထိတ်ကူတ်သုပိညါလံာ်လဲာ်ပီးလီဒီးတံာ်ဂီမု၊ တ်ရဲတ်ကျဲးမၤစၢကၤလီာ်ကဝီပုတတတ်ယု သုတ်ညါ (တံာ်ပိထံ) လၢတံာ်မုအါကလုာ်အဖိခိတ်၊ တံာ်ကတိၤန့ၢ်ခဲးတံာ်၊ တံာ်ဘျးစဲလိာ်သး၊ ဒီးတံာ် ရီၢ်ဖျိတ်ကၤလီာ်ကဝီ၊ ဟိတ်ကဝီဒိတ်ဒီးထံကီာ်ဘိမုာ်ပတီာ်ကမ္ဘာတံာ်ပတ်ဖျိတ်မၤသကင်းတံာ် လၢတံာ်ပတ်ဖျါ ထိတ်တံာ်ဘတ်သးတံာ်ရဲတ်တံာ်ကျဲး (public demonstrations) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။

၄. ခိတ်ယၢန့ဆၢတ်ကူတ်သုပိညါတံာ်ရဲတ်တံာ်ကျဲး-မုာ်တံာ်ရဲတ်တံာ်ကျဲးတခါလၢအတီခိတ်ရိတ်မဲရဲတ်ကျဲးဒီး ဒုးအိတ်ထိတ်ခိတ်ယၢန့ဆၢတ်ကူတ်သုပိညါတံာ်ခုတ်ပုတံာ်မၤ (environmental education services) ဒီးလံာ်လဲာ်တံာ်ပီးတံာ်လီလၢအအိတ်ဒီးတံာ်ပညိတ်ကွာ်စိလၢတံာ်သုတ်ထိတ်ကံစိဒီးတံာ်ဒုးစိတ်မဲာ်စိတ် နါသုတ်ဘိတ်သးစၢ၊ ကွီဖိမုာ်ခွါ၊ လီာ်ကဝီကမ္ဘာဒီးခိတ်န့ၢ်၊ ဒီးဂံာ်ခိတ်ထံးကမ္ဘာကရၢလၢအအိတ်ဖဲ ကီာ်သုလုာ်ဒီးကီာ်ကွီာ်တဲာ်-ကီာ်ပယီကီာ်ဆၢသုတ်တဖၣ်အတ်သးဂဲၤဒွဲ ဒီးတံာ်ပတ်ယုာ်မၤသကင်း တံာ်တုၤလီၤတံာ်လီၤလၢ တံာ်ဒီသဒါကၤခိတ်ယၢန့ဆၢတ် ဒီးတံာ်ဟံးယာ်ပယာ်ဒီးစိတ်ကဖိထိတ်ကၤက ညီပုတတထုလံာ်တံာ်သုတ်ညါန့ၢ်ဟံာ် လၢတံာ်ရဲတ်သဲကတိၤကၤဟိတ်ခိတ်ကပံာ်ဒီးန့ဆၢတ်တံာ်အိတ်ယၢ ဘတ်ထွဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ။ ခိတ်ယၢန့ဆၢတ်ကူတ်သုပိညါတံာ်ရဲတ်တံာ်ကျဲးတံာ်ဟူးတံာ်ဂဲၤတဖၣ်မုာ်ဝဲ တံာ်ဒုး စိတ်မဲာ်စိတ်နါဒီးတံာ်ဟ့ၣ်တံာ်သုတ်ညါန့ၢ်ဟံာ်၊ တံာ်သုတ်ထိတ်ကံစိတ်သုတ်ဘတ်၊ တံာ်ရဲတ်ကျဲးဒုးအိတ် ထိတ်ခိတ်ယၢန့ဆၢတ်ဒီးတံာ်ဆဲးတံာ်လၢတံာ်ဟ့ၣ်ခိတ်ဟ့ၣ်နီၤအပျဲာ်စိာ်၊ တံာ်ပတ်ဖျိတ်မၤသကင်းတံာ်ဒီးကညီ ကူတ်သုဆဲးလၢဝဲကျိာ်လၢတံာ်ကွဲးဒုးအိတ်ထိတ်ခိတ်ယၢန့ဆၢတ်လံာ်ညိတ်သိတ်ခိတ်၊ ဒီးတံာ်ယုသုတ်ညါဒီးထုး ထိတ်ခိတ်ယၢန့ဆၢတ်ဘတ်ထွဲလံာ်စိတ်စုဒီးဂီၤပတံာ်ဂီၤ (posters) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။

၅. ကွဲးပရၢ၊ တံာ်ဘျးစဲလိာ်သး၊ ဒီးတံာ်ကတိၤန့ၢ်ခဲးတံာ် တံာ်ရဲတ်တံာ်ကျဲး-မုာ်တံာ်ရဲတ်တံာ်ကျဲးတခါလၢ အတ်ဖျိတ်မၤသကင်းတံာ်တပူၤပိဒီးကရၢဘျးစဲလၢကီာ်ပယီပူၤဒီးထံဂုၤကီာ်ဂၤသုတ်တဖၣ် လၢတံာ်က တိၤန့ၢ်ခဲးတံာ်လၢတံာ်ဒီသဒါကၤပုဟိတ်ခိတ်ဖိဒီးပုထုလံာ်ဖိခွဲးယာ်၊ တံာ်ဒီသဒါကၤခိတ်ယၢန့ဆၢတ် ခိဖျိတ်ထိတ်ဂဲၤသဆၢတ်ထိတ်တံာ် (campaign), ကမ္ဘာတံာ်ပတ်ဖျါထိတ်အတ်ဘတ်သး၊ ဒီးတံာ်ဘျးစဲ လိာ်သးလၢကွဲးပရၢတံာ်ကရၢကရိတ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။ ခုစစ်တံာ်ကတိၤန့ၢ်ခဲးတံာ် တံာ်ဟူးတံာ်ဂဲၤလၢအကွီၤ ပညိတ်တံာ်တဖၣ် ပတ်ယုာ်ဒီးတံာ်ဒုးအိတ်ထိတ်တံာ်မၤကျဲးသန့ (ဖိလံစံာ်) လၢခိတ်ယၢန့ဆၢတ်၊ တံာ် သုတ်ထိတ်တံာ်မုာ်တံာ်ခုတ်၊ တံာ်ပတံာ်ပြးလၢန့ဆၢတ်တံာ်အိတ်ယၢ၊ ဒီးတံာ်ခိတ်ခိတ်ဟံးမုာ်လၢတံာ်ဘျာ လီၤကျိတ်စုတံာ်ဖဲးတံာ်မၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ တံာ်ဟူးတံာ်ဂဲၤလၢတံာ်ဒုးလိတ်ထိတ်ဖးထိတ်အီၤတဖၣ်မုာ်ဝဲ တံာ် ထုးထိတ်ရၢလီၤသုလုာ်ကီာ်ဝုၤလၢအမုာ်ခိတ်ယၢန့ဆၢတ်ပျဲာ်စိာ်အပရၢ၊ ခိတ်ယၢန့ဆၢတ်ဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီဘတ်ထွဲ တံာ်ဂီၤမု၊ တံာ်သုတ်ထိတ်ကံစိတ်သုတ်ဘတ်လၢကွဲးပရၢတံာ်သုတ်ညါန့ၢ်ဟံာ်တကပၤ၊ တံာ်ရၢလီၤခိတ် ယၢန့ဆၢတ်တံာ်ကစိတ်ခိဖျိတ်ကွဲးလုလီၤ ဒီးတံာ်ထုးထိတ်ခိတ်ယၢန့ဆၢတ်လံာ်စိတ်စု၊ ဂီၤပတံာ်ဂီၤဒီးလံာ်စိတ် ဖျါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ။

၆. တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤတၢ်မံၤလၢ်ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မူအါကလုာ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ-မ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ တခါလၢအပၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဘူးဘူးတံၢ်တံၢ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ၊ ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပုၤဝဲၤကျိၤ၊ ဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ်ဆၢၣ်ကရၢ လၢတၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါပၣ်ဖျါထီၣ်, တၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲၤဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲက တီၤက့ၤတၢ်မူအါကလုာ်လၢအလီၤတီၢ်လီၤဆီလၢအအိၣ်လီၤတဲာ်ဒဲးဖဲကီၢ်သူလုၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟူး တၢ်ဂဲၤလၢတၢ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါမၤနီၣ်မၤယါက့ၤတၢ်မူကလုာ်လၢအ လုၢ်ဒိၣ်ပွၤဒိၣ် ဒီးအိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အပူၤတဖၣ်, တၢ်လီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤယါက့ၤပျဲၤပူၤတၢ်မံၤ လၢ်ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပုၤ, ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိဆူလီၢ်ကဝီၤဂၤပုၤ, ဒီးတၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါက့ၤတၢ်ဒီသအတုၤ လီၤတီၤလီၤအကျိၤအကျဲၤလၢသ့ၣ်ပုၤဒီးတၢ်မူအါကလုာ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

၇. ယိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ-မ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ထံၣ်စိလၢ အဒုးအိၣ်ထီၣ်ပျဲၤစိာ်လၢတၢ်စိာ်ကဖီထီၣ်က့ၤတၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်, တၢ်ပၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်, တၢ်ပံးယာ် ပၤယာ်က့ၤတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, ဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤခိၣ်ဖျိတၢ်မၤ စ့ၤလီၤလီၢ်ခၢၣ်သးတၢ်ရိၢ်ဖျိၣ်ပၤဆုၤတၢ်သန့ၤလၢအဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢလီၢ်ကဝီၤကမ္ဗါအတၢ်ဆိၣ် သခုထီၣ် (ပညိၣ်တၢ်လီၤလီၤလၢလီၢ်ကဝီၤကမ္ဗါအဂီၢ်) တၢ်သုးဘူးယီၤသးတၢ်ဖဲတၢ်မၤအကျိၤအ ကျဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤကတီၢ်ယံာ်အတၢ်ပညိၣ်တခါ မ့ၢ်ဒဲးဒီးကဒုးနဲၣ်ဖျါထီၣ်ယိၣ် လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢမ့ၢ်တၢ်ပၤတၢ်ပြးသန့ၤလၢအဂ့ၤနီၢ်နီၢ်တခါ လၢယိၣ်လိာ်တြီၤခိၣ်ဖျိတၢ်မၤလဲာ် ထီၣ်တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤတၢ်ပၤတၢ်ပြးအတၢ်ကီၢ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤ, တၢ်ယုၣ်လီၤဘျါလီၤကွံာ်ဂ့ၢ်ဝီၤအမ့ၢ် တၢ်မၤအါထီၣ်သုးမ့ၢ်သံၣ်ဘိအတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤ, တၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်, တၢ်ယုၣ်မ့ၢ်ဟးဖျိးဒီးတၢ်သုး လီၢ်သုးကျဲၤ, ဒီးတၢ်ဂုာ်ထီၣ်ပသီထီၣ်တၢ်တိာ်ကျဲၤလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဟးဂုာ်ဟးဂီၤ, ဒီးဒုးအိၣ် ထီၣ်တၢ်ကဲဘျးကဲဖျိၣ်လၢတၢ်ပျိာ်လဲကွံာ်တၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်ကွံာ်ဂီၤအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ လၢအဘၣ်တၢ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤလၢယိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤပူၤတဖၣ် မ့ၢ်ဝဲ တၢ်လီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤယါက့ၤ “ကီၢ်”, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထုအလီၢ်အကျဲၤ ဒီးသ့ၣ်ပုၤ, တၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါ ဒီးမမူမၤဂဲၤထီၣ်က့ၤလုၢ်လၢ်ထုသန့ၤဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပီၣ်ဒီးကမ္ဗါ, တၢ်သ့ၣ် ထီၣ်ကံာ်စိတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တၢ်သိၣ်လိ, တၢ်ဘျးဖဲလိာ်သးဒီးပုၤထုလံာ်ဖိ (မ့တမ့ၢ်) န့ၣ်ကလုာ်အဂၤ လၢအအိၣ်ဖဲကီၢ်ပယီၤပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ လၢထံၣ်ကီၢ်ဂမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ကတီၤန့ၢ်ဒဲးတၢ်ဖဲလီၢ်ကဝီၤ, ဟီၣ်ကဝီၤ ဒိၣ်, ဒီးထံၣ်ကီၢ်ဘိမ့ၢ်ပတီၢ်, ဒီးဘျိၣ်ဒိၣ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

ပယီသုးမီစီရီဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤတၢ်စိတၢ်ကမီၤ
ဒီးသုၣ်တၢ်စုကဝဲလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်တြီၣ်ဝဲဒ်အမ့ၢ်
တၢ်ခးလီၤတၢ်လၢကဘိယုၤ, မ့ၣ်ပိၢ်, ကျိဖးဒိၣ်ဒီးခးလီၤတၢ်လၢ
ပူၤကမ့ၢ်အိၣ်တၢ်အလီၢ် လၢအတမ့ၢ်ဒုၣ်ဒါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
တၢ်ဒုးတၢ်ယၤအဃိ ပူၤလၢဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်တၢ်အခိၣ်ကတၢၢ်
မ့ၢ်ပူၤကမ့ၢ် ပူၤကညီထူလံၤဖိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.